

Сергій Онішко і Людмила Самарець

Лірика, поеми, спогади, оповідання

Видавництво «Полтавська хата»
Канберра - Мельборн
1996

Сергій Онішко і Людмила Самарець

НАС ДОЛЯ З'ЄДНАЛА

Лірика, поеми, спогади, оповідання

Видавництво «Полтавська хата»
Канберра - Мельборн
1996

Serhij Onisko and Ludmyla Samaretz

THE FATE UNITED US

Lyrics, poems, recollections, tales

Publisher by "Poltava Home"

Canberra - Melbourne

1996

ISBN 0 646 28261 1

Copyright © reserved with the publisher

Сергій Онішко - Serhij Onisko

ГОЛУБИ ТВОЇ ОЧІ

Thine Azure Eyes

*Свій труд присвячую найближчій
у моєму житті людині - моїй дружині
Людмилі Пилипівні*

КНИЖКА НАДРУКОВАНА ЗА КИЇВСЬКИМ ПРАВОПИСОМ

Сергей Онушко

АВТОБІОГРАФІЯ

Я, Сергій Афанасійович Онішко, народився 23 вересня 1914 року в селі Підлужжі (біля ст. Потоки) Кременчуцького району на Полтавщині. Село Підлужжя складалося із 23-х хуторів, що разом нараховувало біля 500 селянських дворів. Моїми батьками були Афанасій Павлович Онішко і Тетяна Григорівна Онішко (з дому Крамаренко). Сім'я наша походить з козацького роду. Батьки мали невелике сільське господарство, а до того, до революції 1917 року, мій батько служив у царській армії. Коли ж в Україні почалися визвольні змагання за Самостійну Україну, то він у чині поручника перейшов до війська Симона Петлюри. Та недовго йому довелося воювати за волю України. Він був поранений, а потім захворів тифом. Тим часом армія Петлюри почала відступати на Захід. Батько ледве переніс ту хворобу, знесилений повернувся додому і помалу почав відбудовувати своє господарство. І як тільки трохи одужав і поправив своє господарство, він узявся і за громадську роботу: спершу працював у земельній секції, потім організував сільськогосподарське кредитове товариство, кооперацію тощо. Також за його ініціативою і допомогою була відкрита в селі Підлужжі початкова 4-річна школа. Та недивлячись на велику і корисну працю нашого батька для громади, в липні місяці 1938 року його було арештовано, а 4-го жовтня 1938 року розстріляно разом з іншими політв'язнями в підвалах Полтавського НКВД. В ту чорну ніч їх було розстріляно 20 осіб і вивезено в урочище Треби, недалеко від міста Полтави. З того часу для нас, його синів, настало не життя, а пекло. Я був на цей час на сесії в Полтавському педінституті і нічого не знав про смерть батька аж до 1993 року.

В 1921 році померла моя рідна мати. Батько оженився вдруге, і за кілька років наша сім'я нараховувала 9 душ. До початку масової колективізації (1931 рік) вся наша сім'я працювала в сільському господарстві, а наш батько до цього працював рахівником у споживчій кооперації. З дитячих років усі ми виховувались у релігійному дусі і були привчені до праці в сільському господарстві. Восени 1923 року мене віддали вчитись до місцевої 4-річної школи, яку я закінчив у червні 1927-го року з добрими оцінками. У серпні того ж року я був прийнятий до 5-го класу Потіцької семирічної школи. Цю школу я також закінчив з гарними оцінками за навчання і поведінку 15 червня 1930-го року.

Директором школи був у нас тоді Олександр Тимофійович Балабанський, родом з Галичини. Мені дуже подобалась учительська праця і я вирішив вчитись на педагога. У серпні 1930-го року мене було прийнято до Кременчуцького педагогічного технікуму, який я закінчив 30-го червня 1933-го року. За рознарядкою Наркомосу мене було призначено на вчительську працю в Онопріївський район (недалеко села Павлиш), а звідти в село Сметанівку, що межує з селом Павлиш. Директором Сметанівської школи був Микита Павлович Нездійминого. Саме цього року в цій школі відкрився п'ятий клас, і мені довелося працювати за сполученням: вести третій клас і викладати деякі предмети в п'ятому класі. Влітку 1934-го року я закінчив курси підвищення кваліфікацій вчителів при Кременчуцькому педінституті.

В 1934-35 навчальному році класу я вже не мав, а викладав у 5-6 класах німецьку мову і всі природничі предмети: ботаніку, зоологію, хемію тощо. В час літніх канікул мене було покликано до військового табору у Васіщево біля міста Харкова. Приїхавши з табору додому, восени 1935-го року, я одружився і став разом з дружиною працювати в тій самій школі. 1935-36 навчальний рік приніс деякі зміни. Сметанівська школа стала семирічною школою (НСШ). Директором школи було призначено Сергія Івановича Ільченка. Я був завпедом школи і в 5-7 класах викладав природничі предмети та німецьку мову.

Восени 1936-го року я закінчив курси викладачів української мови й літератури, і нас із дружиною було переведено на працю в сусіднє село, в Павлиську середню школу. В цій школі протягом 1936-37 навчального року я викладав українську і німецьку мови в 5-6 класах.

В 1937-38 навчальному році викладав у 6-7 класах українську мову й літературу, а також німецьку мову.

В 1938-39 навчальному році в 6-7 класах викладав українську мову й літературу. В 1939-40 навчальному році викладав у двох сьомих і двох восьмих класах українську мову й літературу. В 1940-41 навчальному році знову викладав українську мову і літературу в трьох сьомих класах, а в шостих класах — німецьку мову.

22-го червня 1941-го почалася Друга світова війна, і моя праця на педагогічній ниві припинилась аж до її закінчення. Так само припинилось і моє навчання на заочному відділі мовно-літературного факультету Полтавського педінституту. Війна

принесла великої шкоди всій Україні, і в тому числі і нам. У жовтні місяці 1943-го року нашу сім'ю вивезли на працю до Німеччини і поселили в бараках за колючим дротом, у таборі для остарбайтерів. Там і жили ми в холоді й голоді аж до закінчення війни. В час війни, в 1944-му році, в нас родилася дочка. Як тільки замовкли гармати і бомбардування, ми з дружиною і дітьми переїхали до українського табору і відновили свою вчительську працю в таборових рідних школах. Працювали ми в таких таборах, як Фельберт (біля Вуперталю), в Зеєдорфі (біля Бремену) і Ганновері, у бритійській окупаційній зоні Німеччини. В кінці 1949-го року наша родина розпочала свою еміграційну подорож до Австралії. Прибувши на придбану Батьківщину 21 лютого 1950-го року та переборовши перші труднощі поселення, ми з дружиною в 1951-му році відкрили першу Українську недільну школу на Сітон Парку в Південній Австралії. Через два роки цю школу було приєднано до Центральної Школи в місті Аделаїді при громаді. В 1966-67 роках я викладав українську мову й педагогіку в школі українознавства в місті Аделаїді у Південній Австралії. Переїхавши до столиці Австралії, Канберри, довелося й тут бути в 1977-му році вчителем і директором школи ім. Лесі Українки. Перебуваючи в Південній Австралії, я закінчив залізничний інститут в 1955-му році, а в 1958-59 роках був головою Української Громади Південної Австралії. Крім сказаного про мою працю на еміграції, хочу додати ще й те, що, будучи вже в Канберрі, десять років я був головою Товариства Полтавців, що теж займалося культурно-освітньою працею. Все це займало багато часу, енергії та грошей. Та не дивлячись на це, в 1982-му році я організував і відкрив у Канберрі Школу гри на бандурі та був її адміністратором більше трьох років. В 1985-му році в місті Детройті (США) я був висвячений на священика для УАПЦ Київської, що її відновив митр. Василь Липківський в 1921-му році в Києві. Крім усього сказаного, хочу додати кілька слів про те, що ми разом з моєю дружиною багато працювали для української преси на еміграції та літератури. Зокрема мої дописи та поезії друкувалися в таких журналах і газетах: «Українські вісті», «Українець в Австралії», «Нові дні», «Громада» і «Вільна думка». Довший час працював над нашою спільною з дружиною, Людмилою Пилипівною, книжкою «Нас доля з'єднала», яку ти, шановний читачу, тримаєш у руках. Ось таким був мій життєвий шлях.

Жовтень, 1995-ий рік.

м. Канберра (Австралія).

Моя праця з пером

Мені так здається, що кожна особа, яка бере книжку в руки, найперше цікавиться тим, хто цю книжку написав. Читачеві хочеться знати, звідки ця особа походить, яка її професія і чим вона займається в сучасну пору. Отож, на ці питання дає відповідь автобіографія автора. Я постараюся коротенько розповісти про свою журналістичну і літературну працю.

Моя праця з пером почалася з шкільних років, коли я був учнем четвертого класу початкової школи в селі Підлужжі Кременчуцького округу. Це припадає на 1926-27 навчальний рік. Я був членом шкільної редколегії, що видавала стінну газету. Будучи вже учнем сьомого класу Потіцької семирічної школи, я також дописував до шкільної стінгазети, але найбільше приділяв часу і праці для літературного гуртка, до якого я належав. Тут і почалися мої перші спроби у писанні віршів із життя села. Але, на превеликий жаль, в 1933-му році вони десь загубились. Закінчивши 15-го червня 1930-го року Потіцьку семирічну школу, того ж літа я вступив до Кременчуцького педагогічного технікуму, який закінчив 30-го червня 1933-го року і був посланий на вчительську працю в школу на село. В 1934-35 роках я відновив працю з пресою. Був редактором колгоспної стінгазети і був дописувачем до районної газети «Ударна праця». В 1937-му році знову приступив до літератури, пишучи вірші (переважно лірику). Коли я прочитав кілька своїх віршів моїм товаришам-учителям, то мені сказали про них (російською мовою) ось так: «Все это мелкобуржуазные и мещанские пережитки. Почему вы не пишете о достижениях социалистического строительства? За такие стихотворения можно и в Сибирь попасть». Така оцінка моєї творчості мене приголомшила і я майже нічого не писав аж до приїзду в Німеччину і закінчення Другої світової війни. В Німеччині довелося нашій сім'ї прожити 5 років. Основну увагу ми з дружиною віддавали праці в рідних школах по таборах, але, бодай частково, почали знову займатися літературою. Шкода, що і цим разом майже все наше писання згинуло в бункері під час бомбардування. Приїхавши до Австралії, ми з дружиною знову приступили до праці в українській пресі й літературі. Хоч ми писали з переривами, але наша праця ніколи не припинялася. Я цілком погоджуюся з тим, що наша праця не є довершена і потребує ще багато удосконалення. Але ми писали правдиво про те, що нам довелося прожити на нашому довгому життєвому шляху.

Походимо ми з Полтавщини. Довгі роки разом прожили, разом працювали по школах, разом переживали всі лихоліття. А тепер вирішили про все пережити написати книжку. Я писав свої твори, а дружина - свої. Для зручності ці дві книжки вирішили надрукувати під одним заголовком «Нас доля з'єднала». Найбільше ми написали творів тоді, коли нас було переведено на пенсію, тоді ми мали більше вільного часу.

Слово до читачів

Дорогі читачі!

Кожний народ світу має своїх письменників чи поетів, які пишуть книжки для свого народу. Одні пишуть кращі, а другі — слабші твори, а читачі їх читають, порівнюють і роблять свої висновки про той чи інший твір. Одні пишуть твори для заробітку, другі — на замовлення, а треті, щоб викласти на папері свою радість, любов чи тяжкі переживання своєї душі. Книжка, яку ви берете в руки, написана не для заробітку чи на замовлення якоїсь партії, а для того, щоб правдиво показати життя трудящої людини на різних етапах її віку та різних державних устроїв. Ця книжка написана двома авторами, але вона має багато спільного у своєму змісті. В ній подано життя родини, починаючи з молодих років і до глибокої старості. Цій родині довелося прожити свій вік аж у трьох країнах: Україні, Німеччині та Австралії. Життя цієї родини в основному проходило на чужині під різними політичними системами. Однак через усю творчість авторів червоною ниткою проходить родинна любов, патріотизм і біль душі за поневолену Україну.

Пишучи цю книжку, автори намагалися показати постійний духовний зв'язок з рідною Батьківщиною. Ця книжка написана для майбутніх поколінь та нашого великого роду, про який ми нічого не знали і не чули протягом півстоліття. Чи сподобається читачам наша творчість і ця книжка, нехай скажуть вони самі. І не тільки з діаспори, а й з далекої рідної України. Звичайно, і критики скажуть своє слово. Всім будемо вдячні.

Видавці.

*Малий Сергій (спереду) з батьками і меншим братом Афанасієм
наприкінці 1916-го року (м.Кременчук).*

Зустріч у саду

Прокладав дорогу
Місяць через сад.
Пісня солов'їна
Неслася до хат.

А по тій дорозі
Молодята йшли.
Зупинилися на розі
Слухають спів весни.

Довго розмовляли
Про неба блакить.
Зорі їм сіяли
В цю щасливу мить.

Північ вже минула,
А вони стояли.
Вже й пташки поснули,
Теплі роси впали.

Взялися за руки
Хлопець і дівчина.
Час настав розлуки,
Бо пізня вже година.

Провівши дівчину до двору,
Хлопець став прощатись.
Домовились, коли знову
В саду зустрічатись.

Липень 1937-го року.

Перша любов

(Спогад)

Любов прокинулась весною,
Коли в садках усе цвіло,
З кіно вертались ми з тобою,
І тиха ніч лягала на село.

Ми йшли понад дворами,
І місяць ясний нам світив,
Вели розмову ніжними словами,
Навколо ж сон усіх покрив.

Ми вже дійшли на край села,
Де у садках білили хати,
До двору, де ти тоді жила
І виглядала тебе мати.

Ми сіли з тобою на лавці,
Під віттям зелених кленків,
На селі вже кінчалися танці,
Пісні веселої голос німів.

Так приємно було нам сидіти,
Хоч би й ранок застав нас обох,
Ми ніколи не стали б жаліти,
Що цей час провели ми удвох.

Молоді ми були і наївні,
Ще не знали про справжнє кохання,
Скоро мали співати вже півні,
Час надходив і нам на прощання.

Ми обоє устали із лавки,
Я сказав, що пора мені йти,
Пригорнув я тебе наостанку,
Ти ж до мене звернулась на «ти».

Кров моя зашуміла у жилах,
Серце билось, мов спійманий птах,
Ти несміло до мене тулилась...
Й поцілунок лишивсь на устах.

Подавши руку тобі на прощання,
Я веселий вертався додому,
Це було наше перше кохання,
Молоде і незнане нікому.

А вночі ти приснилась мені,
Немов рож пахуча і мила,
Хоч я спав, та у сні
Називав твоє ім'я ЛЮДМИЛА.

Липень 1937-го року.

м.Кременчук на Полтавщині.

Ти була мені зорею

Я любив тебе безмірно,
Бо всім серцем покохав.
І при зустрічі вечірній,
Тебе в губи цілував.

Твої очі голубії
Не давали мені жить.
Я про тебе завжди мріяв,
І не міг забути на мить.

Ти була мені зорею
У вечірнім небі голубому,
Що світила над землею,
Як повертався я додому.

Та весна була духмяна
Все цвіло навколо нас.
А любов, неначе п'яна,
Йшла за нами кожний час.

Цвів бузок в садку твоєму,
Квіти кланялись весні.
В серці кров шуміла у моєму,
Ти ж схилилась на плече мені.

В щасті вечір нам проходив,
Твою руку я тримав.
І, вертаючись додому,
Уста знову цілував.

А за кілька днів ми знову
Зустрічалися у батька під двором.
І тяглась наша розмова,
Ніби пташок під вікном.

Друга половина липня 1937 року.
Село Сметанівка.

Голуба дійничка

Голуба дійничка,
Біленька хустинка,
Ростом невеличка
Молода дівчина.

Русявую косу
Квітами квітчала,
Холодну росу
Ногами топтала.

Несла в молочарню
Молоко свіженьке,
Її зустрічало
Сонечко раненько.

Біля молочарні
Чорнявий хлопчина,
Мов зірочку ранню,
Привітав дівчину.

Зустрічав частенько
Дівчину чорнявий,
Говорив тихенько
Ніжними словами.

Місяць вечорами
До них усміхався,
Чорнобривий хлопець
В дівча закохався.

Голуба дійничка
Молоко носила,
Молода дівчина
Хлопця полюбила.

По селі новина
Швидко покотилась,
Через рік дівчина
З хлопцем заручилась.

Серпень 1937 року.

с.Підлужжя на Полтавщині.

Хто ж тебе так любив...

Хто ж тебе так любив,
Як любив тебе я?
Я і в сні за тобою ходив,
Хоч не знав, чи ти будеш моя.

Ти студентка – у місті жила,
Де проспект вечорами шумів.
Я ж, учитель у школі села,
Вчив дітей, за книжками сидів.

Вечорами до клубу заходив,
Щоб послухати музику й спів.
Та між ними тебе не знаходив,
І мій вечір для мене смутнів.

В ніч морозну вертався додому,
Місяць ясний у вікно заглядав.
Я швиденько сідав біля столу
І листа ще до тебе писав.

Я писав, що люблю тебе дуже
І скучаю щодня за тобою.
Навіть музика стала для мене байдужа,
Як тебе немає зі мною.

А в неділю, як зорі спадали
І туман по долинах лягав,
Господиня мене виряджала,
Я на потяг уже поспішав.

Дві години тяглися так довго,
Ніби шляху того я не знав.
Скільки люду було по вагонах,
Я тебе на пероні пізнав.

Потис руку ніжненьку твою
Й поцілунком уста привітав.
Я зустрів тебе, наче рідну й свою,
Як сестру, про яку я нічого не знав.

Цілий день провели ми з тобою:
На базарі були, в ресторані й кіно.
І були ми щасливі обоє,
Бо любов наша й дружба зливались в одно.

Ми привикли одне до другого.
І любить все життя присягались.
Не ламали закону старого,
Восени пішли в загс – записались.

Травень 1938 року.

Косовиця

Було літо тридцятого року,
Половіли жита на полях,
Пастух череду гнав на толоку,
Косарі виступали в брилях.

Вони клали траву у покоси,
Що рядами лягали на бік,
Теплий вітер висушував росу,
І дзюрчав під вербою потік.

То була громадська сіножать,
Все село виступало до праці,
Для худоби щоб сіна придбать
І зимою не знать нестачі.

Попереду вусань виступав,
А за ним, мов ключем журавлі,
Кожний косу свою підіймав
І пускав у траву до землі.

Часом пісня зривалась весела
І неслася у ранковий світ.
Косарі виступали по селах,
Рання пташка несла їм привіт.

А в обід їли кашу із салом
І сідали спочить під вербою,
За півдня вже скошили чимало,
Та ще більше стояло сіною.

Косарі свої коси клепали
І гострили, мов леза, для них,
Тоді знову уряд поставали,
Лиш вітрець усміхався до них.

Знову коси дзвеніли в траві,
І лягали рядами покоси...
Пригадалися знову мені
косовиця і ранній роси.

Літо 1938 року.
Хутір Онішки на Полтавщині.

Босоноге дитинство

Я пригадую роки дитячі
Й своє рідне Підлужжя село,
І забави на луках хлоп'ячі,
Коли все навкруги нас цвіло.

Було йдемо гуртами до школи,
Ясне сонце над нами сміється,
Зеленіють жита скрізь у полі,
І травичка до сонечка пнеться.

Наша школа була початкова,
Край дороги стояла вона,
І щодня дівора босонога
Поспішала до неї з села.

Біля школи стрічав нас дзвінок,
Щоб скоріше сідали за парти,
Починалась наука з книжок,
Залишались надворі всі жарти.

Вчительки нас учили любити
Рідну мову і слово Тараса,
Як за плугом у полі ходити
І з паперу робити прикраси.

Як город посадити весною
І садок доглядать усе літо,

Як воли запрягати й гарбою
З поля звозити сіно і жито.

Усього нас учили у школі,
І щодня була нова тема,
Щоб до праці були ми готові,
То була «комплексна система».

На екскурсію йшли ми до річки
Через луки, поля, через ліс.
Так минали роки чотирирічки,
Кожний з нас уже трохи підріс.

Прийшов червень у 1927-му році,
Ми закінчили навчання у школі.
Хто зіставсь пастухом на толоці,
А другії до праці у полі.

Шкільні роки промчались, мов коні,
І всього довелось пережити,
Нас навчили працювати на полі
І батьків своїх ревно любити.

Липень 1938 року.
м.Полтава (Сесія в педінституті).

Сергій Онішко - студент 3-го курсу Кременчуцького педагогічного технікуму. Грудень 1932-го року.

Студент

Закінчивши школу семирічку,
Я працював на полі.
Ходив купатися до річки
І на руках носив мозолі.

Любив село я вишневе,
Зелені сади й широкі поля.
Веселий спів жайворонка в небі
І все, що родила земля.

Найтяжча пора була влітку
І праця в степу чи на полі:
Косити траву у загінку,
Чи класти стоги, як тополі.

Не встигли кінчить косовицю,
А вже настигали жнива.
Збирали ми жито й пшеницю,
Була то гаряча пора.

Пізніше копи додому возили
І клали стіжки на току,
А як машина їх молотила,
Зерно зсипали в коморі, в кутку.

Праця кипіла щодня, щогодини,
Місце знав кожний своє.
Вістки чекав я щоднини:
Що листоноша мені принесе?

Аж ось показавсь листоноша
В степу на вузькій стежині.
Нам вістку привіз він хорошу
У торбі, що була в нього на спині.

Подав листа мені в руки,
А серце билось, ледь не стало:
«Чи піду я знов до науки,
Чи може все назавжди пропало?»

Листа ми гуртом прочитали,
Даремні були хвилювання:
В студенти мене записали
Й веліли прибути на навчання.

На завтра зібравсь я в дорогу,
Залишив село і родину.
Попрощався з батьками й порогом,
По щоках покотилась сльозина.

Того дня мене потяг привіз
До шумливого міста вогнів.
На перон помаленьку я зліз
І по бруку пішов, куди лист мій велів.

Моя мрія щасливо збулась,
Став я вчитись на учителя школи,
А в душі часом думка плелась
Про сім'ю і пахучеє поле.

Літо 1939 року.
м. Кременчук на Полтавщині.

Потоки

(Згадка про школу)

Я родивсь біля Псла, біля річки,
Що тече у Славуту-Дніпро,
І до школи ходив семирічки.
У Потоки – найближче село.

Полюбив я книжку і науку,
Як юнак любить може дівчину,
Я читав, що попало під руки,
Про героїв козацького чину.

Любив Мирного твори читати
Про убоге життя на селі
І домашні завдання вивчати,
Що давали для нас вчителі.

Аж три мови тоді ми вивчали:
Українську, російську й німецьку,
Вчителям городи копать помагали
І пісень затягали стрілецьких.

Нелегкою була та наука,
Ми платили за неї чимало,
Сніг і вітер у шиби нам стукав,
Та ми вчились, поки сили ставало.

В нас «на завтра» було все готове,
Як учитель бува запитає,
Щоб із вірша не випустить слова,
Як це часто у школі буває.

Вчителі нас учили сумлінно,
Ми старались усе пам'ятати,
Щоб дістати оцінку «відмінно»,
Як дорогу в життя прокладати.

Пролетіли ті роки стрілою.
Вже свідоцтва дістали ми в руки.
І пішли ми своєю ходою:
Хто до праці, хто знов до науки.

Як приємно згадати ті роки,
Тую школу і ліс біля Псла,
І дві церкви високі в Потоках,
Де навчання і юність росла.

Залишились позаду ті роки
І не вернуться більше ніколи.
Ми назавжди лишили Потоки...
Шлях простягся до вищої школи.

Літо 1939 року.

В потязі Кременчук - Полтава.

Школа

При дорозі край села
Виднілася школа.
Кругом неї дерева,
А спереду поле.

Двері в школі вже відкриті
З ранньої пори.
Йдуть у ранковій блакиті
Сотні дітвори.

По всіх вулицях села
Чувся сміх і гамір.
То шуміла дітвори,
Мов пташиний табір.

Поспішали всі до школи,
Це ж бо перший день!
Скільки він приніс тривоги
У серцях дітей.

Як то буде цього року:
Хто нас буде вчити?
Чи з товаришем по школі
Буду я дружити?

Ось дзвінок задзеленчав,
Всі на площі стали.
Кожний слухав і мовчав,
Кого викликали.

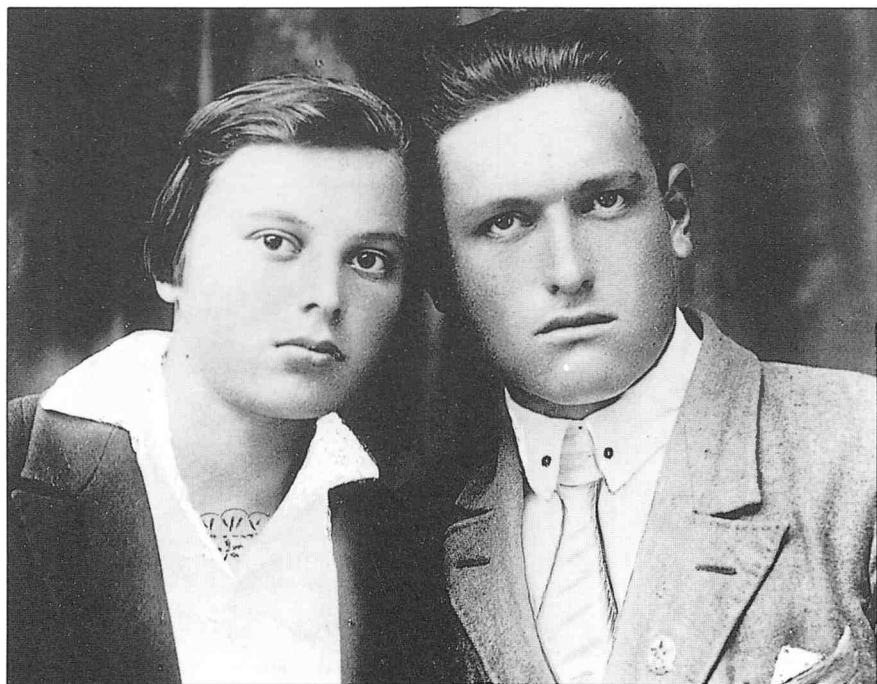
Перше слово мав директор.
Він усіх вітав.
Потім виступив інспектор –
Успіхів бажав.

Усіх дітей розділили
Поміж вчителями.
І по класах їти веліли
З своїми книжками.

Почалась наука в школі
Для малих і юнаків.
Все гуло, неначе з поля
Рій бджілок летів.

Так щороку наша школа
Двері відчиняє.
І веселих школярів
До себе приймає.

1 вересня 1939 року.

Молодий учитель Сергій Онішко і студентка Кременчуцького педагогічного технікуму Людмила Самарець. 1935-й рік.

Зустріч на пероні

На пероні чекав я на тебе:
Зустрічати прийшов опівночі.
Дзвін станційний гудів біля мене,
Паровоз показав свої очі.

Потяг став, а народ поспішав
На спочинок до рідної хати.
Тебе скрізь я очима шукав,
На ступеньках вагонів крилатих.

Враз хустина твоя забіліла,
Чемодан чималий у руках.
Поспішав я до тебе щосили,
Моє серце співало, мов птах.

Я підбіг і обняв тебе міцно,
Цілував у рожеві уста.
Це так сталося швидко й лірично
В молоді наші юні літа.

Твою ношу я взявся нести,
Ми спішили додому скоріше.
Став під руку тебе я вести,
Ти ж до мене тулилась рідніше.

П'ять кілометрів швидко минули,
Тепла ніч спочивала в селі.
Ми щасливо додому прибули
Й попрощались в твоєму дворі.

Поцілунком прощавсь я з тобою,
Потис руку ніжненьку твою.
В небі місяць світив над горою,
Я вертався на квартиру свою.

Весна 1940 року.

Ранок

Іду полем на зорі,
Жито половіє.
В далі голубій
Ранок червоніє.

Пахне житом і травою,
Роси вже спадають.
Десь у просі над горою
Перепел гуляє.

Ранок будить все село,
Скрізь півні співають.
Ніч, мов хмарку, пронесло,
Люди сонця виглядають.

Я із станції іду
До своєї хати.
Чи приїду, чи прийду –
Мила буде виглядати.

Цілий місяць у Полтаві
На сесії вчився.
Потім іспити здавали –
Трохи забарився.

Ось уже й моя хатина,
Стукаю в віконця.
Зустріча мене дружина,
Сходить ясне сонце.

Вона рідно притулилась
І тихо сказала:
«Я скучила і журилась»,
Та й поцілувала.

А надворі ранок
До всіх усміхався.
Я обняв свою дружину –
Радо зустрічався.

Липень 1940 року.

с. Сметанівка.

Голубі твої очі

Голубі твої очі
Чарували мене:
Прокидався опівночі
І шукав я тебе.

Ти поїхала в місто учитись,
Я лишився у школі, в селі.
І хотілося знову зустрітись,
Подивитися в очі твої.

Я любив твої очі, як весну,
Як ті квіти в твоєму саду,
Як ту даль голубую небесну,
Я любив тебе всю молоду.

Наші зустрічі в місячні ночі
І дорога в село через сад:
Цілував голубі твої очі
І вуста малинові підряд.

Ти до мене тулилась рідненько,
Я легенько твій стан обнімав,
І, привівши до хати близенько,
Я уста твої знов цілував.

Голубі твої очі навіки
Поеднали серця нас обох,
Любов наша, міцна до безліку,
Дасть життя нам до смерті удвох.

Про ті зустрічі згадка лишилась
На весь вік і все наше життя,
Восени ми з тобою женились,
А тим веснам нема вороття.

Літо 1940 року, с.Павлиш.

Молодий учитель

Була літня гаряча пора,
Сонце з неба пекло, як ніколи,
А весела сільська дівора
Йшла купатися, ніби до школи.

Край села була гребля й ставок,
Далі плесо, струмок і левади,
І дітей галасливих гурток
Тут купався щодня без завади.

Далі верби і вигін села
Простягався далеко над шляхом.
Ліворуч їхня школа була,
Що здаля красувалася дахом.

А за школою поле й вітряк
І машина вже хліб молотила.
Бригадир на коні, мов козак,
Приглядався, що люди робили.

В цю ж пору прибув у село
Молодий чорнобровий учитель.
Скільки радості в нього було:
Він хотів працювати і вчити.

Зупинився на ніч він у школі,
У кімнаті учительській спав.
І лиш трактор загув десь у полі,
Він швиденько з постелі встав.

Вже робота кипіла усюди:
На городі, в бригаді й на полі.
І пішов наш учитель між люди,
Через сад, де шуміли тополі.

Всі робочі відвідав місця,
Де дорослі були й дітвора.
Коли день добігав до кінця,
Всі вертались до свого двора.

Завтра вчитель відвідав сільраду
І правління колгоспу села.
Тут його запросили на нараду,
Вже й для нього робота була.

Цілий серпень учитель пробув
На степу між людьми й школярами.
Та ніколи того він не чув,
Щоб його не любили селяни.

Писав списки дітей-новаків,
Помагав у науці відсталим,
Вчителів зустрічав і батьків,
Вечорами в колбуді співали.

Плани праці на рік готував
Для навчання й виховання дітей.
В драмгуртку нову п'єсу читав,
Щоб поставить її для людей.

Вчителів колектив був готовий
Розпочати навчання у школі.
Та найбільше учитель наш новий
Гурбувався про лекції мови.

Ось і вересня перше число,
Усі діти до школи прийшли.
Все подвір'я, як вулик, гуло:
Сміх і радість вони принесли.

Вчителі розійшлися по класах,
Кожний мав свою групу дітей.
Почалося навчання цим часом
По програмі освітніх властей.

Молодий наш учитель навчав
Рідну мову, природу і спів.
Стінгазету в колгоспі писав,
А вночі над книжками сидів.

Завжди праці був край непочатий,
Як не в школі, то в клубі десь...
Задивлялись на нього дівчата:
Він належав громаді увесь.

Уже північ минула давно,
Перший півень в селі проспівав.
Скоро й ранок загляне в вікно,
А наш вчитель ще спать не лягав.

Осінь 1940 року.

с.Сметанівка на Полтавщині.

Зацвів садок

Зацвів садок, і загули бджоли,
А в небі жайворонок співав.
Ліс прокинувся і поле –
Квітень весну зустрічав.

Часом вітер легкокрилий
Пробігав уздовж села.
На зелений вигін-килим
Поспішала дітвора.

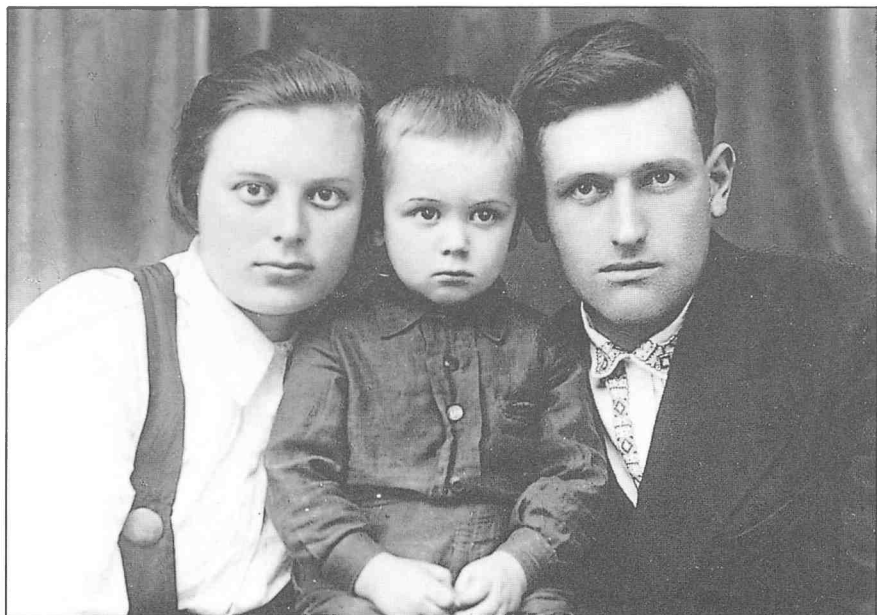
Сонце з неба усміхалось,
Посилало всім привіт.
Птиці із вирію вертались,
Чувсь дитячий хорівід.

Хлібороби йшли в поле
Свої ниви засівати.
Степ прославсь, неначе море,
І кінця йому не знати.

Всі спішили до роботи,
Хто в город, а хто в садок.
Весняні прийшли турботи
Для людей і для пташок.

Весну всюди зустрічали
Дорослі і діти.
Їй пісні гуртом співали
Про любов і квіти.

Квітень 1941 року (На своїй пасіці).

*Учитель Сергій Онішко з дружиною Людмилою Пилипівною і сином
Анатолієм. 1939-й рік, с. Павлиш.*

Пасічник

Через село під горою
Шлях прослався битий.
З дружиною молодою
Жив у селі вчитель.

Працювали вони в школі
Круглий рік — до літа.
Тоді школа зачинялась:
Йшли у відпуск діти.

А вчитель з дружиною
Спочинку не мали:
Біля хати годинами
Дома працювали.

Він в садку чи на городі,
Або щось майструє.
А дружина з малим сином
В хаті порядкує.

Аж один раз пополудні,
Як вишні поспіли,
До них раптом у садок
Бджоли прилетіли.

Сперш літали кругом двору
І дуже гуділи.
А тоді спустилися додолу
І на вишні сіли.

Зібрав учитель роя того,
В новий вулик посадив.
Потім ще купив одного,
Щоб солодкий мед носив.

Час летів, немов та казка,

Вчитель мав чимало справ.
Дітей вчив щодня у школі,
Бджілок вдома доглядав.

Кілька років так минуло,
Їх ніхто не рахував.
Наш учитель біля хати
Гарну пасіку вже мав.

Він любив дітей і бджоли,
Для них жив і працював.
Присвятив життя для школи,
А для бджіл – пасічником став.

Літо 1941 року.

Чого мені невесело

Чого мені невесело—
День і ніч конаю.
Куди йшов би, що робив би,
Сам не розгадаю.

Залізних ґратів біля мене
Вже тепер немає.
Чому жито не зелене
Марно пропадає?

Не літа мої у мене
Силу всю забрали,
А то лихо на чужині
Кров повисисало.

Перше лихо – тяжка праця
Від ранку й до ночі;
Майже голі, гірше старця,
І посліпли очі.

Не з розкошів це ставалось,
А від поту й гніту.
І не з одним таке траплялось
Без денного світу.

Друге лихо – це погонич
В тебе за плечама:
Чи щось робиш, чи стоїш,
Він слідить очима.

Третє лихо – годі й мовить,
Всіх нас турбувало:
Скільки нас, людей невинних,
В тюрмах побувало!

А четверте – то родина,
Ще й маленькі діти;
Не життя – лиха година,
Ніде їх нагріти.

Ані двору, ні куточка,
Ні теплої хати.
Нема хліба ні шматочка
І нема де взяти.

На все теє клятї грати
В картках записали.
І наші діти замість кави
Брукву діставали.

П'яте лихо теж – нефайне,
Бодай не казати,
Тільки чуєш було «швайне»
Від панів проклятих.

Слову рідному в письмі
І в читанні простім,
Скрізь було «не можна», «ні» –
Оце лихо шосте.

Та не шість було їх всіх,
Було їх чимало.
Ще не час назвати всіх,
Хоч би ці пропали.

Хоч би буря знесла дріт,
Що нас ним обнесено.
Хай би люд побачив світ
Й усміхнувся весело.

1944 рік, Німеччина, табір остарбайтерів.

Весна

Не так давно усе біліло,
Похмурий ліс у задумі спав,
Та ось весни теплом повіяло –
І білий килим геть розтав.

Зими останній місяць лютий
Свого вже віку доживав.
Бруньками березень окутий
Його поспішно проводжав.

Короткий день і довгі ночі
Тепер мінялися місцями.
Веселий спів і сміх дівочий
Лунав, як перше, вечорами.

Усі прокинулись, годі спати:
Гулять на вигін вийшли діти,
Господарям за плуга час подбати.
Бо вже надходить місяць квітень.

В садку, городі і на полі, –
Робота всюди вже кипіла.
І вперше пасіка надворі
Приємно хором зашуміла.

Людмила Пилипівна Онішко з приятелькою Олександрєю Климівною Філярською (родом з Донбасу). 1944-й рік, у Німеччині.

Пташки із вирію вертались
До нас у Рідний Край.
Пізніше сонце спати клалось,
Ожив піснями темний гай.

Конем промчались дні за днями,
Приємно сонце стало гріти.
Останній день квітневий з нами,
На зміну травень прийшов, діти.

І справді місяць, мов та казка:
Діди радіють і їх внуки,
Трава з квітками – діткам ласка,
Усе прокинулось від скуки.

Їє зозуля на калині,
А чиж кохає вже дітей.
Вуркоче голуб на хатині,
В кущах співає соловей.

Усюди пахощі, усюди квіти,
Пісні пташині скрізь лунають.
Ну як весні цій не радіти?!
Де кращі весни ще бувають?!

Травень 1945 року.

с. Бріген у Німеччині.

Зозуля й мандрівник (Байка)

Якось в німецькому селі
Мандрівник проживав.
Звідки він, з якої то землі,
Цього ніхто не знав.

Людей це мало турбувало:
Його заслуги чи палати...
Хіба в нас мало їх бувало?
Йому щоб жити, треба хати.

Не довго думала громада,—
Чим порятує бідака,
І там, де верби, де левада,
Рішила поселить мандрівника.

Із того часу і понині
Живе в селі тім мандрівник.
Хоч не в своїм селі, а на чужині,
Багатий став, мов чередник.

А ви напевно всі чували,
Які багаті ті чередники,
Що пасли панські отари,
А потім ішли в мандрівники.

Щодня на праці, а не дома:
Дітям все хліба заробляв.
А іноді була така втома,
Що вже й ногами не чвалав.

І зажурився наш прохожий:
«Життя такеє згинь до біса.
На кого став я вже похожий —
Піду на працю ще до лісу.

Не все ж ходить мені ріллею

І засівать поля чужії.
Туди, де небо сходиться з землею,
Думки сумні піду розвію».

Довгенько йшов він щось до гаю,
Де дуб росте і всяке зілля,
Від пахощів, де серце завмирає
І пташки справляли весілля.

Але прийшов і саме впору,
Бо як зійшов на ту зелену гору,
Де молоді сиділи за столом,
То від пісень такого хору,
Прохожий гість аж захолов.

Співали всі тут – хто, як хоче,
На рідній мові ті пісні.
Голубці голуб щось торочив,
І всі раділи цій весні.

І тут мандрівник наш сердешний
Забув все лихо на часок,
Що він з чужих земель, а не тутешній,
Зозулин слухав голосок:

«Ку-ку, ку-ку, молодий козаче,
Чому невеселий, чому завше плачеш?
Твої думи линуть до Рідного Краю,
Твого серця тугу давай відгадаю».

Не знав мандрівник, що робити
І чим платити за це слово:
Чи зараз вмерти, чи ще жити,
А далі став до неї мовить:

«Якщо до цього маєш ти охоту –
Моє відкрити хочеш поле...
А ні, то краще без клопоту,
Скажи, за що терплю я горе?»

«Ку-ку, ку-ку, — зозуля знов йому,—
Покинув край ти свій давно,
Лихим людям усе на поталу,
Й твоє найкраще добро
Безслідно геть усе пропало.

А найдорожче поле...
Колись, що квітами цвіло,
Де колоски, неначе море,
Тепер бур'яном заросло.

Тепер ти ходиш скрізь по світу,
Не відаєш куди й ногам ступити,
Та прийде час, що може твої діти
Таки в своїй оселі будуть жити».

«Так-так,— підняв голову земляк,—
Чисто все ти відгадала,
Неначе в тих краях бувала.
Спасибі ж тобі за це, маленька,
Моя зозуленько сивенька.

Таких речей, як це від тебе,
Ще не приходилось чувати.
Зроби ще ласку ти для мене й скажи:
Чи довго мушу бідувати
В краю чужому і без хати?»

«Ку-ку, ку-ку,— зозуля відказала,—
Я вже давно таке чувала,
Що без зла не буває і добра.
Тяжко наробившись, солодко спиш.

Але облиш і в голові це нести:
В чужій кошарі овець не розвести.
Як сонце зійде із-за гаю,
То вже не будеш мандрувати,
Як вернешся до Рідного Краю,
То й перестанеш бідувати».

Травень 1945 року. Німеччина.

Родина Онішків — Людмила Пилипівна і Сергій Афанасійович з дітьми, Анатолієм і Валею, на еміграції в Німеччині. Кінець 1945-го року.

Осінній вечір

(Дочці Валі в день її народження присвячую)

Вечірньою млою все небо покрилось,
Сонце за гору помалу сідає,
Працею все, що за день наморилось,
Швидко додому вертає.

Що за ласкавеє слово домівка,
Хочу вам, дітки, про це нагадати,
Хай не пухові перини – долівка,
Міцно на ній ви будете спати.

Спершу родина до столу сідала,
Вбогу трапезу всім тато ділив,
Люба матуся, як завжди питала,
Де хто бував і що він робив.

А після вечері веліз усім тато
Богу молитись ставати,
Потім розкласти соломи по хаті
Й тихо лягати спочивати.

Слухнянії діти все так і зробили,
Про що повідав їхній тато.
На церкві давно уже десять пробило,
Одна лиш не спала їх мати.

До лона грудей вона пригортала
Любимую доньку маленьку.
Від щирого серця їй щастя бажала
І пісню співала тихенько.

Вересень 1945 року.

с.Бріген у Німеччині.

Дочка Валя у день свого народження в 1945-ому році. Німеччина.

Колискова пісня

Коти, коти, котусю,
Приспи нашу Ганнусю,
Щоб спала міцним сном,
Бо ніч уже кругом.

2 рази

Ти зайчик-сіроманчик,
Веселий побігайчик,
До нас із лісу йди –
Ганнусі сну неси.

2 рази

А ви, сивенькі гулі,
Летіть сюди до люлі
Нам Ганнусю колихати,
Бо вже хоче вона спати.

2 рази

А всі лихії люди,
Що нам дитину будять,
Ідіть із хати вмить,
Бо вже дитина спить.

2 рази

13 вересня 1945 року.

Містечко Ельце у Німеччині.

Осінь вже надходить

Високо в небі журавлі летять,
А діти з книжками до школи спішать.
Літо проминуло, ніби й не було,
Час прийшов вертатись до школи в село.

Матері приводять своїх малюків,
Просять їх прийняти до старших братів.
Чути плач і гамір у першій дні,
Поки малі вивчать порядки нові.

Осінь вже надходить – літа не вернути,
І про луки, річку й ліс треба всім забути.
Вернулись до школи й старі школярі,
Вчаться всі разом у своїм селі.

Вчителі сумлінно школярів учать,
Щоб колись уміли життя будувать.
Свою Україну щоб усі любили,
Від ворогів лютих її боронили.

То ж усі до праці: книжок і науки,
Щоб ми знали, хто ми і чиї ми внуки.
Щоб наша Вкраїна жила-процвітала,
Молилася Богу і лиха не знала.

Осінь 1946 року.
м.Фельберт, Німеччина.

Літо в Україні

Рано сонечко встає,
Росою личко умиває,
По небі голубому пливе:
Прозорім, чистім і безкраїм.

І люд підводиться до праці,
Хто на завод, а хто на поле.
Усі спішать в ці дні гарячі
Зібрать пшениці лан, як море.

Вже зранку жатки-лобогрійки
Дзвенять в упряжці- четверні.
Жінки слідом без зупинки,
Снопів в'яжуть по стерні.

Піт всім очі заливає,
А на небі – ні хмаринки.
Кожний вечора чекає,
Прохолоди й відпочинку.

В полі скрізь кипить робота,
В небі сонце гріє.
Череда на луках скоту,
Й гречки лан біліє.

А вдалі село видніє,
Поринає у садках.
Абрикоси скрізь жовтіють,
Пахнуть дині на грядках.

За селом в брилі крилатім
Дід баштани стереже.
А в селі, у старій хаті,
Баба внуків береже.

Всі спішать, усі працюють,

Спочинку немає.
Що за літо приготують, –
Зима поїдає.

Липень 1960 року, Енфільд.

То не вся біда

(Дружині в День матері)

Як були ми молодими, –
Щастям упивались.
Мали дітей – поженились,
Ми самі зістались.

Без пошани, без привіту,
Бо не хочуть знати
Навіть рідні наші діти,
Що ти їхня мати.

Чужина своє зробила,
Хоч її й хвалили.
За хліб білий матері
Дітьми заплатили.

Та не падай у розпуку,
Володій собою.
Поки разом наші руки,
Поки я з тобою.

І хоч скроні в нас біліють,
То не вся біда.
Хай лиш спогади жевріють, –
Ти для мене молода.

8.5.1966 року, Аделаїда.

Шануймо батьків

(До Дня батька)

З часів печерного життя людини
Аж до модерних атомних віків
Батьки стояли на чолі родини
І виростили нових ватажків.

Це ж батько йшов у ліс на звіра
Із кам'яною сокирою в руках.
Він мав тверду у серці віру,
Що принесе дітям убитого звірка.

Віки сивіли, а роди й племена
Вже виростили у народи –
Й дзвеніли шаблі вже здавна –
Батьки водили їх в походи.

Сильніші слабших побивали,
Творились нації й держави,
Одні безслідно умирали,
Другі жили, добувши слави.

Батьки були, є вони і будуть.
По всій планеті на Землі
Нехай усі народи їх шанують,
І їхні діти: дорослі й малі.

У дні буремні для України
Батьків давала доля й нам,
Щоб боронили волю батьківщини
І не кланялись чужим, ані своїм панам.

Сім'я без батька, мов тополя
В степу широкому сирота –
Терпить багато кривди й горя,
Й ніхто уваги не зверта.

Шануймо ж всі своїх батьків,
Живих і тих, що вже померли.
Вони для нас і всіх віків
Аишаться, як найкращі перли.
Вересень 1967 року.
м.Енфільд.

Ледачий Микола

Діти вчилися у школі
Читати й писати.
Не хотів лише Микола
Того всього знати.

Як почне буквар читати,
Всі кругом сміються.
А як літери писати –
За боки беруться.

Ї книжки й зошити у нього
Завжди були брудні.
Не вмивав лиця він свого
Ні в свята, ні в будні.

Черевики на ногах
В Миколи побиті.
Дірки всюди на штанцях,
А руки немиті.

Отакий то наш Микола –
Майстер на всі руки,
Вчителям біда з ним в школі,
А батькам, то просто муки.

Зате часто було чути
З уст нашого Миколи,
Як то гарно він учиться
В австралійській школі

Але то була неправда,
Він лиш так хвалився.
В рідній школі він був ледар,
А в чужій не вчився.

Уважайте, любі діти,
Щоб з вас не сміялись,
А Миколи-пустоцвіти
Більше не траплялись.

23-го вересня 1968 року.

м.Аделаїда.

Ти для мене одна, Україно!

Не забуду тебе, Рідний краю,
Красну весну і спів солов'я.
Як дівчину, люблю і кохаю
Твої села й родючі поля.

Ти для мене одна, Україно,
І дочка твоя рідна Полтава.
Любить буду обох до загину,
Бо для мене ви радість і слава.

Я родився й зростав на селі,
Де в садах білі хати стояли.
Вони й досі ще сняться мені
І пісні, що дівчата співали.

Сонце клалося спати за гору,
Місяць сховався по небі гуляти,
Вся родина сідала до столу
Свіжу й добру вечерю почати.

По вечері лягали всі спати,
За день праця усіх утомила.
Лиш не спала одна їхня мати,
Щось на завтра вона вже робила.

Свіже сіно й врожаї рясні...
Не забуду тебе, Рідний краю.
Хоч в далекій живу чужині,
Але тебе я завжди пам'ятаю.

Вересень 1969 року.

м. Аделаїда.

Бажаю тобі

(Дружині А.П. у день народження)

Не бажав я ніколи так щиро,
Як сьогодні бажаю тобі:
Жити на світі в спокої, у мирі,
На погалу не датись журбі.

Хоч і скроні твої вже сивіють,
А про весну лиш згадка живе,—
З поля праці зійти ти не смієш,
Поки в книжці ти знайдеш себе.

А я буду тобі в допомозі,
В дні похмурі і сонцем ясні,
Тож ходімо і далі по змозі
Працювати й співати пісні.

Колись, може, пісні ті полинуть,
До рідні у далеку Україну.
А співати ніхто нас не спинить
Про любов і свою Батьківщину.

17.8. 1970 року.

м. Аделаїда.

Храмове свято

Рано сонце сьогодні зійшло
Й освітило вже прибрані хати.
Ішли люди до церкви селом
Свято храму свого відзначати.

Ось і дзвін загудів на дзвіниці,
Й відчинилися двері до храму.
І, мов стадо овець до криниці,
Люд поплинув туди через браму.

Й почалася вже Служба до Бога,
Нам Владика її відправляв,
Від Престолу до церкви порога
Настрій свята й молитви стояв.

Всі молились натхненно і щиро
За здоров'я, добро й Рідний край,
Щоб любов панувала над миром,
А між нами братерство і рай.

«Херувимська», «Вірую», «Достойно»
І молитва Господня «Отче наш»,
Наше свято сьогодні Престольне,
Хор співав із натхненням для нас.

Слово тепле Владика промовив
До всіх вірних, до пастви тієї,
Щоб жили й не забули ніколи
Батьківщини і віри своєї.

Ось і Служба уже закінчилась,
Цілувати хреста ми пішли.
Потім братська трапеза, й ми сіли,
За святкові, багаті столи.

Знов молитву промовив Владика,
І наповнили келихи всім,
Бо це ж свято сьогодні велике
Для мирян і присутнім усім.

Хай це свято щороку в нас буде
Для всіх вірних і добрих гостей,
Дай нам, Боже, щоб жили ми, як люди,
І до нас приїжджав архиєрей.

Березень 1975 року.

м. Канберра.

Тетяна Григорівна Онішко (Крамаренко). 1917-ий рік, м. Кременчук.

Портрет з моєї матері

Була і в мене рідна мати,
Що на світ родила.
І маленьким біля хати
За руку водила.

Часом казочку казала,
Учила співати.
Мови рідної навчала
Усміхнена мати.

Та недовго сонце мами
Над нами світило,
Вона вмерла й поховали
У темну могилу.

Трьох синів вона лишила
Сиротами жити,
Нас усіх вона любила,
Часом лихом бита.

Я шість років уже мав,
Афанасій – лиш чотири.
Батько іноді казав,
Що Олексі три рочини.

Виростали ми без ласки,
Тяжко працювали.
Може доля, ніби з казки,
Нам допомагала.

Ми росли і вчились,
Здобули освіту.
В краях різних поселились,
По цілому світу.

Усі три ми поженились,

Своїх дітей маєм.
І не раз усі журились,
Як тебе згадаєм.

Ось портрет із тебе, мамо,
Висить на стіні.
Виглядаєш ти так само,
Як колись мені.

І дивлюсь на твої очі,
Ніби живу бачу.
А приснишся опівночі,
То нишком заплачу.

Травень 1978 року.

м.Канберра.

Пролетіли літа

Пролетіли літа журавлями,
Їх не можна уже наздогнати,
Тільки згадка лишилась між нами
Про любов нашу юну й завзяту.

Ми були тоді юні й щасливі,
Взявшись за руки, йшли ми у світ,
Нам співали пташки галасливі,
А квітки посилали привіт.

Почали цю дорогу ми з двору
Від твоїх постарілих батьків,
На зупинку ми йшли через гору,
А здаля уже потяг шумів.

До вагону ми всіли швиденько
Й розмовляли під гуркіт коліс,
І незчулись, як потяг легенько
В Кременчук, до Дніпра нас привіз.

З того часу й понині
Ми з тобою мандруєм світами,
Чи в лихій, чи у добрій годині,
Бог завжди опікується нами.

Серпень 1980 року.

м.Канберра.

Молитва Матері

Померла матуся й лишила
Маленьких трьох синів.
За що її доля так тяжко побила?
Хто ж їх догляне, отих соколів?

Лежить під землею – душа її плаче
За долю невинних дітей.
Ніколи вже їх не побачить,
І сльози течуть із очей.

Чи вдруге женився їх батько?
Чи мачуха добра для них?
Їй думать про це дуже тяжко:
«Боже, доглянь моїх діток малих».

Удруге женився їх батько,
Не міг собі раду вже дати:
І хата, і поле, і статки,
І треба дітей доглядати.

До хати прийшла друга мати,
А діти вже покотом спали.
Прокинулись ранком і стали прохати
Їсти у «тітки», що Дусею звали.

Та згодом привикли маленькі сини
Мачуху мамою звати.
Бо знали, що рідна не прийде до них,
Даремно її виглядати.

Найбільше за мамою плакав
Найменший синок Олексій.
Часом уночі прокидався бідака,
І жив він за нею, немов голосій.

Та роки минали, а діти росли.
Дітей уже й мачуха мала.
Нерідні сини до школи пішли.
Часто в роботі їй помагали.

А рідна матуся молилась до Бога,
Не забути, просила, її синів.
Сльози рясні лились у небоги,
І Бог допомогти їй звелів.

Виросли діти в труді і турботі,
Молитва матері їх спасла.
Вони не цурались школи й роботи,
Такими в життя їх доля звела.

Найстарший синок – учитель у школі,
Середній у війську – кордон стереже.
Найменший – механік на полі чужому,
Мама молитва усіх береже.

Спасибі ж тобі, рідна мамо,
Що ти нас родила на світ.
Ти жити хотіла із нами
І нас доглядати, як цвіт.

Та доля цього не судила.
Ти вмерла, а ми по світах
Роз'їхались...так лихо веліло
Нам жити в чужих і нерідних містах.

Ми вже діди сивоголові,
Дітей своїх і внуків маєм.
А тебе, матусю, добрим словом,
Зі слізьми ще й досі споминаєм.

Вересень 1981р.

м.Канберра.

Буду молитись до Бога

Дивлюсь крізь вікно я в шпиталі,
Як місяць по небі крізь хмари пливе,
І згадую радість, і юність, і жалі,
І старість, що кожного з нас не мине.

На крилах життя пролетіло,
А мав ще багато зробити,
Та Бозна, чи витрима тіло
Кайдани хвороб цих носити.

Усе, що змогли, вже зробили
Лікарські руки і сестри шпиталю,
Тепер я чекаю години,
Що час принесе: радість чи жалі.

Та буду молитись до Бога,
Щоб віку для мене додав,
Із смертного ложа якомога
Мене Він скоріше підняв.

Травень 1983 року.

м. Канберра.

Ой послала мене ненька

(Пісня-жарт на народний мотив)

Ой послала мене ненька
По гриби та по опеньки.
А я грибів не збирала –
З гарним хлопцем простояла.

Він цілує та говорить –
Аж у серце мене колить.
Я забула про опеньки
І по що послала ненька.

Він жартує – я сміюся:
Йому в очі все дивлюся.
Про опеньки й не туди,
Що вже й вечір до біди.

«Пусти мене вже додому», –
Кажу йому молодому.
А він мені, як на те:
«Моє слово не пусте».

Взяв за руку він мене
Іа й повів до тата.
Не хотів ганьбить себе:
«Буду вашим зятем».

Не збрала я грибів
Ані тих опеньків.
Іато зятеві радів.
Не сварилась ненька.

Серпень 1984 року.

м. Канберра.

Місяць на небі

(Пісня на народний мотив)

Місяць на небі
Пливе крізь хмари.
Горнусь до тебе,
Ти ж мій коханий. 2 рази

Ми йдемо гаєм,
Пташки співають.
Пахне розмаєм,
Роси лягають. 2 рази

Чари природи:
Серце радіє.
Любов і згода
Всім володіє. 2 рази

Вічно кохала б,
Щиро любила.
Ти ж мій коханий,
Я твоя мила. 2 рази

Хай же нам світить
Місяць без хмари.
Будем ходять ми
Довіку в парі. 2 рази

7-го вересня 1984 року.

(В потязі Канберра-Сідней).

Дяка щира вам, батьки

(Присвята батькам моєї дружини А.П.)

Дяка щира вам, батьки,
За дитину милу,
Що на світ родили ви
Дорогу Людмилу.

Виростала на селі,
Ніби квітка в полі,
Де високі і малі
Шуміли тополі.

Де вечером у саду
Солов'ї співали,
Вашу дочку молоду
Любові навчали.

Вже студенткою була,
На вчительку вчилась,
Коли доля нас звела,
І ми поженились.

Разом в школі працювали
І вчилися далі.
Свою хату збудували
В молодім запалі.

Мали сина вже малого,
Мали пасіку в дворі.
Не бажали більш нічого,
Тільки щастя для сім'ї.

Раптом щастя обірвалось,
Мов дзвінка струна,
Сонце в хмари заховалось
Почалась війна.

Аж три роки панували
Німці в Україні
І без жалю грабували

Скарби і надії.

Москалі назад вертались.
Німці відступали.
Щоб в Сибір ми не попались,
Нас в Німеччину послали.

Привезли і поселили
В бараки холодні.
Діти їсти все просили,
Бо були голодні.

І в таку лиху годину,
В бараці, в куточку,
Моя вірная дружина
Народила дочку.

Гірку чашу аж до дна
Довелось нам пити,
Поки кінчилась війна,
Сім'ї пережити.

Потім в школах працювали,
У рідних таборах.
Мови рідної навчали
В німецьких просторах.

Так жили ми й працювали,
І злидні терпіли,
Поки в січні в п'ятдесятих
На корабель сіли.

Цілий місяць ми плили
Через океани.
В Австралію прибули,
Де ростуть банани.

Живемо у цій країні
Вже довгі роки
В щасті, радості й надії,
Без журби й мороки.

А сьогодні відзначаєм
Шлюбне півстоліття,
І для Людочки бажаєм
Щастя й многоліття.

1 вересня 1985 року.

м. Детройт, США.

Христос родився

У Вифлеємі Христос родився,
Прийшов на світ людей спасти.
З Діви Марії Він воплотився,
Щоб світло науки в серця принести.

Не в хоробах, на білій постелі,
Божий Син почав свою путь,
А в холодній скотячій оселі,
Що її пастухи стережуть.

Вони перші почули новину
Про народження Ісуса Христа.
До ясел, де лежала дитина,
Зоря ясна волхвів привела.

Принесли вони золото, смирну й ладан
В подарунок новому Царю.
І, поклонившись Йому, повертались
У далеку країну свою.

Христос родивсь у Вифлеємі,
Горить ще й досі там зоря.
І кожне слово пісні чи поеми
Бере початок звідтіля.

Христос родився – радість світу,
Співають пісню анголи здаля.
Усі радіють: ми і діти,
А пісню слухають і Небо, і Земля.

Різдво 1986 року.

Австралія.

Пригадай

Пригадай, моя люба дружино,
Нашу юність і рідне село,
Де стояла біленька хатина
І дівча в тій хатині жило.

Кругле личко дівоче вродливе,
Голубі оченята, як світ,
І весела усмішка цнотлива
Юнакам посиляла привіт.

Хто ж було те дівча білолице,
Що до всіх усміхалося мило?
Я признаюсь, хоч це й не годиться,
Була Ти, моя люба Людмило.

Був і я тоді молодим,
Їров шуміла у серці моїм,
Та ніколи не думав над тим,
Що навік стану другом твоїм.

Подружили тоді ми, як діти,
Стали друзями, лишень, та й годі.
Та любов почала вже шаліти,
Як на морі ті хвилі в негоді.

Через рік ми з тобою побрались:
Одне другому дали завіт.
Тоді міцно за руки узялись
І пішли одним шляхом у світ.

Нас вітрець проводжав легкокрилий,
І далека прослалась дорога,
А здаля, ніби кінь сивогривий,
Шумів потяг, мов дощ за порогом.

17.8.1987 року.

м. Водонга,

Свій жаль за хворою дружиною Сергій Онішко оспівує разом зі своєю бандурою. 1988-ий рік, м. Водонга у Вікторії.

Дяка щира Тобі, Боже!

(Присвячую дружині А.П.)

Тебе забрали до шпиталю,
А я не знав, де дітись,
Моє серце з того жалю
Почало журитись.

Уночі не міг заснути,
Все молився Богу,
Щоб Господь велів вернути
Дружину додому.

Ніч минала – день надходив,
Люд до праці поспішав.
Я із хати не виходив:
Телефону все чекав.

Яку вістку нам до хати
Подадуть з лікарні?
Так хотілось мені знати:
Хорошу чи марну.

І в такі тяжкі години
Моїм другом стала,
Привезена з України
Бандура ласкава.

Я торкнув з металу струни,
А вони співали:
Не журитись і не плакати
Мене умовляли.

Я й послухав їх поради,
Все Богу молився,
Ми з бандурою співали,
Мов брат і сестриця.

Аж поки одного ранку,
Як сонце всміхнулось,
Підїхало аж до ганку
Авто – амбулансом звалось.

Привезли мою дружину
Додому, до хати.
Не цілком іще здорову
Вийшов зустрічати.

Дяка щира Тобі, Боже,
Що вернув дружину.
Ніхто більш не допоможе
У лиху годину.

Тепер мушу доглядати
Її, як дитину,
Щоб журбу свою прогнати
І лиху годину.

29-го січня 1988 року.
м. Водонга, Вікторія.

Дружино моя!

Голубко моя ти сивенька,
Чому знов завдаєш мені жалю?
Твоє личко змарніло й серденько
Лікарів потребує й шпиталю.

Бачу й сам, що ти хвора й безсила:
Тяжкий шлях ти пройшла у житті,
Та надію ти в серці носила
Про щасливе майбутнє сім'ї.

Ти зростила дітей і навчила
Усе рідне любити своє.
Праця тяжкая серце втомила
І забрала здоров'я твоє.

Не жаліла ти часу громаді
І для праці на Ниві Христа.
Тепер стали тобі на заваді:
Вік похилий, хвороба тяжка.

Та не падай ти духом з розпуки,
За день кожний борись, за життя,
Молись Богу, і Тебе Він послуха,
І хвороби твої – підуть в забуття.

10.3.1989 року.

м. Канберра.

Сестрі Леоніді в шпиталь

В краю далекім і чужім,
І теплом багатим
Довелось прожити вік
І горя не знати.

Всього доволі: їсти і пиття,
Та серце чомусь ние...
Може за тим, що все життя
Було для всіх нас миле.

Моя Полтаво! Рідний краю!
Зелені вулиці й каштани!
Ми не забудем вас – це знаєм,
Поки й на світі нас не стане.

Духмяні весни проминули,
Й літа покосами лягли,
Осінні дні нас обгорнули,
Їдемо холодної зими...

Та не даймо журбі жити –
Це ж іще не все,
Коли в Бога ласки попросити,
Він життя і радість принесе.

17-го червня 1989 року, м. Канберра.

*П.С. Дорога у Христі Сестро!
Коли Бог забере мене з цього грішного світу, Ви
колись, може, візьмете цей листочок у руки,
прочитаєте і згадаєте, що був у вас земляк о.Сергій,
що написав оці рядки від щирого серця, і
помолитесь Богу за спокій душі моєї.*

о.Сергій Онішко.

Христос Воскрес!

Христос Воскрес! Христос Воскрес!
Священик тричі сповіщає.
Воістину Воскрес! – мов грім з небес,
Народ йому відповідає.

І ллється пісня в Храмі Божім,
У всіх наповнені серця.
Це ж Той воскрес, що допоможе
Повернуть Вкраїну з небуття.

Христос Воскрес! Христос Воскрес!
Природа всюди оживає.
Усе воскресле з волі небес
Ніколи більше не вмирає.

Христос Воскрес! – весну приніс,
Любов і радість у серця.
Радіють поле, пташка й ліс –
Усі прославляють Творця.

Христос Воскрес – і ми радієм,
Це світло сонця для життя.
Умерти радість вже не сміє,
Бо смерть пішла у забуття.

І лине пісня до небес,
Від неї кращої немає.
Христос Воскрес! Христос Воскрес!
Земля і Небеса її співають.

Великдень 1990-го року.

Австралія.

Народженій

(Присвячую дружині А.П.)

В цей день ти родилась,
Побачила світ.
Колись так годилось –
Посилать привіт.

А з привітом квітку
Шлю тобі рожеву,
Щоб була, як влітку,
Щаслива й весела.

Квітка хай згадає
Наші дні весні.
Хоч її уже й немає,
Але є хороші сни.

Про спів соловейка
Й теплі вечори,
Зустрічі й прощання
Пізньої пори.

Вітерець легенький
Листя замітає.
Сонечком ясеньким
Ти нас ogrіваєш.

17.8.1990 року.

м.Канберра.

Зелений горіх

Сніги вже розтали, замовкли струмки,
Орали вже поле, зацвіли садки.

А батько з дочкою горіх посадили,
Щоб ріс він великий, водою полили.

Став зростати горіх разом з дочкою,
Вона його доглядала, вмивала водою.

Час летів стрілою: роки за роками,
Ріс горіх угору, дівча за книжками.

Вчилася у школі, любила дітей.
Закінчила семирічку, пішла між людей.

Жила в Кременчуці, де життя кипіло,
Ріс горіх пахучий у садочку сімо.

Виросла й дівчина: очі голубії,
Стали залицятись хлопці молодії.

Часом приїжджала дівчина додому,
Запізнала вчителя біля дому свого.

Зустрічі вечірні, були жарти й сміх,
Чув те все і бачив пахучий горіх.

На прощання вчитель рвав листок горіха,
То була його любов – для дівчини втіха.

Зустрічались у садочку, люди про те знали,
А восени молодята на рушничок стали.

Поженились молодими, бо щиро любились,
У світі пішли далекі, їм зорі світились.

Лиш горіх зелений, немов євшан-зілля,
Нагадував все життя молодість-дозвілля.

Там, де вони їздили, де вони були,
Кращого, як той зелений, вони не знайшли.

То була їх молодість і щира любов,
Хай така вона лишиться для молодих знов!

Жовтень 1990 року, м.Канберра.

Спогад

(Присвячую синові Анатолієві)

Дивлюся я на цю картину,
На це змальоване дитя,
І згадую тебе, мій сину,
Як жив ти в баби й діда Самарця.

На цій картині босоноге
Хлоп'я сидить біля води,
І качка з дітьми біля нього...
Мені ж здається, що це ти.

Такий білявий, як і цей хлопчина,
Ти пустував з Євгеном-братом,
І часто бабина лозина
Гонила вас обох до хати.

Ти плакав тоді до безтями,
І сльози лилися рікою,
Кричав: «Я хочу до мами –
Не буду вже більше з тобою».

Та мама не чула, бо в школі
Із татом була на роботі,
І ти забував свої болі,
Й другої шукав ти турботи.

Твій жаль забувався, і сльози
Не кликали більше вже мами;
Ти знав, що ніхто не допоможе,
І знову тулився до баби.

А вечором тато і мама
З роботи вертались додому
І завжди «від зайця» щось мали
Своєму синкові малому.

Липень 1991 року, м.Канберра.

Дружині

(В день її народження)

Скільки років уже проминуло,
І пройдено чимало доріг.
Одначе любов моя ще не заснула.
Я до тебе її зберіг.

Через гори і низини
Разом ми ходили.
Дні тяжкі й радісні хвилини
Порівно ділили.

Були радощі та смуток:
Все переживали.
Прийшла старість – свій здобуток
Дітям рідним передали.

Прожили ми так життя
Більше на чужині.
Хоч літам немає вороття,
Та все ж ми щасливі.

Тільки й згадки про кленки,
Теплі вечори духмяні,
Запашні весні квітки,
Зустрічі й прощання.

17.8. 1991 року.

м.Канберра.

Ми вже більше не раби

Ми вже більше не раби
Ні для Москви, ні для Варшави.
Наші крила вже досить зросли
Взяти кермо своєї держави.

Нам Бог призначив Україну,
Щоб ми на ній родились і жили,
Її любили до загину,
І боронить завжди могли.

Ніколи ми не забирали
Чужих земель і чужого добра.
То наші сусіди на нас нападали
І скарби народні тягли із двора.

Нашу землю топтали чужинці:
Росіяни, поляки й татари.
Зайди-німці й турецькі ординці
Люд наш брали в ясир, у кошари.

Бо земля наша чорна й багата,
На ній родить і жито й пшениця.
Наш народ, мов та пісня крилата,
Як вода із живої криниці.

Любить працю і пісню веселу,
Ясну ніч і води Дніпра,
Йде на бій за Україну і села,
Як приходить для цього пора.

Та зламав нашу силу москаль,
Як розбив славну Січ-Запоріжжя.
Розбрелись козаки в сиву даль,
По своїх і чужих роздоріжжях.

І страждав наш народ у ярмі

Під рукою сатрапа-царя,
Помирав у сибірській землі
І канали копав у моря.

Петербург будувала Росія
На кістках козаків України.
Ми у Бога просили спасіння:
Врятувать від тяжкої руїни.

Влада нова прийшла у Росію:
Замінили царя на комуну.
Вона лихо несла в Україну,
Всіх людей роздягла і роззула.

Хоч і впала імперія біла,
Їй на зміну червона прийшла
І тяжкі для українського тіла
Вона муки й біду принесла.

Так тяглося десятки років,
І терпів наш народ у неволі.
А сьогодні, мов дар од віків,
Бог послав нам сподівану волю.

Ми вже більше не раби
Ні для Москви, ні для Варшави.
Зацвітуть наші знову сади
Для миру, для щастя і слави.

Процвітай же, моя Україно!
Як та квітка в народів сім'ї
Молись Богу – Він тебе не покине
У тяжкій і святій боротьбі.

24. 8 1991 року.

Австралія.

Молитва і надія

Молитва і надія –
Це символи життя,
Без них людина ізнидіє
І піде в забуття.

Отож, трудись до краю,
На втому не вважай.
Колись життя тебе згадає,
А може й Рідний Край.

Що жив десь на Чужині
Трудящий чоловік.
Він все віддав для України:
Свою любов і свій прожитий вік.
Березень 1992 року.
Австралія.

Наші побажання

Ти моя дружина,
А дітям – ти мати.
Що ж на іменини
Тобі побажати?

Сонцем ти нам світиш
В голубому небі.
А як хмарка найде,
Горнеш всіх до себе.

Твоє серце щире,
Мов рання весна.
Хоч волосся й сиве,
Ти для нас одна.

Всі ми тебе любим,
Як найкращий цвіт.

І на іменини
Шлем тобі привіт.

Поцілунком раннім
Тебе ми вітаєм,
Їти в світі довго
Всі тобі бажаєм.

17.8. 1992 року.

м. Канберра.

Знову шпиталь

І знову я у шпиталі,
І знову ті самії люди:
Лікарі і сестри. І жалі
Стискають мої груди.
Це в котрий раз мені
Довелося тут лежати.
Тамувати болі свої
І ласки у Бога прохати?
Щоб дав мені сили піднятись
До праці на Ниві Його:
Усе у житті може статись,
Й нічого без волі Його.
Йому я подяку приношу
За кожний прожитий мною день
І знову послать мене прошу
Співати для Нього пісень.
Провідать приходять до мене
Моя сива голубка-дружина,
І друзі найближчі від себе
Складають візиту щоднини.
Нехай Бог їх усіх нагородить
Щедротами зі своєї оселі.
Молюсь і я ... ще й сонце не сходить,
Щоб Він і мене підняв із постелі.

23-го серпня 1992 року.

м. Канберра, Калвари госпіталь.

Прости, мій брате, дорогий

(Присвячую покійному братові Альбертові)

Прости, мій брате дорогий,
Що я тобі не допоміг
В твоїй біді, у час тяжкий,
Як ти учивсь, а потім зліг.

Востаннє бачив я тебе
Улітку сорок третього року.
Тоді ви втрьох виряджали мене
У путь далеку і широку.

Ти, брат Шурко і мати
Потисли руку мені на прощання.
Тоді вернулись ви до хати,
А я пішов у світ на муки і страждання.

В короткім часі ми були в Європі,
В бараках за колючими дрютами.
Їли неначе воїни в окопах,
Де розривались бомби над головами.

Нарешті скінчилась війна,
Німецьку землю лишали народи.
Усі поспішали до свого двора,
Лиш для нас не було такої нагоди.

Наших батьків Москва постріляла,
Дітей і матерів голодом зморила.
Армія німецька, коли відступала,
Останні наші хати спалила.

Нам не було куди вертатись,
Хоч жаль стискав серця безмір.
Рішили ми на чужині зостатись,
Аби не попасти в холодний Сибір.

Прости ж, мій брате дорогий,
Від голоду й хвороби ти помер
У той 47-й рік тяжкий,
А про це я довідався аж тепер.
30.11.1992 року, м.Канберра.

Ніби в Україні...

(Присвячую М.Мандрикові)

Ти буковинець, я – полтавець,
А матір одну маєм:
Україну, обкрадену внівець
Московським катом і нагаєм.

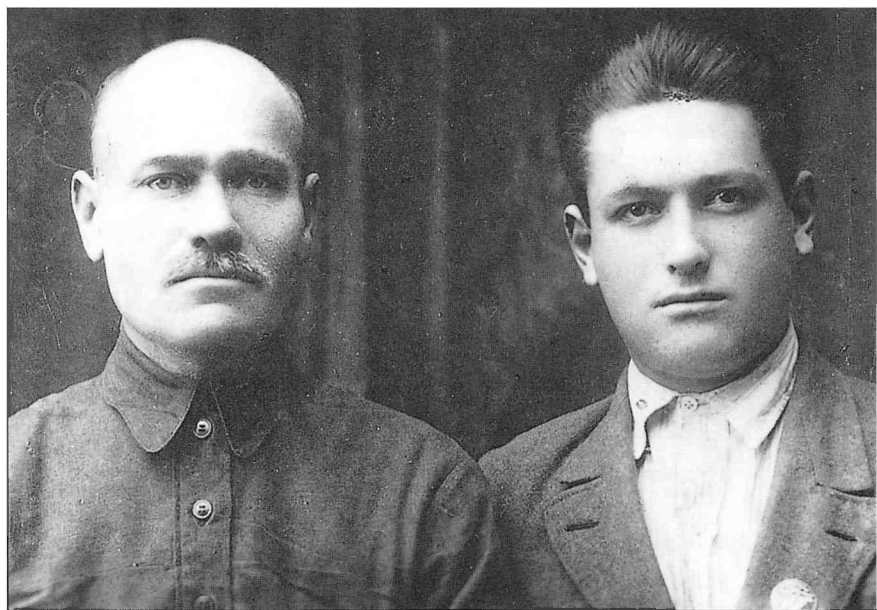
В твоїм краї росте ялиця
І кришталевий виноград.
А на Полтавщині – пшениця
І запашний фруктовий сад.

Ти агроном, а я учитель,
Для нас обох праця була,
Поки москаль, наш мучитель,
Обох нас вигнав із села.

І пішли ми у мандри світами,
Із країни в країну чужу,
Лише мова і віра залишилися з нами
Та любов до України, що в серці ношу.

Півстоліття живем на Чужині,
А думки на Вкраїну летять.
Коли ж прийде та воля Вкраїні?
Про це може Господь лише знать.

А сьогодні з тобою зустрілись,
Як брати по крові і раті,
За столом напились й наїлись,
Ніби в Україні на Різдвянім Святі.
26 грудня 1992 року, м.Канберра.

Батько Сергія Онішка (зліва, з сином) - Афанасій Павлович, розстріляний 4 жовтня 1938-го року в підвалах Полтавського НКВД.

Прокляті чекісти

Почув я новину,
Бодай і не чути:
Мій батько загинув
В кайдани закутий.

Сталось це в Полтаві,
У роки тридцяті,
Його розстріляли
Чекісти прокляті.

За те, що він зроду
Любив працювати,
У біді й незгоді
Людям помагати.

За це влада не злюбила
І стала шукати,
Як би врізати йому крила
І з світу зігнати.

«Ти, — сказали, — враг народу,
Бо служив Петлюрі,
І за це у нагороду
Загинеш від кулі».

Що сказали, те й зробили
Агенти Москви,
І нещасного забрали
До полтавської тюрми.

Це було у липні 1)
Жита достигали,
Коли батькові в тюрмі
Кісточки ламали.

катували, мордували,
казали признатись
У гріхах своїх до влади.
Щоб живим zostатись.

Та не зрадив батько друзів,
Хоч його вбивали,
І за це у темну нічку
Його розстріляли. 2)

За селом біля Полтави,
У яру глибокім,
Похований без відправи
В ті часи жорстокі.

Спи спокійно, рідний батьку,
Дух твій буде жити.
Ще повстануть козаки
край свій боронити.

І всі родичі твої
Підуть воювати,
Із московської тюрми
Братів визволяти.

27.1.1993 року, Австралія.

1) 1938 року 2) 4.10. 1938 року.

Мандрівка чужиною

*(Поему присвячую Леоніді Юрїївні
в день її народження)*

Давно, давно минули роки,
Як те дівча малим було,
Як навесні стрімкі потоки
Текли до річки за село.

Вода струмочками дзюрчала,
А сніг від сонця розтавав.
Весна вже зиму проганяла,
Вітрець тихенький повівав.

На Ворсклі рушилася крига
І поспішала до Дніпра.
Вночі морозець – вдень відлига,
На вигін вийшла дітвора.

Ключами з вирію вертались
Качки і гуси, й журавлі.
Господарі за плуга в полі брались,
Пісні лунали на селі.

А те дівча росло в Полтаві:
Високе, чорнобриве і струнке.
Росло щасливе і не знало,
Коли те прийде горенько тяжке.

Забрали батька на Сибір,
Лишилась мати й діти.
Затих веселий їхній двір,
Тяжку журбу приносив вітер.

Щодня на працю мати йшла,
А діти вчилися у школі.
Десь на селі бабуся їх жила,
Трудяща в хаті і на полі.

І часто йшли онуки до бабусі,
Бо знали, що вона їх любить,
Завжди гостинцями обділить
Й до серця щиро приголубить.

Гуртом у ліс вони ходили
Збирать гриби і полуниці.
Бабуся ласкою внучат навчала,
Щоб слухали своєї матері-вдовиці.

Якось жила уся родина,
Росло й дівча те чорнобриве,
Та ось прийшла лиха година:
Війна Полтаву смутком охопила.

Вкраїну любу і Полтаву
Забрав непроханий германець.
Її пісні, і честь, і славу
Топтав ногами цей поганець.

Він брав усе, що попадало:
Пшеницю, м'ясо і людей.
Й ніхто не знав, що їх чекало
По остівських таборах без вікон і дверей.

Попало й те дівча з Полтави
В табір німецький за драти.
Щодня на працю їх ганяли,
І не було куди втекти.

Вночі і вдень гула «алярма»,
Земля трусилася від бомб.
Нещасні остівці безправні
Шукали схову-катакомб.

Та Бог послав із неба милість:
Війна скінчилась, зникло пекло.
Раби на волі опинились,
Травневий день зустрів їх тепло.

Мільйони людей з полону вертали
Додому, до своєї родини.
Та дівча із Полтави не знало,
Що робить їй в ці непевні хвилини.

Не хотілось їй їхать додому,
Хоч любила Полтаву й конвалію.
Щоб в тюрму не потрапитися знову,
Попливла у далеку Австралію.

На новій Батьківщині спинилась,
Одружилась і мала дочку.
Та рідня і Полтава їй снилась,
Як дівчині весна у вінку.

Півстоліття минуло відтоді,
Як дівча те сюди прибуло...
Поживіть і на старість у згоді,
І згадайте полтавське гніздо.

Пролетіли літа журавлями,
Їх не вернеш ніколи й за гроші.
Хай вам сниться Полтава ночами,
Її мова і люди хороші.

23 травня 1993 року.

м. Канберра.

Прийшла осінь золотая

Розцвітають вишні в нашому саду.
Сіяти пшеницю я в поле йду.
Батько похилився, не може робити.
Мене молодого хоче оженити.

На тій чорнобривій, що біля криниці.
Голос її чути скрізь на вечорницях.
Вона дуже рано хату замітає,
Як наварить їсти, хустку вишиває.

До тієї Тетяни я давно ходжу.
Від людей в секреті любов бережу.
Щоб лихії люди нас не розлучили,
З нашої любови сміху не зробили.

Працював я в полі зрання до зорі,
Вже скошив пшеницю на своїй землі.
А Тетяна знала про мою любов,
Готувала посат, багато обнов.

Скінчилась робота в полі і в саду.
Батько все питає, коли приведу
Молоду дружину Тетяну до хати,
На своє хазяйство господарювати.

Прийшла осінь золотая, всього доволі:
І одежі, і взуття, і хліба в коморі.
Вже Тетяна і Павло більше не ховались,
Стали в церкві на рушник, обоє звінчались.

Червень 1993 року.

Австралія.

Сашко

(Поема)

Присвячую О.П.Дукину в день народження

Він родився в столиці Росії,
Де жили багаті й бідняки.
Батьки в нього були добродії
І справляли церковні святки.

Павло – батько і мати – Мар'яна
Лише двох синів мали.
Старший звався Іваном,
А меншого Сашком називали.

Сподівалися жити в спокої
І ростити дітей для добра.
За законами влади нової,
Що недавно в столицю прийшла.

Та даремні були сподівання,
Влада мала закони і силу.
І Сашкових батьків без вагання
Повезли на Сибір для загину.

Це за те, що їх батько Павло
Офіцером служив за царя.
На фронтах воював за престол
І за владу багатих дворян.

Батьків знищила влада чекістів,
Як людей ненадійних, ворожих.
Для комуни і всіх комуністів.
Що стояли при владі безбожній.

Батьки вмерли в холоднім Сибірі,
І не знати, де їхні могили.
Їх чекісти замучили, звірі,
А дітей в інтернат поселили.

Опинились вони в дитбудинках,
В протилежних кінцях чужини.
Не було їм спокою й хвилинки,
Лиш прокляття й щодня стусани.

Їх привчали до праці тяжкої,
В школі вчили читати й писати,
Щоб служили для влади нової
І вміли її захищати.

Час летів, мов ракета в просторі,
Брати вчилися, росли і змужніли.
Забували злидні і горе,
Йти до війська вони вже дозріли.

Знову школа й дисципліна військова
Для Івана й Сашка щогодини.
Іван став командиром фронтовим,
А Сашка на пілота учили.

В сорок першому році війна:
Загули літаки і гармати.
Довелось і братам аж до дна
Купу горя й страху скуштувати.

Воювали брати років чотири
На фронтах проти німців незваних,
Щоб життя будувати у мирі
Серед квітів рожевих, духмяних.

Але доля їм шлях простелила
Не до щастя й життя у спокої.
Нога Івана на фронті згубилась,
А Сашка в чужині поселила.

Замість рідного краю і хати,
Де лишилися друзі і перша любов,
Довелося життя будувати,
На іншому краї світу, починаючи знов.

У далекій Австралії опинився Сашко,
Працював і навчання продовжував далі.
На роботу ходив він пішком,
А в серці носив старі жалі.

Та, нарешті, скінчив він науку,
Одружився і взяв полтавчанку.
Інженера диплом йому дали у руки,
Придбав хату й земельну ділянку.

Став Сашко господарем і батьком,
Вже на фабриці своїй працював.
Біднякам помагав своїм статком,
А громаді нову церкву збудував.

Сашка в турботах і в труді
Пройшло життя в Канберрі.
Чи то в нещасті, чи в біді,
Його були відкриті двері.

Тепер Сашко вже постарів,
Живуть з дружиною собі, як треба,
На церкві хрест, що він возвів,
В блакить підноситься до неба.

23. 7. 1993 року.

м. Канберра.

Через сад ми ходили весною

Де поділися зоряні ночі
І тополі в саду чарівні?
Я любив голубі твої очі
І веселі і трохи сумні.

Через сад ми ходили весною,
Коли юність співала пісні.
І щасливі були ми з тобою.
Бо пісні ті були голосні.

Півстоліття відтоді минуло.
Ми з тобою вже постаріли.
Та стежок іще тих не забули.
Де пісні наші юні дзвеніли.

Живемо у далекій чужині.
А думки в Україну летять.
Де мені і дружині Людмилі,
Довелось нашу путь починать.

Вона довга була і терниста.
Переплетена щастям і лихом.
Як та осінь у лісі барвиста.
Коли падає листячко тихо.

Вже не світять нам місяць і зорі.
І не ждуть солов'ї у саду.
Ми кінчаємо путь, як на морі
Корабель, що пірнув у біду.

17.8 1993 р.

м. Канберра.

Людмила Пилипівна Онішко 1993-го року в м. Канберрі.

У дорогу мене виряджала

У дорогу мене виряджала
Моя вірна і люба дружина.
Вона ласки у Бога прохала
Доглядати мене, як дитину.

Бо старий я, і вже добре не бачу,
А в дорозі усяко буває:
Той сміється – радіє, той плаче,
Наперед свого щастя не знає.

На диван ми обоє сідали,
Для «годиться» – хвилина мовчанки.
Потім швидко із місць ми вставали,
Свої речі я брав наостанку.

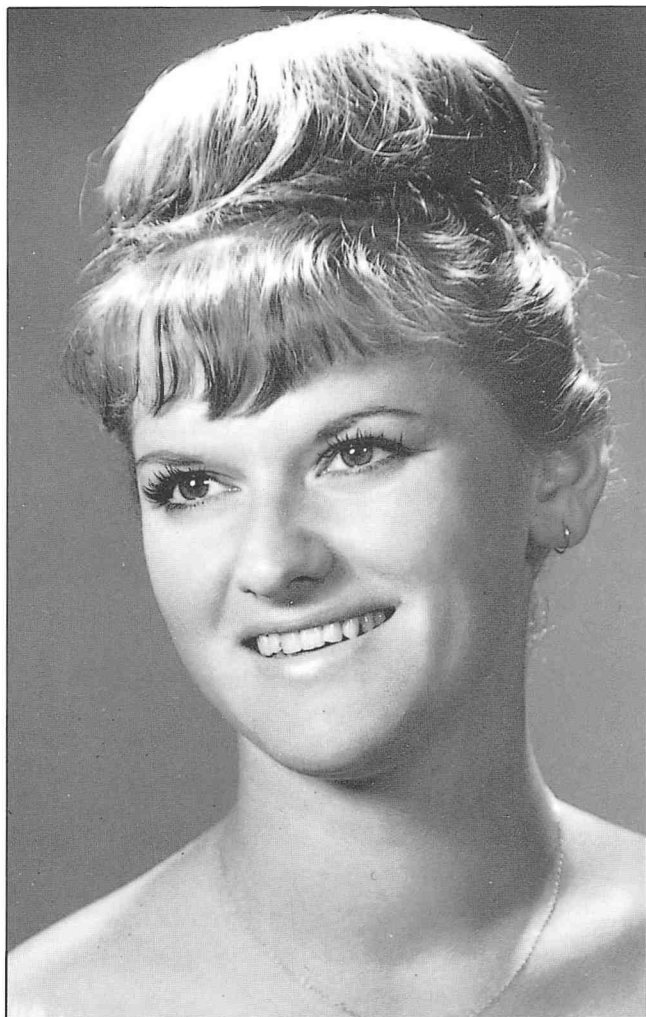
Вона тричі мене цілувала,
А в душі якийсь жаль закрдався.
І хрестом усього осіняла,
Я у путь вирушав – не боявся.

Її віра й молитва до Бога
Захищали усюди мене.
Сама в хаті лишалась небога
І з трудом доглядала себе.

Через тиждень – додому вертався,
Вона знову мене зустрічала.
На балконі я з нею вітався,
А вже в хаті й вечеря стояла.

Яка радість обох обіймала,
І розмови тяглись до півночі.
З нетерпінням вона мене ждала.
Хоч були її втомлені очі.

Все життя прожили ми у згоді
І чимало доріг перейшли.
Хоч тепер воно і не в моді,
Але щастя своє ми у ньому знайшли.

*Дочка Валя у день народження, 13-го жовтня 1993-го року,
м. Канберра.*

Дочці Валі в день народження

Родилась ти на Чужині
Під час війни страждань.
Та ніч нагадує мені
Алярми, гул і страх бомбардувань.

Опівночі роздався дитячий плач
В кімнаті крайнього барака.
То акушерка Зіна (ти їй завдяч)
Тебе приймала, а я стояв і плакав.

За тебе й маму душа боліла,
За муки ваші і недолю.
Зривались бомби, земля гуділа,
І слався дим по полю.

Я плакав і молився Богу,
Щоб Він зберіг життя обом.
І кожний раз під час тривоги
Виносив вас у бункер під вікном.

І Бог почув мою молитву щиру,
Війна скінчилася весною.
Народи змучені діждались миру,
Живі і ми лишилися з тобою.

13.9.1993 року.

м. Канберра.

Де поділись наші друзі?

Де поділись наші друзі?
Що то з ними сталось?
Чом забули нас давно,
Ніби і не знались?

Де ж причина цього лиха?
Ви хочете знати?
Ну, то слухайте, я тихо
Буду вам казати.

Як були ми молодими.
Добру працю мали.
Друзі нас тоді любили
Й хати не минали.

Свій садок тоді ми мали
І город гарненький.
В садку пасіка стояла,
Був мед солоденький.

Та й по рибу на озеро
Частенько ходили.
Що спіймали – по-Божому
Між людьми ділили.

Цілий тиждень на роботі.
На хліб заробляли,
А в неділю, після церкви,
Гостей зустрічали.

Уже в хаті на столі.
Не треба й казати:
Їсти й пити від душі,
Всього не списати.

Борщ полтавський і печеня.

Вареники з сиром.
Ковбаса, немов свячена, –
Все для друзів милих.

Та й пиття не бракувало:
Вино, пиво і горілка.
Кожний пив, що смакувало –
Старку чи перцівку.

Як наїлись-напились,
Час не марнували.
Враз розмови почались,
Ми грали й співали.

І тяглись такі візити
Довгими роками,
Поки стали ми старіти,
Стали бідняками.

Позвільняли нас з роботи,
Такі тут манери.
І без лишнього клопоту,
Стали ми – пенсіонери.

З того часу все змінилось,
Друзі нас забули...
Як співали-веселились,
Що й сусіди чули.

Нехай Бог простить їм гріх,
Щоб здорові чулись.
Їх приймали, як своїх,
А вони за нас забулись.

Січень 1994 року.

Австралія.

Колись ми жили в Україні

Колись ми жили в Україні
І лиш сусідами були.
Тепер живемо на чужині –
Ріднею стали назавжди.

У віці молодому тяжко працювали,
Не мали часу й трохи відпочити.
А як куток якийсь придбали,
То вже немає коли й жити.

І ви, і ми дітей учили,
Щоб у житті були вони люди.
Для них життя ми присвятили,
Та ми не знали, що з того буде.

Діти вирости й змужніли,
З чужинцями поженились.
З нами жити не схотіли,
Від нас відділились.

Ми чужі для них зробились:
Більше сварки, ніж любови.
І між нами і між ними
Нема щирої розмови.

Кругом нас лиш чужина,
Ми старі й не бачим.
Як зустрінемося з вами,
Сумуємо і плачем.

Нас хвороби тяжко мучать,
Жити не дають.
Сльози наші сушать,
У ліжку кладуть.

Спасибі ж, сестро, вам велике
За вашу візиту до нас.
Нехай сонце світлолике
Теплом із неба ogrіває вас.

Травень 1994 року, м. Канберра.

І знову муки й жалі *(Присвячую дружині А.П.)*

І знов шпиталь, і знову муки
Моїй дружині дорогій.
За що хвороба ломить руки,
Скажи мені, о Боже мій?!

Це в котрий раз лиха година
Туманить світлий розум їй.
Вона ж добро усім робила,
Тепер лежить в журбі своїй.

Їй серце різали в шпиталі,
Складали руки перебиті.
Вона тяжкі терпіла муки й жалі,
Моя дружина й мати дітям.

Нещасний випадок приніс їй лихо,
Та сили волі вбити не посмів.
Молились Богу ми: голосно і тихо,
І Бог ще жити їй звелів.

Вернулась знову в рідну хату,
Тепло і світло принесла.
Ти найдорожча нам: дружина й мати,
Як рання квітка, що в садку зросла.

Червень 1994 року.

м. Канберра.

Людмила Пилипівна Онішко. 10 серпня 1994-го року, м. Канберра.

Ти моя страдниця

(Присвячую хворій дружині А.П.)

Ти моя страдниця, сива голубонько,
Мучить хвороба тебе без кінця.
Личко біленьке й рожевії губоньки
Гаснуть, мов світ каганця.

Другий вже рік ти тяжко хворієш.
Скільки разів забирали в шпиталь?
Муки тяжкії терпїть ти умієш.
Та часом приходять і сльози, і жаль.

Ти плачеш за вік свій прожитий,
Тернисту дорогу життя.
Чимало роботи ще треба б скінчити,
Та шлях добіга до кінця.

Ти вік працювала для щастя народу:
Для школи, громади і церкви Христа.
Тепер похилилась, мов квітка в негоду,
Хвороба твоя – не проста.

Дивлюся на тебе і муки твої,
І жаль огорта мою душу.
Не можу спинити я сльози свої
І горе твоє оплакати мушу.

Вік прожили ми щасливо у згоді,
Ближчого друга в житті я не мав.
Разом ішли ми у кожному поході,
З вірного шляху ніхто не звертав.

Ось чому тяжко мені переносить
Горе твоє і твій жаль.
Ось підїжджа амбуланс, і попросять
Знову тебе у шпиталь.

Будь же здорова, вертайся додому,
До нашої рідної хати.
Тяжко без тебе лишатись самому,
Краще віку удвох доживати.

10 .8. 1994 року.

м.Канберра.

Самотність

Тихо і глухо кругом,
Темна ніч стоїть за вікном.
Місяць уклався, вже спить,
Ніхто не співає і не гомонить.

Мовчки стоять зажурені двері,
Нікого немає на білій постелі.
Штори і стіни в кімнатах мовчать,
Лиш дивні привиди в хаті стоять.

Сон утікає далеко від мене,
Не маю спокою сам я для себе.
Думки десь біжать на край світу,
Шукають розмови й привіту.

Сон мій і спокій, і жалі
Біжать до дружини в шпиталі.
Лежить вона там і конає,
Серце моє завмирає.

Тихо надворі і в хаті,
Думи снуються тяжкі і крилаті.
Я самотній журюся за дружину.
Богу молюся в цю пізню годину.

4-го вересня 1994 року.

м.Канберра.

Мої думи летять в Україну

(Присвячую синові Анатолійові)

Ось і знову зустрілись ми, сини,
Коли смуток на нас налягає.
Твоя мати, старенька і сива,
У шпиталі сьогодні конає.

А я вдома за нею журюся,
Нема з ким поділитися горем.
Тільки плачу і Богу молюся
У далекій чужині, за морем.

Мої думи летять в Україну,
Де родилися ми і жили.
Босоніж ми топтали стежину
І щасливі в дитинстві були.

Наша юність і роки навчання
Пролетіли, мов ті журавлі.
Ми на працю пішли і змагання
Ще на рідній вкраїнській землі.

Ми по школах навчали дітей,
Була згода і щастя в родині.
Почалася війна з-за ідей,
Опинилися ми на чужині.

Знайшли нову собі Батьківщину
За морями, край білого світу.
Та не можемо забути Полтавщину,
Спів дівчат і вишневого цвіту.

Тяжко й тут довелось працювати,
Дітей вчити й виводити в люди.
Вільний час для громади віддали.
Хоч за це нам подяки не буде.

А сьогодні ми вже постаріли,
Наші роки біжать до кінця.
Вже чимало добра ми зробили,
Та в піснях ще не має вінця.

То ж нехай наші роки минають
І на скроні лягає сніжок.
Пісні наші нехай пролунають,
Де ще чути дівчат голосок.

А тобі, наш рідний сину,
Ми вдячні багато,
Що в тяжку для нас годину
Ти прибув у нашу хату.

12-го вересня 1994 року.
м. Канберра.

Пам'ятай, хто ти є

(Дочці Валі в день народження)

Пам'ятай, хто ти є,
Наша рідна дитино,
Хоч життя ти своє
Прожила у далекій чужині.

Народилась на німецькій землі,
В час війни і страшної руїни.
Батько й мати твої –
Рідні діти України.

Півстоліття минає сьогодні
Твого віку й життя за морями.
Дякуй Богу, ми всі не голодні,
Прославляй цю країну піснями.

Вона стала для нас Батьківщина,
Коли ворог нас вигнав із хати.

Та не можна забуть Полтавщини,
Де твої росли батько і мати.

Австралійська земля й Україна,
Ніби сестри в небеснім просторі.
Перша й друга для нас Батьківщина,
Нехай свіять їм місяць і зорі.

Всі країни із цілого світу
Мають мову і все рідне своє.
Не забудь же батьків заповіту:
Звідки ти і хто ти є.

Будь же й ти, як і твоя мати:
Мудра, щедра й працьовита.
Будуть люди тебе шанувати,
А твоє життя – славою покрите.

13. 9. 1994 року.

м. Канберра.

Автор Сергій Онішко з дружиною Людмилою Пилипівною 25-го вересня 1994-го року, м. Канберра.

Ми будем плакати обоє

Ми будем плакати обоє,
Коли одно із нас помре.
Бо тілом і душею між собою
Ми все життя були одне.

Щаслива юність і терниста дорога,
Якою ми йшли увесь вік,
Любов наша щира – то вся допомога,
Яку може мати в житті чоловік.

Крізь бурі і страх ми разом ішли
І в очі ми смерті дивились.
То сили небесні нам поміч несли,
І ми досьогодні живими лишились.

Життя прожили у новій Батьківщині,
У щасті, добрі, без загрози.
Та все ж, як згадаєм свою Україну,
Не раз потечуть гіркі сльози.

Родилися ми на Україні,
І забути її ми не можем.
Помираєм в далекій чужині,
А жити Україні поможем.

Так і ми, моя дружино,
Вік щасливо прожили.
Вже надходить та година,
Щоб ми з світу цього йшли.

Тоді знову ми заплачем:
Одно в небі, – друге на землі.
Бо вже більше не побачим
Ні України, ні рідні.

23. 9. 1994 року.

м. Канберра.

Дорога дружино, Людо!

Дорога дружино, Людо!
Ти померла, але жити будеш:
В тих піснях, що ми співали,
В тих листах, що ти писала.

За щастя й долю України
Ти плакала й молилася щоднини,
Щоб Бог послав їй волю,
А для народу кращу долю.

І ось прийшла для всіх новина,
Раділи ми і наша Батьківщина:
В Україні стала воля,
Може й прийде краща доля.

Ти збиралась мандрувати
На Вкраїну аж до хати,
Де жили батьки старенькі,
Росли клени зелененькі.

Там любов наша цвіла,
Під кленами край села.
Може й тепер там молодії
Водять пісні хорівії.

Тож не будемо тужити:
Ти в народі будеш жити,
А село твоє й рідня
Будуть згадувать щодня.

16.11 1994 року (40-й день після смерті дружини).

м. Канберра

Сон

Лихо тяжке мене спіткало –
Дружина вмерла в чужині.
Прожив я з нею літ чимало,
Не маю сил забути її.

Лукава смерть нас розлучила,
Забрала щастя і любов.
Життя без неї мені не миле,
Ходжу в журбі і плачу знов.

Розлука знищила моє здоров'я,
Темніші ночі стали й дні.
З дружиною боров усі клопоти я,
Тепер не знаю, що робить мені.

Журба і повна чаша жалю,
І сліз гірких потік з очей
Привели і мене до шпиталю
На знак недоспаних ночей.

Дали ліків, щоб я не журився,
Щоб лихо забув і заснув.
І швидко я десь опинився,
У царство містичне пірнув.

Приснивсь мені сон прекрасний,
Дружина Люда біля мене:
Йдемо садком, а сонце ясне
Голубить нас і все зелене.

Пройшли городом і садком,
Де вишні ранні наливались,
Колись де раннім вечерком,
Ми часто з нею зустрічались.

Минали вже й горіх пахучий,

Що ріс близенько біля хати.
Й згадали ми любов могучу,
Яку не можна забувати.

Уже зібралися іти до хати,
Де жили рідні батько й мати.
Та десь дзвінок якийсь почувся,
І я в той час проснувся.

Оглянув все навколо себе
І зрозумів, що це лиш сон...
Її немає біля мене,
І сльози лилися дзвінку в унісон.

24.11. 1994 року.

м. Канберра (в шпиталі).

Погасло сонце

(На смерть дружини А.П.)

Погасло сонце за горою,
І тіні зникли на землі.
Тяжкеє лихо трапилось зі мною
В моєму шлюбному житті.

Померла дружина, замовкли уста,
Очі закрили повіки.
Усмішка весела і мова проста
Пропади із смертю навіки.

Любив я її, як рідну матір,
Жалів, як дитину, весь вік.
Любов наша й ласка, разом узяті,
Кували нам щастя щодень і щорік.

Тепер все заснуло, й ніхто не допоможе
Збудити її з цього сну.
Піднятись із смертного ложе
І знову побачить весну.

Лежить, мов жива, у хатині-трині.
Лиш слова від неї не чути.
Скажи ж мені, люба, як жити мені,
Чи разом з тобою заснути?

Тернисту дорогу пройшли ми удвох,
І щастя, і лихо ми знали.
Та щира любов нас обох
Силу завжди нам давала.

Двох дітей ми родили на світ:
Зростили і вивели в люди.
І чекали на старості літ,—
Допомога від них для нас буде.

Та даремна була наша мрія,
Не збулось, що колись ми гадали.
Дітей наших і солодкі надії
Чужина в нас давно вже забрала.

Ми на старість, самотні і хворі,
Залишилися вік доживати.
Всі байдужі у нашому горі,
Навіть діти не хочуть нас знати.

Поки вдвох ми жили-доживали,
Ми щасливі були із тобою.
Ти померла, й тебе поховали,
Я лишивсь назавжди сиротою.

Сонце згасло моє за горою
І ніколи мені не всміхнеться.
Буду плакати вік за тобою,
Поки серце в грудях моїх б'ється.

Жовтень 1994 року.

м.Канберра.

Ой, ви далі ясні...

Ой, ви далі ясні, веселі й сумні,
Хто вас може в житті розбирати,
Той про весну пісні
Може сміло складати.

Розпізнай спів пташини: її радість чи плач
Про щасливе минуле і сьогоднішнє лихо.
Не тривож її серця – пробач,
Пригорни й пожалій її тихо.

Бідна пташка не забуде ніколи тебе,
Все співатиме пісню сумну чи веселу.
І на вівтар добра покладе всю себе,
Щоб та пісня лунала в містах і по селах.

1. 3. 1995 року.

м. Канберра.

Осінь

Стоять зажурені тополі
І гублять листя золоте.
Врожай давно зібрали в полі,
Холодна осінь вже бреде.

Пташки у вирій відлітають,
Курличуть в небі журавлі.
Вночі струмочки замерзають,
Схилилось сонце до землі.

Затихла річка попід гаєм,
Лиш ліс темніє на горі.
Уранці дим селом лягає,
Пішли до школи школярі.

Гайвороння чорні зграї
День за днем кочують.
Потім в лісі чи у гаї
Між гіллям ночують.

Посохло бадилля в городі,
Зів'яли квітки у садку.
І сумно гудуть стовпи при дорозі,
На душу приносять згадку тяжку.

Біжать думки кудись у забуття,
Цього ніхто не розгадає.
Нема для літа вороття,
Осінь холодна його заміняє.

Так і людина вік доживає,
Весни були й нема.
Осінь похмура в лице заглядає,
А слідом за нею — зима.

2. 4. 1995 року.

м. Канберра.

Тепер тебе я розумію (Поема)

Тепер тебе я розумію,
Чому ти плакала й молилась,
Коли у хаті пуста віє,
І не знаєш, до кого б хилилась.

Прожили ми вік з тобою
В дружбі, згоді і любові.
І всі клопоти між собою
Завжди рішались без бою.

Найбільш незгод несли нам діти.
Бо їх навчали ми без бука.
І не завжди росли хороші квіти.
Що їх посадили досвідчені руки.

Ми все віддали для дітей:
Тяжку працю, гроші й час.
Та не знали кінця всіх ідей.
Що життя готувало для нас.

Ми зростили дітей і навчили:
І диплом, і професію мати.
Ще хотіли, щоб вони посвятились
Кожне рідну сім'ю будувати.

Та цього не судила нам доля:
Наші діти з чужинцями одружились.
Тому честь і козацькая доля
В чужинецькому морі втопилась.

А найбільшим гріхом дітей наших –
Рідна мова, забута в сім'ї.
Буде Бог їм за це докоряти.
Поки підуть вони із цієї землі.

Наші діти живуть-веселяться,
А про рідну Україну забули.
Все беруть від життя – не бояться,
І про голод з газет лише чули.

Так жили ми десятки років,
Мови нашої внуки не вчили.
І летіли докори на нас із боків
Від людей, що Україну любили.

Заростали стежки бур'янами,
Де жили ми, старенька, вдвох.
Внуки рідко стрічалися з нами –
Це ж вина дітей наших обох.

Наші діти ждуть ласки від Бога,
А самі Йому кривду вчинили.
У гріхах простяглась їх дорога
За ту мову, що дітей не навчили.

Ми з тобою, голубко сивенька,
Залишилися сироти в рідній сім'ї.
І спрацьовані руки слабенькі,
Нам служили: тобі і мені.

А коли моє серце слабіло,
Ти мене виряджала в шпиталь.
Гірко плакала й Бога просила:
«Сиротою мене не zostав.

Хай мій голуб сивенький одужа,
І до мене скоріше вертає.
Коли ж смерть його серце подужа,
Для життя мені місця немає.

Мені тяжко по світі ходити,
Моє серце в грудях ледве б'ється.
Як не буде кому мене хвору водити,
Воно в мить на шматки розірветься.

Тож прошу Тебе, Боже,
Хай я перша помру і старий поховає,
Підніми найскоріш його з ложе,
Хай мене він слабу доглядає».

Минув час, і вернувся отець із шпиталю,
Бог молитву почув паніматики Людмили.
Скільки сліз радості й жалю
Вони удвох у той вечір пролили!

Та не довго їм щастя всміхалось,
Паніматка хворіла, а отця мучив жаль.
Вересневого ранку, як уже розвиднялось,
Амбуланс її знов до шпиталю забрав.

Її мучила тяжка хвороба,
Вона плакала і молилася Богу,
Щоб забрав у небесні хорони
Або дав хоч якусь допомогу.

Цілий місяць пробула в шпиталі,
Що їй тільки не робили.
Щоб продовжити життя,
Бога всі молили.

Ніщо вже не помагало,
Хвороба душила,
Поки бідну в один вечір
На стіл положили.

Їй зробили операцію,
І всі так раділи:
«Може їй трохи покращає», –
Чого всі хотіли.

Та не сталось, як гадалось,
Болячка зростала.
Піднялась температура...
Губить мову стала.

Тяжко мучилась небога,
Плакала й тужила.
За сім днів пішла до Бога,
Мене залишила.

Тепер тебе я розумію,
Чому ти плакала й молилась,
Щоб у хаті сиротою
Сама не лишилась.

Те, чого ти так боялась, –
Лишитись без мене,
Чисто все зі мною сталось
З жалем із-за тебе

І тепер я сиротою
Віку доживаю,
Свою долю на чужині
Слізьми умиваю.

7.4. 1995 року.

м. Канберра.

Великодні дзвони

Великодні дзвони: дзень, бім, бам,
Христа Воскресіння сповіщають нам.
Ідемо до храму Бога прославляти,
Вислухати Службу, радістю обняту.

Темна ніч надворі – в церкві ніби день,
Світить ясно світло, чути спів пісень.
Раптом серед ночі, ніби грім з небес,
Пролунала вістка, що Христос Воскрес!

Радість охопила душі і серця,
Дзвони прославляли Господа Творця.
А брати мирились у ім'я Христа,
Їхня була клятва щира і свята.

Прослухали Службу – кінчалася ніч,
Отець вийшов на амвон, промовив нам річ:
Щоб жили ми в згоді, як Божії діти,
В щасті й при здоров'ї, як весняні квіти.

Потім посвятили пасочки надворі,
Вже надходив ранок, погасали зорі.
Всі пішли додому, до рідної хати
За столом святковим паску споживати.

На столі багато і їсти, і пити,
Рідні в Україні не змогли гостити.
Спожили свячене і вина попили,
Великодні дзвони цілий день дзвонили.

Великдень 1995 року.

м. Канберра.

Названа сестра

(поема)

Частина 1

Не судила доля дівці
Знайти молодця.
Довелося вийти заміж
За бідного вдівця.

Вбоге справили весілля
І стали до праці.
Не співали на похмілля
Без горшей на таці.

Довелося перші роки
Тяжко працювати,
Повертатись на всі боки
Й хату будувати.

Та якось їм все везло,
За що б не взялися.
Їсти й пити все було —
В дворі обжилися.

Вже городи прибирали,
Плелась павутина,
А в Пилипа і Одарки
Родилась дитина.

Швидко кумів спорядили,
До церкви послали.
Після Служби й охрестили:
Лізою назвали.

Клопочеться всюди мати,
Підроста дитина.
Стала батькові казати,
Що хоче ще й сина.

Цілий рік переживала:
Чекала синочка.
Та не вийшло, як гадала –
Родилася дочка.

Круглолиця, русявенька,
Очі голубії.
Як та лялька-паняночка,
Губки золотії.

І її носили в церкву,
Хрестили-купали.
І по слову отця Івана
Людою назвали.

Не злюбила рідна мати
Своєї дитини,
Бо родився їй не хлопчик,
Родилась дівчина.

Всю увагу старшій дочці
Мати віддавала,
А маленьку синьооку
Зовсім занедбала.

Уже й батько став казати,
Часом і сваритись:
«Треба жаль у серці мати –
За дітям дивитись».

І росло дитя помалу,
Розкошів не знало.
Ані ласки, ні любови
Від рідної мами.

Росло дитя, підростало,
Світлий розум мало.
У п'ять років своїй мамі
Казки вже читало.

Ну, а мати, як і завжди,
Слухає й забуде.
Не було у неї ласки
До малої Люди.

Дівча з книжкою в руках
Вже й теличку пасло
За городами в ярках,
Поки й сонце не погасло.

А один раз каже батько:
«Не підеш на поле.
Одягни її Одарко –
Поведу до школи».

З того часу наша Люда
До школи ходила,
Поки в році 31-м
Її закінчила.

Прийшла осінь золотая,
Не йшли вже на річку.
Наша Люда русявая
Пішла в семирічку.

Гарно вчилася три роки,
Усі її знали,
І на зборах всеї школи
Учкомом обрали.

Але час лишавсь короткий,
Сніги розтавали.
Вітер дув уже солодкий,
Бруньки розпускались.

Ось і травень завітав,
Школу вже кінчали.
А хто іспити не здав,
Посвідки дістали.

Одні їхати збирались
В армію служити.
На селі другі лишались,
В колгоспі робити.

Треті їхали в медшколу
Медицині присвятитись.
А Людмила – в педтехнікум
На вчительку вчитись.

Рік в педтехнікумі вчилась,
Перейшла на другий курс.
Враз пригода їй лучилась,
Мов нежданий землетрус.

Чорнобровий гарний хлопець
Десь приїхав із села.
У Людмили руки просить,
Вона йому подала.

Полюбилися, одружились,
Вчилися далі й працювали.
За два роки і Людмила
Свій диплом дістала.

Жили наші молодята
І горя не знали.
Кругом хлопці та дівчата,
Вони ж сина ждали.

І родився їм хлопчина,
З виду непоганий.
Як і кожна дитина:
Сміється, ласкавий.

Батько й мати на роботі,
Хлопчик підростає.
Дід і баба з охотою
Внука доглядають.

Текло життя, немов річка
Поміж берегами,
Поки спалахнула, ніби свічка,
Війна з ворогами.

Розгубилася родина,
Люд став утікати.
І ніхто не знав стежини,
Де й кого шукати.

Аж три роки у ярмі
Вкраїна стогнала.
Все багатство на землі
Німці забирали.

Брали хліб, людей, худобу,
Брали все без бою.
І Людмилину сім'ю
Повезли з собою.

Привезли у «фатерланд»
Й посадили за дроти,
До гарматних канонад,
Де ні брата, ні сестри.

День і ніч гули гармати,
Зенітки стріляли.
Не давали людям спати –
На роботу гнали.

Вночі небо червоніло
Від вогню заграви.
Серце в кожного боліло,
Сили вже не мали.

Тяжка праця що день Божий
Силу всю забрала.
На мерців були ми схожі,
Доля нас карала.

Півголодні, голі й босі
Жили й горювали.
Пам'ятаємо ще й досі,
Як ми волі ждали.

І в таку тяжку годину,
Як сирена вила,
Несподівано дитину
Людмила родила.

Батько так хотів дочки,
Бо сина вже мали,
Щоб росли, як квіточки,
І горя не знали.

Та не так судила доля
В далекій чужині.
Народилась у неволі
Маленька дівчина.

Роди ті приймала
Акушерка Зіна.
Не в родільні, у шпиталі,—
На матраці з сіном.

Батько теж стояв і плакав,
Та Богу молився,
За дружину і дитину
Часто він хрестився.

Білорус о.Петро Горелік,
Як батьки бажали,
Охрестив малу дитину,
Валентиною назвали.

Так жили в неволі люди
Щодня, щогодини,
Поки в травні скрізь і всюди
Почули новину.

«Війна закінчилася усюди,
Скрізь упали ґрати.
Живіть тепер, як всі люди,
Або їдьте до своєї хати».

Частина II

В січні місяці, зимою,
Року п'ятдесятого,
Ми прощалися з тобою,
Європо, багатою.

Шлем тобі спасибі щире,
Що ти нас тримала
Кілька років на квартирі,
Москві не віддавала.

Відпливаємо за море
Й сині океани.
Може там забудем горе
Й німецькі кайдани.

Ті кайдани вже упали:
Не страшні нікому.
Але нові нам скували
Московські парткоми.

Ми лишаємо Європу
Й рідну Батьківщину.
Не вернемось до потопу,
Поки ворог згине.

Чи колись іще побачим
Тебе, Полтавщино?
Чи в журбі лише заплачем,
Коли будем гинуть?

Пливали місяць по воді
В далеку чужину.

Серце плакало в журбі
За рідну Україну.

Корабель наш різав хвилі,
Вже й чайки літали.
Від берега за три милі,
У Мельборні стали.

А надвечір корабель
До порту загнали.
Кругом світло, як удень,
Усіх здивувало.

Всім вечерю подали,
Йти веліли спати.
Щоб на ранок всі були
Готові вставати.

В лютім місяці раненько,
Двадцять першого числа,
Всі поснідали гарненько
Й стали сходять з корабля.

Одні з радості сміялись,
А другі втирали сльози.
Слава Богу, що дістались,
Де нема «колхозів»

Шум трамваїв долітав
До людей прибулих.
Хтось від уряду вітав,
Щоб усі почули:

«Війна в світі наробила
Великої шкоди.
Мільйони людей вбила,
Знищила заводи.

Тепер мусимо ми з вами
Все відбудувати.
Їличем вас до праці з нами
По-справжньому стати.

Пам'ятайте раз назавжди
Цей день і годину.
Австралія для вас стане
Нова Батьківщина.

То ж до праці приступайте,
Пані і панове.
Марно часу не втрачайте,
В сім'ї вашій новій!»

Розвезли всіх по таборах,
Кому де веліли.
Матері й мала дітвора
Лишилися в Бонегілі.

А Людмилу з чоловіком
І маленьку Валю
Повезли аж на край світу,
В Південну Австралію.

Привезли й дали роботу:
Контракт відробляти.
Знов з'явилися турботи,
Бо не мали хати.

Довелось нам дуже тяжко
Два роки робити,
Тягти разом ту упряжку
І в наметі жити.

Та якось тяжкії роки
Швидко пролітали.
І таку, як у Потоках,
Хату збудували.

Дітей в школу посилали,
Щоб з них були люди.
Хоч самі того не знали,
Що із того буде.

Покінчали школи діти,
З чужинцями поженились.
Батькам стало це боліти,
Вони зажурились.

Не судила наша доля
Дружну сім'ю мати,
Їсти хліб із свого поля,
Рідну мову знати.

Двадцять років так прожили,
Внуки виростили.
Мови рідної не вчили:
Батьки занедбали.

І рішили дід і баба
Виїхати й поселитись
До Канберри чи у Дабо,
Аби не сваритись.

Частина III

Що рішили, те й зробили:
Рушили в столицю.
Рідню й друзів загубили
І брата й сестрицю.

Аж два дні були в дорозі,
Скрізь поля широкі.
Серця були у тривозі,
А думки глибокі.

Чи знайдеться нам робота?
Де ми будем жити?

Може знову лиш турботи
Будуть нас гонити?

Приїхали до Канберри –
Знову чужина.
Ні родичів, ні знайомих,
Нікого нема.

Перш за все купили хату,
Стали прибирати.
А в неділю йшли до церкви
Й земляків шукати.

Знайшли кілька вже знайомих,
Між ними й землячку,
Хоч не бачились ніколи,
Стріли, як своячку.

З нею довше говорили
Про життя й лакомство.
На обід нас запросили,
Почалось знайомство.

То була землячка Леоніда
З самої Полтави.
І під час того обіду
Вона розказала:

«Я родилась в сім'ї Глинських,
У центрі Полтави.
Рідню мали, друзів близьких –
Всіх доброї слави.

Батьки були на роботі,
А ми в школі вчились,
Поки лихо та клопоти
На сім'ю звалились.

Батька нашого забрали.

Десь в Сибірі й згинув.
Ми півсироти зістались:
Малих нас покинув.

Тяжко нам тоді жилося,
Згадую й трушуся.
Але щастя нам знайшлося –
Наша рідная бабуся.

Вона дуже нас любила,
Звісно, онучата.
Часом хліба приносила
Й плакала за татом.

Так ішло життя роками,
Хоч бідно, та у згоді.
Почалась війна із німаками,
Біда нам та й годі.

Прийшли німці в Україну,
Забрали й Полтаву.
Обернули все в руїну,
Потоптали славу.

Стали людей забирати,
Робити облави,
В Німеччину посилати,
І мене піймали.

Повезли нас у вагонах,
Як овець чи бидло.
Охорона вся в погонах,
Їхати набридло.

Привезли нас в Німеччину,
В бараках ми жили.
Ніби в пеклі турецькому,
Скрізь алярми вили.

Тяжка праця, ми голодні,
Майже напівголі.
Р руки й ноги теж холодні,
Як ми ждали волі!

І нарешті ми діждались,
Війна закінчилась.
Пута наші розірвались,
Воля відновилась.

Всі кричали і збирались
На «Родіну» їхать.
Я ж мовчала і боялась
Такої «потіхи».

Я згадала свого батька
І Сибір холодний,
Про рід славний наш козацький,
І наш край голодний.

І рішила не вертатись
У рідну Полтаву,
А на Заході лишатись
На біду чи славу.

Була дуже молодою
І худенька станом.
Познайомилась весною
З русявим Богданом.

Через кілька тижнів
Нас уже вінчали.
Щоб втекти від злиднів,
В списки записали.

Їхати за море,
Де краще живеться.
І забудь старее горе
Може доведеться.

Австралія нас забрала
Жити й працювати.
Їсти й пити дала,
Контракт відробляти.

Жили тоді ми в Коврі,
Де нас поселили.
В п'ятдесятих Вікторія,
Дочка народилась.

Я думала, що минулось
Наше бідування,
А воно вже знов проснулось,
Тяжке безталання.

Захворів Богдан мій,
Захворів і вмер.
Зосталася з дитиною
Я сама тепер.

Довелося знову
Тяжко працювати,
На хліб і дитину
Грошей заробляти.

Так тяглися роки,
Що здалися віком,
Поки я зустрілась
З одним чоловіком.

Чоловік той звався
Олександр Дукин.
Потім він признався:
«Прошу твою руку».

Довгенько я думала,
Що мені робити:
Чи дати йому руку,
Чи з дочкою жити?

Нарешті рішили:
Пішли й розписались,
А за кілька тижнів
У церкві звінчались.

Вікторію-дочку
Записав на себе.
Стали жить гурточком,
Як родині й треба.

Я вам розказала
Життя своє й жалі.
Хай наше знайомство
Лишиться й надалі».

Приїхали ми до хати
Й стали говорити,
Як нових знайомих
В гості запросити.

«Знаєш,— каже моя Люда,—
Леоніду я люблю,
Як правдиву полтавчанку,
Як сестру свою».

З того часу довгі роки
У житті минули.
Сестри названі стрічались,
Дружби не забули.

Та біда лучилась знову
У сестри Людмили:
В серці хибу знайшли нову —
В шпиталь положили.

Операцію зробили,
Вернулась до хати,
Стали названу сестру
В гості закликати.

Все було вже ніби добре,
Сестри вже раділи,
Поки менша Леоніда
Також захворіла.

Заболіли в неї вуха,
Перестала чути.
Телефону вже не слуха,
Як же далі бути?

Стали рідше зустрічатись
Сестри між собою,
У листах лиш вибачатись
Своєю бідой.

Може так воно й було,
Не все можна знати.
Може хтось вже не хотів
Тих зустрічей мати.

Так минуло кілька років,
Сестри названі старіли,
А хвороби з усіх боків
Ще більше насіли.

А один раз старша Люда
Тяжко захворіла:
На лиці зробилась бліда,
Губи посиніли.

Прибув лікар на той час,
Слухав, оглядав,
І викликав амбуланс –
У шпиталь послав.

Більше місяця в шпиталі
Людмила лежала,
Молилася і про жалі
Усе щось писала.

Нічка темна навкруги,
А хвора не спала:
«Де ж сестричка моя Ліна?» –
У сестер питала.

Ранком кликали отця:
Висповідав і запричастив.
Він моливсь до Господа Творця,
Щоб гріхи її простив.

А вечером їй давали
Якийсь гіркий трунок,
І тоді оперували
Її хворий шлунок.

Цілий тиждень ще Людмила
В шпиталі лежала.
Не було вже в неї сили,
Та все Господа прохала:

«Прийми, Боже, мою душу,
Щоб я не страждала,
Йти на суд до Тебе мушу
За гріхи, що мала».

І забрав Господь до себе
Душу матушки Людмили.
Й поселив у сяйві неба,
Де блаженних душі жили.

30. 4. 1995 року.

м. Канберра.

День матері

Яке велике слово МАТИ,
Ми всі про нього знаєм.
І хочеться плакати й ридати,
Коли про неї ми згадаєм.

Це ж та людина, що на світ
Родила нас, дала життя.
А потім доглядала, немов цвіт,
Своє улюблене дитя.

Аж поки виросла з дитини,
В теплі й любові мами,
Доросла й совісна людина,
Готова жити разом з нами.

Біжать роки, вітрами гнані,
Наші мами старіють і вмирають.
Їхнє місце, Богом послане,
Молоді матері переймають.

І так пливе життя віками,
Матерів своїх забути ми не можем,
Живих вітаємо квітками,
А мертвим – на могилу букет положим.

Любімо ж вічно матерів,
Чи то живих, чи вже померлих,
Щоб кожний в світі зрозумів:
Вони були і є для нас найкращі перли.

А в день матері сьогодні
Згадаймо наших матерів
За їх чуття гіркі і благородні
У їх житті за наших днів.

14. 5. 1995 року, в День матері.

м. Канберра.

Нічого вічного немає

Нічого вічного немає –
Закон природи і Творця.
Своєї долі не вгадаєш
В житті до самого кінця.

На світ приходять різні люди:
Здоров'ям сильні і багаті.
Другі ж слабкі: їх знайдеш всюди.
Живуть у злиднях і без хати.

А більше всіх нещасні треті:
Каліки, хворі і старці.
Вони терплять біду до смерті,
Несуть терновії вінці.

Про них ми часто забуваєм
Через клопоти власні в голові.
Але ніхто того не знає,
Що може й він зустрітись біді.

Нічого вічного немає:
Ні щастя, ні здоров'я, ні майна.
Кому доля яка випадає:
Одним щаслива, другим сумна.

Отож, ніколи не хвалися,
Що ти багатий і все маєш.
Краще на бідних подивися,
Бо, може, й ти між ними станеш.

21.5. 1995 року.

м. Канберра.

Леоніді Юрїївні Дукинїй
(В день народження)

В Полтаві народилась,
В Полтаві і росла.
І в дуже юні роки
В світі далекїї пішла.

Спочатку в німців горювала
Щодня і кожної години,
Поки Австралія забрала,
І стала друга Батьківщина.

Літа летіли журавлями,
І всяк в житті було.
То сонце світило над нами,
То жалем у серці пекло.

Лиш згадка про славну Полтаву
Нехай вас не кида ніколи.
Про щастя і лихо, і славу,
Про зорі у небі й зелені тополі.

23.5.1995 року.

м. Канберра.

Народні месники-герої

(Поема, присвячена Героям України)

«Ніхто більшої любови не має над ту,
хто власне життя віддав би за друзів своїх»

Єв. від Івана 15:13

Могутня й велика Київська Русь,
Колиска слов'ян зі Сходу Близького.
Вклонився їй турок і німець, і прус,
І всі племена чужого народу.

А сивий Дніпро віки рахував,
Що вітром над ним пробігали.
Багато він щастя і лиха зазнав,
Коли вороги нападали.

Тоді Дніпро ставав похмурий
І кликав воїв з берегів,
Які за Київ ставали муром
І розбивали ворогів.

В боях герої появлялись,
Що сміло билися мечами.
Вони ніколи смерті не боялись,
Бо весь народ стояв за їх плечами.

На зміну київським князям
Прийшло козацтво січове.
Маєтки панські віддавалися вогням,
Де вихром налітало військо низове.

За кривду над нашим народом,
Що вік працювали у панському ярмі,
Ішли козаки військовим походом
І гнали займанців зі своєї землі.

Були ті пани-людожери
Московські князі і польські пани,

І мучивсь народ наш, немов від холери,
Потом скропляючи панські лани.

Єдину надію народ покладав
На військо козацьке у Матері-Січі,
Де кошових і гетьманів козак обирав
На вільнім козацькім вічі.

А вже, як Богдан підписав
Угоду з московським царем,
Народ наш навіки попав
В російську неволю, московський гарем.

З туману густого нам доля послала
Гетьмана мудрого Івана Мазепу
І душі його сказала:
«Звільни Україну від Москви-вертепу».

Бій жорстокий розпочався
На полтавській землі.
Старий гетьман скрізь являвся
На своєму сивому коні.

Дружно билося військо Мазепи
За Вкраїну і волю, і владу,
Поки чорна рука недотепи
У бою принесла страшну зраду.

Похитнулись гетьманські ряди,
Яничари й москалі наступали,
І, проливши чимало крові,
Козаки до Дніпра відступали.

Хворий гетьман, перепливши Дніпро,
На чужині почав умирати,
Цар московський, ненажера Петро,
Став кайдани Вкраїні кувати.

Більш століття простогнала
У неволі наша Ненька,
Але доля їй послала

Генія, Тараса Шевченка.

Він збудив народ із летаргії,
Гострим словом свого «Кобзаря».
Воскресив нові ідеї й надії...
Засвітилась нова зоря!

Прийшов час, народ піднявся,
Проти волі царів і панів.
Знову бій тяжкий почався
За Україну, за честь лицарів.

Йшла визвольна боротьба
За волю, рівність і культуру.
І нам поставила доба
Отаманом Симона Петлюру.

Чотири роки воювали,
Та волі знов не добули.
Москва Петлюру розстріляла,
А люд попав до кабали.

Москва справляла тризну перемоги
Й писала сторінки своєї слави,
Як вістка прилетіла в її хороми
Про незалежність Карпатської Держави.

Русин Карпат молився Богу
І в серці мав надію,
Що Бог пошле їм допомогу
Здійснити віковичну мрію.

Провідником українського народу
Став Президент Волошин Августин,
А в час війни між Заходом і Сходом
Москва жорстоко повелася з ним.

Його десь куля пронизала
В підвалах червоної Москви,

Його ж ім'я Україна записала
У пам'ять на довгі роки і віки!

Народний гнів не затихав,
Це добре знали вороги.
Війну з Москвою німець розпочав,
Щоб наш народ знищить до ноги.

Та ворог знову помилився,
Бо став насильно до нас лізти.
Він не знав і не годився,
Що в нас давно живуть націоналісти.

Москва забила й Коновальця,
Та дух його лишився.
І в лісі рух повстанців
До ідеї його прилучився.

Війна відкрила нову еру
У боротьбі за Україну.
Й провідником оголосила Степана Бандеру,
Щоб він боровся до загибуні.

За дух його та бій із ворогами
Народ назвав його месником-героєм,
Він перейшов Карпати всі ногами
І не страхався навіть перед боєм.

Його УПА і командир Чупринка
Москві не давали спокою.
І тому їх Москва постріляла
Своєю чорною рукою.

Спіть же месники-герої,
Ми вас не забудем.
В новій вільній Україні,
Споминати будем.

Травень 1995 року.

м.Канберра.

Дукину Олександр Павловичу

(В день 70-ліття з дня народження)

Що б вам, друже, дарувати
На ваші йменини?
Варто в хату запрохати
На щиру гостину.

Але хати я не маю,
Нікому й варити.
Ах, серце плаче, як згадаю...
Що ж мені зробити?

Краще, мабуть, побажаю
На ваші йменини
Щастя й доброго врожаю
У вашій хатині.

Щоб жили ви довгі роки,
Нічим не журились.
Без хвороб і без мороки
Увесь вік трудились.

Хай Господь дає вам силу
Жити й працювати,
Любить віру свою щиро
І Його не забувати.

23 липня 1995 року.

Ред Гілл.

Згадка про тебе, дружино моя

(поема)

(Покійній дружині А.П. в день її народження)

Сьогодні той день, що ти народилась,
А тижнем пізніше в церкві охрестилась.
Зразу після служби, довго і не ждали,
По святцях церковних Людмилою назвали.

Твоїй матері хотілось народити сина,
А на світ прийшла маленька дівчина.
За це твоя рідна мати тебе не любила
І для тебе смерті у Бога просила.

А доля сказала: «Такого не буде,
Ця дитина виросте і вийде у люди.
Виросте велика, розумна, красива,
Знайде чоловіка і народить сина».

В час війни покине Рідну Батьківщину,
Вийде за море в далеку чужину.
Добре там їй буде жити й працювати,
Аж до старих років віку доживати.

Всього там доволі: і їсти, і пити,
Тільки вона буде за своїм краєм тужити.
Там вона помре, там і поховають,
А в далекій Україні про неї згадають».

І росла ти, Людо, у своїй родині,
Без матері ласки, ніби на чужині.
Ти гарно училась, світлий розум мала,
Твої гарні очі хлопців чарували.

Голубії очі і біленьке личко,
Всі тебе любили, як веселу птичку.
Я зустрів тебе весною, як цвіли сади,
Познайомився з тобою раз і назавжди.

Ти студенткою була: на вчительку вчилась,
А я в школі край села, де верби журились.
Наша дружба більше року росла, розцвіталась.
А восени того року пішли й розписались.

Ми були такі щасливі, раді і веселі.
Поки війна запалила і міста, і села.
За три роки ми лишили рідну Україну.
Поїхали в невідому далеку чужину.

Скільки лиха у Європі довелось переживати,
І шукав народ нещасний, куди утікати.
Десь у році п'ятдесятому, у місяці лютому,
Привезли нас в Австралію, спекою окутою.

Всі спішили до роботи, грошей заробляти.
Знову виникли турботи – хати будувати.
Тяжко й ми, моя дружино, роки працювали.
Поки вивчили дітей і хату придбали.

Поженились наші діти, пішли у світи,
Ми залишились самотні: я і ти.
Сумно стало в нас у хаті, кругом тишина,
Ані сина, ані дочки біля нас нема.

І рішили ми з тобою щастя пошукати,
Виїхати у Канберру віку доживати.
Що рішили, те й зробили: хату продали
І щасливо через тиждень туди прибули.

Спершу хату ми купили, бджоли завели.
Садок новий посадили, щастя знову віднайшли.
Щодня їхали до праці разом із тобою,
Моя милая дружино, літом і зимою.

Нових друзів ми знайшли, було їх чимало,
Часто й ми кудись ішли, коли нас прохали.
Цвів садок і гули бджоли на нашім подвір'ї,
Ми жили, мов молодії, в щасті і довір'ї.

В синім небі пливли хмари, як білі папери,
Літа наші вже минали, стали ми пенсіонери.
Прийшов час на відпочинок і нам, моя мила,
Прожили тут дев'ять років весело й щасливо.

Потім тяжко захворіло добре твоє серце,
Душа в мене заболіла: пекло, ніби перцем.
Повезли тебе в Мельборн, поклали в шпиталі,
Я лишився у Водонзі у журбі і жалі.

Клапан в серці замінили лікарі і сестри:
«Тепер краще тобі буде до самої смерті».
Довго-довго ти лежала у тому шпиталі,
А я вдома з бандурою оплакував жалі.

Кілька раз тебе додому привозив літак,
Потім знову забирали: було щось не так.
Та, нарешті, вже виписали і дали папери:
«Тепер можеш їхати сміло у саму Канберру».

Знов вернулись ми в Канберру, де раніше жили,
Знов купили собі хату й садок посадили.
Бджіл з собою привезли, бо дуже любили,
Хоч ходити біля всього не було вже сили.

Ми обоє постаріли, здоров'ям упали,
Все частіше амбулансом в шпиталь забирали...
Я на серце захворів, в тебе шлунок став кровить,
І сам себе питав, як нам далі в світі жить.

А один раз у вересні, як сонечко встало,
Приїхали амбулансом і тебе забрали.
Більше місяця лежала у тому шпиталі.
І ночами все писала про щастя і жалі.

Знов тебе оперували, милая дружино,
Потім сестри доглядали, хвору і безсилу.
Прожила ти ще сім днів: все Бога молила,
Щоб прийняв Він твою душу, бо ти вже безсила.

І почув Господь тебе з високого неба,
Забрав душу Він твою в хороми до себе.
Спочивай, моя дружино, дорога Людо,
Поки буду я живий, тебе не забуду.

І щороку у той день, що ти народилась,
Живих квітів принесу, щоб ти не журилась.

17.8.1995 року.

м. Канберра.

Пригадай і не лай

(Синові Анатолійові в день народження)

Ми на світ тебе родили
В молодому віці
І безмежно всі любили
В сім'ї без різниці.

Пригадай дитячі роки,
Діда й бабу Самарців,
Нехай згадка ця глибока
Живе з вами до кінців.

Ти з Євгеном жив у діда,
Жили без біди.
Та війна вас розлучила
Раз і назавжди.

Євген вивчився на офіцера,
Ти ж поїхав на край світу,
Без держави і партнера
Здобувать собі освіту.

Вчився, сину, ти немало
І не в одній школі.

Жалко мені тебе стало,
Що не маєш щастя-долі.

Ти прожив життя своє
Без тепла в родині.
Доля зрадила тебе
Молодим і нині.

Стань, подумай, подивись.
Прошу тебе, сину,
Не гнівайся на батьків, не лай,
А візьми на себе цю провину.

Пригадай наше життя,
Як ми вас учили.
А ви батьківські слова
За вітром пустили.

21 серпня 1995 року.

м. Канберра.

Тяжко без тебе жити самому

*(Присвячую покійній дружині Людмилі Пилипівні
в першу річницю з дня її смерті)*

Тяжко без тебе жити самому,
Люба дружино моя.
В стінах свого чи дому чужого
Очі туман застеля.

Вік прожили ми разом з тобою,
Лихо ми бачили, щастя й любов.
Спільно ділили усе між собою,
Тому ніхто нас ніде не зборов.

Взявшись за руки в юному віці,
Світ ми пройшли в тяжкій боротьбі
За правду і щастя для всіх без різниці.
Часом на шкоду собі.

Ще в рідній Україні у школах
Дітей ми навчали любити
Народ свій, і пісню, і мову.
Та бути готовим його боронити.

А вже на далекій чужині
Праці ми мали удвоє.
Щодня ми о ранній годині
Виходили з хати обоє.

На хліба шматок собі заробляли,
Дітей своїх вчили, виводили в люди.
В суботу й неділю спочинку не мали,
Були ми у церкві, громаді і всюди.

Літа пролетіли, мов ті журавлі,
Що в теплі краї відлітали.
Ти вмерла й лишила мені

Спогади милі, і сльози, і жалі.

Ти лишила мене сиротою
Доживати старечого віку.
В наших творах живу я з тобою.
А для серця немає вже ліку.

Я живу, мов аскет, у кімнаті.
Ні дітей, ні онуків не бачу.
Тільки й радості в мене у хаті
В тих піснях, що для тебе призначив.

Уже рік, як пішла ти від мене,
А забути тебе я не в силі.
Часто чую твій дух біля себе
І твоїй поклоняюсь могилі.

Тяжко жити без тебе самому,
Дорога моя мила дружино.
Я послав цюю вістку додому,
До рідні у далеку Україну.

Я забудь тебе, Людо, не можу,
Сам не знаю, що буде зі мною.
Може сльози і жаль переможу,
Як зустрінуся знову з тобою.

7-го жовтня 1995 року.

м. Канберра.

Сумна зустріч

(Сім'ї Малимоненкам на згадку)

І знову ми зустрілись з вами,
Як земляки і друзі милі.
Та шкода, що вже нема між нами
Моєї матушки Людмили.

Так доля нам постановила:
Щоб ми пізнали щастя і любов,
А потім умирали, як людина,
І в небі вічно жили знов.

Так і моя мила дружина
Щасливо вік жила зі мною,
Поки прийшла її година,
І вмерла в сльозах і з журбою.

Ми вік свій тяжко працювали
І не належали самим собі,
Де треба, всім допомагали,
Нещасним людям і слабим.

За це нам Бог дозволив жити
На світі довгії літа,
Біля Престолу Його служити,
Де благодать Його свята.

Моліться й ви за нас, як друзів,
Як земляків з Полтавщини,
І вам Бог допоможе по заслугі,
Як рідним дітям Батьківщини.

18. 10. 1995 року.

м. Мельборн.

Шпитальні ілюзії

Місто спить, пеленою покрите,
І туман вже ляга за озерце.
Я не сплю ще, бо серце розбите,
Воно плаче від болю у грудях.

Амбуланс під'їжджа до гостелю,
Беруть знову мене у шпиталь,
Я дивлюся очима у стелю,
Мою думку пронизує жаль.

Хвилин десять я був у дорозі
До будинку, де лічать людей.
Нас чекали уже на порозі
Прохідних голубеньких дверей.

Непритомним від болю робився
І на світі про все забував.
Я нічим уже більш не журився,
Лиш на думці дружину тримав.

Вона тут недалеко від мене,
В своїй хатці-могілі лежить.
І здається, що скоро до мене
Буде ласкаво знов говорить.

Її дух відчуваю круг себе,
А в просторі бачу риси лиця.
Може скоро піду я до тебе,
Бо життя добіга до кінця.

Може так воно і було
В часи болю і конфузій.
Може хворість мені принесла
Ці шпитальні ілюзії.

15.12. 1995 року.

Воден шпиталь.

Старші класи української народної школи в таборі Зеедорф в 1947/48 навчальному році разом з вчителями і директором школи (зліва направо): П. Брилевський - білорус, вчитель історії та мови білорусинів; Галина Білоус - вчителька 3-го класу; Михайло Харів - вчитель історії та географії в 3-6-х класах; о.Василь Ільчук - катехит для православних українців; Сергій Онішко - директор школи та вчитель мови і літератури; о.Роман Левицький - катехит для католиків; Людмила Онішко - вчителька 3-го класу; Марія Шумило (Морозко) - вчителька 4-го класу та Євген Гончаренко - вчитель математики.

Чого плакав тесляр

(Оповідання)

Павло Васильович Стерня народився під час Першої світової війни в родині козацького роду на Полтавщині. Його дитячі роки проходили на хуторі біля річки Псла серед чудової природи. З одного боку річка й ліс, а з другого — луги і великі лани жита, пшениці й іншого збіжжя. Кожна хата потопала у вишневих садках, а далі йшли городи.

Згори цей хутір виглядав, як намальована картина: річка, ліс, луги, садки і широкі лани. Скрізь було чути галас птиць, а особливо весною.

Серед такої природи виростав малий Павло. Вона йому прищепила любов до всього, що нас оточує. Був Павло і пастухом. А далі чотирирічна школа. Гарно вчився і в 1927 році її закінчив. Провівши літо на толоці і полях біля річки, восени того ж року пішов учитися до семирічної школи в сусіднє село Потоки. Школа була розміщена в будинку князя Стокасімова, над самою річкою, серед чудової природи. Все село потопало в садках, а на другім боці річки зеленів чудовий ліс. Це був період НЕПу, і люди жили весело й щасливо. Сільський Будинок був центром культурного життя села: музика, танці, співи, театральні вистави тощо. Найбільшу участь в цій роботі брав Юрій Тимофійович Василевський-Тищенко, син акушерки Броніслави Василевської. Це були найкращі роки в житті Павла, де він набував знання і формувалася його юність. В 1930 році, з добрими оцінками, Павло закінчив цю школу і назавжди залишив село Потоки.

Він виїхав, але пам'ять про цю школу і навчання в ній на все життя залишились в душі юного Павла. Дальший шлях його життя стає тернистим. Восени того ж року Павло Стерня вступає до Кременчуцького Педагогічного Технікуму і 30 червня 1933 року закінчує його. А далі працює вчителем в школах Наддніпрянщини. Тим часом одружується, і тоді вже разом з дружиною працюють аж до початку Другої світової війни, що почалася ранком 22 червня 1941 року. Ще перед війною в них народився син.

А з приходом німців, всій сім'ї довелося перетерпіти багато лиха. Восени 1943 року німецькі війська почали відступати і разом з цим вивезли і сім'ю Павла Стерні на Захід. Повезли їх у Німеччину і поселили в бараках за колючим дротом. Холод, голод і злидні були постійними гостями в сім'ях чужинців, що працювали в Німеччині, а особливо в містах. Кожному з них заглядала смерть у вічі під час бомбардувань. В таких умовах жила і сім'я Павла Стерні аж до закінчення війни 9-го травня 1945 року. Далі довелося переживати злиденне таборове життя і страх перед московськими людоловами, які ловили наших людей і насильно відправляли «на Родіну», прямо

в холодний Сибір. В 1948-49 рр. почалася масова еміграція бездержавних чужинців з Німеччини за океан. Цих людей називали тоді Ді-Пі.

Сім'я Павла Стерні також записалася емігрувати за океан і виїхала до Австралії. Це була для неї нова прибрана Батьківщина. На початку 1950 року американський пароплав «Генерал В.Г. Гаан» привіз їх у порт Мельборн і висадив на австралійську землю. Спочатку всіх емігрантів потягом було перевезено до табору Боннегіла, а звідти вже до місць призначення.

Сім'ю Павла Стерні було направлено на працю до м. Аделаїди у Південній Австралії. Почалося нове життя знову з великих труднощів: нестерпна спека, тяжка праця, брак квартир тощо. Австралія багата на продукти харчування і товари, однак всім емігрантам довелося пережити багато труднощів у перші роки поселення. Ще будучи в Німеччині, у сім'ї П.Стерні родилася дочка і тепер їхня сім'я складалася з двох дорослих і двох дітей. Жити довелося два роки в наметі, бо кращої квартири не було можливості придбати. Влітку в ній нестерпна спека, а взимку холод.

Ще будучи студентом Педагогічного Технікуму, за програмою політехнізації, Павло Стерня навчився роботи по дереву. І ось, коли він працював у Будівельному Відділі при Міністерстві Освіти у Південній Австралії, його посилають разом з бригадою інших теслярів (тут їх називають карпентерами) будувати нову дерев'яну школу на провінції за 10 км від м. Ренмарк. Від Аделаїди це було приблизно 300 км на північний край пустині. Це був початок листопада, і за ці два місяці до Різдва нова школа мусіла бути збудована. На фабриці в Аделаїді почалися приготування до цієї подорожі.

На великі грузові авта поклали лісоматеріал, двері, вікна, бляху, запасні матеріали і вирушили в далеку подорож. Стояла нестерпна спека. І чим далі автоколону віддалялася від Аделаїди, тим рідше зустрічалися містечка або хутірці. В повітрі тихо, аж дзвенить у вухах.

Час від часу великі ящірки перебігають шосе. Птиці поховалися у придорожніх евкаліптах, і лише деколи понад нашими головами шугає шуліка. Проїхавши понад сто кілометрів від Аделаїди, наша колона зупинилася біля женців, які комбайнами косили достиглу пшеницю. Саме починалися жнива.

Аж ось новою автомашиною під'їхав і сам господар цього безмежного лану. Привітавшись із присутніми, він розповів ось таке: «Цей лан пшениці має 1000 акрів (це приблизно 500 гектарів), увесь належить мені. Цього року добрий урожай, і сьогодні ми почали його збирати. Думаю, що через тиждень часу вся пшениця буде зібрана і відвезена на елеватор. Працює тут три комбайни і 12 душ людей: три

трактористи, три комбайнери, два шофери, що возять автами пшеницю на станцію та чотири робітники. Це і все. Крім зарплати моїм робітникам, я даю харчі і пиво безкоштовно». Поговоривши, попрощались, і будівельна колона рушила далі. А Павло Стерня пригадав, яка то каторжна була робота під час жнив у колгоспах в Україні, а особливо для жінок. Надвечір колона прибула до містечка Ренмарк і зупинилася на ночівлю. На другий день ранком колона вирушила до місця призначення, на хутір за 10 км від Ренмарку.

Там була вже маленька школа на два класи, і до неї привозили дітей фермери з ближчих і дальших околиць. З кожним роком кількість школярів збільшувалась, і виникла потреба будувати шкільне приміщення, просторіше. Приїхали. Розладували будівельний матеріал, і колона авт поїхала назад до Аделаїди, а теслярі-карпентери приступили до праці.

Тяжко було дихати, не те, що працювати, бо щодня стояла спека між 30 і 43 градусами, а то і вище. А працювати було треба, бо кожний знав, що до Різдвяних свят школа мусить бути збудована. Без перестанку всі пили воду, а піт заливав очі. Лізли в очі і в'їдливі мухи. Без рукавиць бляхи не можна було взяти в руки. Ходячи по стінах будови або ставлячи крокви, крутилася голова, і кожної хвилини можна було впасти на землю і вбитися. Але Бог усіх теслярів від цього зберіг. Помалу будова школи посувалася вперед. На початку листопада маленька школа була ще відкрита, і там працювало двоє молодих вчителів. Під час перерви в навчанні по дворі школи бігали і гралися чорні і білі діти. Павло Васильович Стерня працював теслярем, але раптом згадав, що і він не так давно був учителем рідної мови й літератури в Україні. Згадав він студентські роки, свою працю в школах ще дома, і його огорнув смуток і жаль за минулим. Його тягло до учнів і до школи — піти подивитись. Знову прийшла на думку своя сім'я, село Потоки, Полтавщина... Під час перерви він вирішив піти подивитись цю маленьку школу. Ідучи подвір'ям школи, він вітався з дітьми і гладив їх голівки. Увійшовши до класних кімнат, йому, як євшан-зілля, запахло школою, книжками, папером, шкільним повітрям. Оглянувши цю невеличку школу, малюнки на стінах, виставку ручних робіт, він став поспішати до своєї роботи, а з його очей потекли рясні сльози. А ті двоє молодих вчителів стояли серед двору, дивились на нього і думали: «Ну що той тесля розуміє в шкільних справах і чого він плакав?»

1960-ий рік, м. Аделаїда.

Малий рибалка

Ця подія трапилася дуже давно: у травні місяці 1921 року. Але вона стоїть у мене перед очима все моє життя, і ніяк про неї не можу забути. Ніби це все відбулося вчора.

Коли вам доведеться їхати потягом з Кременчука до Полтави, то вам неодмінно доведеться переїжджати через залізничний міст на річці Псло (Псьол), що протікає приблизно за 20 км від Кременчука, в сторону Полтави. Переїхавши цей міст, десь за півтора кілометра ваш потяг зупиниться на станції, що зветься Потоки. А за три кілометри від станції, в північну сторону, недалеко річки Псла, розлігся хутір Онішки. Хутір мав біля 20 господарств, між котрими жила сім'я Павла і Тетяни Крамаренків. Павло, повернувшись із фронту, відбудував своє господарство і допомагав у громадській праці. Завжди він був дуже зайнятий. А господарство їхнє, хоч і невелике було, вимагало догляду. На той час Павло й Тетяна мали трьох малих синів: Андрія, Василя і Миколу. Найстарший був Андрій. І коли йому минуло шість років, він почав пасти свою корову. Які ж раді були батьки, що мають уже свого пастушка. Щодня мама клала в торбинку кусочок сала або трошки масла, хліба, пару пирогів із сиром і пляшку води. Все це Андрійко забирав із собою, займав корову і гнав її на толоку за три кілометри від хутора. Пас він корову до 12 год. дня, а тоді гнав додому, як і всі інші пастухи. Всім приходив час відпочити, пообідати, та й корів треба було доїти. Після обіду пастухи, в тому числі й Андрій, знову гнали тварин на толоку і пасли до вечора. Так робилося щодня. Часом у неділю гнав пасти корову батько Павло. Тоді Андрійко міг добре виспатись. А одного разу, в суботу вечером, батько Андрійові й каже: «Андрійку! Завтра корови пасти не будеш. Її пожене на пастівник наш сусід Михайло, а ми з тобою рано-вранці підемо до Псла по рибу. Отож, лягай зразу спати, щоб до ранку виспався». За кілька хвилин Андрійко заснув і спав міцним, дитячим сном. Вранці, тільки на світ стало благословляється, батько розбудив Андрійка: «Вставай, синку! Пора вже нам йти». Андрійко швиденько схопився, вдягнувся і взяв черевики, бо надворі було вже росяно і прохолодно. Вони забрали з собою вудки, торби і трохи харчів та й пішли до річки. Ще перед цим батько спеціально для Андрійка зробив гарну маленьку вудку, бо і рибалка був малий. Ось прийшли вони до річки. Батько розмотав Андрійову вудочку, надів на гачок невеличкого черв'яка і розказав Андрійкові, як ту рибу ловити: «Закинь шнурок із гачком у воду, а тоді дивись на поплавок. Коли він пірне у воду, зразу ж тягни шнурок на берег».

Андрійко стояв біля води і весь час дивився на поплавок, а батько

недалеко від нього почав розмотувати і розставляти свої вудки. Не встиг він цього зробити, як почув крик Андрійка і побачив, що його вудочка зігнулася в дугу. «Тягни до берега!» — крикнув батько. Але Андрійко не міг її витягти, бо то вчепилася велика рибина і його самого тягла у воду. Андрійко злякався і випустив вудку з рук. Вудочка попливла разом з рибиною. Батько теж злякався за сина. Він підбіг до нього і наказав йому стояти на місці, а сам побіг рятувати вудочку. Довгою лозиною він витяг її на берег, але рибини на ній уже не було. Тоді батько знайшов гарне місце для Андрійка недалеко від себе; і першу рибинку піймав батько на Андрійкову вудочку. У воді ріс кущик трави, а навколо нього плавали десятки невеликих рибок, що звалися «красноперки». Стали вони ловити рибу удвох. Андрійко ловив на свою вудочку, а батько мав аж три великих вудки. Скрізь кидалася риба, маленькі круглі хвилі губилися у дзеркалі річки. По обох берегах річки стояв ліс, немов зачарований. Тільки спів пташок іноді порушував тишину цього чудового ранку. Добре ловилась і риба. До десятої години ранку батько наловив повну торбу великої і малої риби. Андрійко піймав аж 13 рибин-красноперок. Задоволені добрим уловом, батько і малий рибалка Андрійко поверталися додому. Мама також на них чекала.

І як тільки вони прийшли додому і висипали рибу в дерев'яні ночви, всі разом почали її чистити від луски. Закінчивши цю роботу, Андрійкова мама почала надворі цю рибу смажити на свіжому коров'ячому маслі. Запах риби і масла розносився по всьому двору. А потім вся сім'я сіла обідати за стіл під акаціями. Спершу їли борщ, потім смажену рибу. Андрійко їв своїх красноперок і казав, що такої доброї риби він ще ніколи не їв. Після цього малий рибалка став частіше ходити до Псла по рибу і ловив її, аж поки й виріс.

Травень 1963 року. м. Енфільд.

Контракт

(Спогад)

9-го травня 1945 року закінчилась Друга світова війна. Всі країни світу полегшено зітхнули. Але найбільше зітхнули чужинці (авслендери), яких було на праці в Німеччині біля 18 мільйонів. Більшість народів раділи цій події і масово верталися додому, у свою країну, до своєї сім'ї чи родини. Верталися додому: французи, бельгійці, голландці, італійці та люди інших національностей. Але

мільйони людей з таких країн, як Польща, Україна, Білорусія, Росія, Угорщина, Чехо-Словаччина, Румунія не захотіли вертатися до своїх країн, бо вони були окуповані військами червоної Москви. Ці неповоротці вирішили краще залишитись на чужині і жити в злиднях, ніж повертатися під окупацію червоної Москви, а потім згинуть від тяжкої праці, голоду й холоду в далекому Сибіру.

До таких неповоротців належали й українці, які масово поселялися в національних таборах. Таких таборів по всій Німеччині було організовано десятки, а мешкали в них тисячі українців. Жили вони в злиднях, а найбільше терпіли від московських людоловів, що називали себе «Репатріаційні місії». Таборами опікувалася спочатку організація УНРРА, а пізніше IPO.

В 1948-49 рр. почалася масова еміграція народів з Німеччини за океани, в тому числі й українців. Записувались їхати до Аргентини, Австралії, Бразилії, Америки, Канади й інших країн. До таборів почали приїжджати представники урядів цих країн. Вони складали контракти з тими людьми, які хотіли виїхати на працю до інших країн. Контракт був договором між урядом і робітником про те, що робітник протягом 2-х років буде працювати там, де його пошле уряд. Незважаючи на те, чи буде ця робота брудна і тяжка, чи легка і чиста. Хто цього контракту не дотримається, того робітника уряд має право негайно вислати назад до Європи.

Такий контракт підписали і ми з дружиною, і в кінці 1949 року всією сім'єю виїхали до Австралії. Через різні перешкоди в дорозі й переходових таборах ми прибули в Австралію, в порт Мельборну аж 21-го лютого 1950 року. Привіз нас американський корабель «Генерал В.Г.Гаан», на якому було 1300 душ емігрантів та 300 осіб обслуги. Зразу ж усіх нас перевезли поїздом до табору Бонегіллі, чоловіків відділили від жінок і дітей. Всіх емігрантів поселили у військових бараках. Не пробувши й одного тижня в Бонегіллі разом з сім'єю, мене й інших робітників послали до праці в Аделаїду, у Південній Австралії. Працювати призначили робітником у мебльову фабрику. На цій фабриці працювало біля 30 столярів-меблярів. Моїм обов'язком праці було підносити лісоматеріал до кожного столяра, запасні частини, сортувати й переносити готові меблі в окреме місце, складати в яруси лісоматеріал, привезений з порту, щодня замітати всю фабрику і випалювати надворі обрізки, стружки і сміття. Все це на одну людину.

Щодня я був надзвичайно зморений і виснажений. На руках у мене завжди були сині кров'яні пухирі від тяжкої праці, а тим більше, що надворі стояла велика спека. А в гостелі, де я жив у бараці на Гленельгу, не мав відпочинку. Там завжди був великий шум і крик. Мешканці цього гостелю працювали в зміни, але п'яниці не давали

їм спокою. Вони пили, співали і кричали цілу добу. Ще скрізь панувала таборова європейська атмосфера.

Ось в таких умовах довелося жити і тяжко працювати. А одного дня на фабриці, під час роботи, сталася несподівана пригода. Я носив дени для великих гардеробів до кожного мебляра. Брав одне дубове дно, бо вони великі і важкі. Товстий і витрішкуватий господар фабрики стояв збоку і сердито дивився на мене. Потім підскочив до мене і наказав носити по двоє ден разом. Я став носити по двоє, як наказав господар, хоч мені було тяжко, аж очі лізли на лоба і від поту моя одежа робилась мокра.

Через деякий час господар знову підбігає до мене і наказує мені носити по троє ден. Я взяв троє ден і хотів їх нести, але в мене не стало сили їх підняти. Бо за місяць праці я був такий виснажений спекою, тяжкою працею і недосипанням, що на мене страшно було глянути. Тоді я покинув ті дена і сказав господареві: «Якщо ти хочеш мене замучити своєю працею, то краще відправ мене назад в Європу». На другий день я поїхав на біржу праці, розповів їм про цю подію, і вони перевели мене на іншу роботу, не звертаючи уваги на мій контракт.

Я тоді подумав, що і в цій країні є добрі люди, які можуть спасти від контрактної смерті. Тим часом мою сім'ю перевезли теж до Південної Австралії, в табір у місті Гавлер, за 40 км від Аделаїди. Це був вихідний, і я зразу ж поїхав до своєї сім'ї. І коли я з нею зустрівся, то дружина, глянувши на мене і на мої руки, перелякалась і стала плакати.

— Що з тобою сталося, чоловіче? «Нічого, — кажу, — особливого. Мене замучив контракт». На другий тиждень я пішов на іншу роботу. А ця подія відбулася в березні місяці 1950 року.

1965-ий рік, м.Аделаїда.

Сторож баштану

Широкі й розлогі поля чорноземної Полтавщини. І тягнуться вони довгими рядами понад самим Дніпром аж до Київської області, потім Чернігівської, Сумської і Харківської і, нарешті, аж до Дніпропетровської. І хоч куди б ви їхали потягом чи автобусом, через вікно ви побачите широкі лани пшениці і жита, білої гречки, соняшників, баштанів, кукурудзи тощо. Все це росте і досягає влітку під промінням гарячого південного сонця. Ви дивитеся на цю чудову картину і не надивитесь, любуетесь нею і не налюбуетесь. І хочеться вискочити вам з вагону поїзда чи автобуса і бігти босими ногами до тих ланів, щоб усіх обняти і пригорнути до себе. А потім нюхати і

цілувати аж до оп'яніння ці плоди рідної землі. Ви їдете далі і бачите хутори і села з біленьких хат, що поринають в зелені садах. Іноді ваш зір зупиняється на просторих садибах з цегляними будівлями, покритими червоними або зеленими дахами. Ці садиби і дороги до них обсажені високими пірамідальними тополями. Так виглядала Полтавщина за часів НЕПу (1921-1930 рр.). Ви їдете з Кременчука до Полтави, і через півгодини переїдете залізничний міст через річку Псло (Псьол). За кілька хвилин потяг зупиняється на станції Потоки. Ви злазите, а потяг, трохи постоявши, рушає далі. Ви опинилися на території села Підлужжя, що складалося з 23 хуторів і нараховувало біля 500 господарств. Спершу ці хутори населялися понад річкою: Рудики, Кіяшки, Кузьменки, Барбаричі, Онішки, Галичі й інші, що посувалися в степ, Василівка, Кириленки, Прядки, Лиходії тощо. В однім із цих хуторів жили Остапець Афанасій Павлович та його дружина Явдоха Антонівна. Мали вони п'ять синів: Сергія, Афанасія, Олексія, Олександра і найменшого з них — Альберта. Жила з ними і їхня баба Ганна Іванівна. Сім'я була велика, а робітників мало. Самі пастухи. В 1927 році найстарший син Сергій закінчив Підлужанську 4-річну школу. Косити він ще не міг, бо був малолітній, але пастух з нього був уже добрий. Остапці мали середнє сільське господарство. Своє поле засівали збіжжям, а до цього щороку саджали півдесятини баштану. Баштан — це ділянка землі, на якій вирощують в основному кавуни і дині. Його треба дбайливо доглядати, а особливо коли починають в'язатися на огудині кавуни і дині. Це припадає на червень і липень місяці. Щоб гайвороння не клювало молодих плодів, кожний баштан потребував на цей час сторожа. От і вирішили батьки послати на цю роботу найстаршого сина Сергія. Батько сказав: «Худобу будуть пасти менші хлопці, Афанасій і Олексій, а Сергій разом зі мною завтра поїде на баштан будувати курінь». На другий день рано-вранці батько з сином запрягли коня у воза, наклали соломи-околоту, взяли пилку й сокиру та й поїхали на баштан будувати курінь для сторожа баштану. Того року баштан був посаджений під лісом, біля Псла. Те урочище називалося «Вітка», близько хутора Галичі. Приїхали. Пішли в ліс, нарубили довгої лози й гілля і до обіду збудували новий гарний курінь. В обідню пору батько поїхав додому, а син Сергій лишився сам. Він на два місяці став сторожем баштану. Біля їхнього баштану було ще біля 20 баштанів інших господарів. Майже на кожному з них стояв уже курінь і хтось біля нього вештався. То були переважно старі діди в солом'яних брилях. Дехто мав біля себе навіть і собаку. Увечері батько знову прийшов на баштан, своєму сторожеві приніс харчів і залишився разом з ним ночувати в новому курені. Так він приходив щовечора, аж поки зібрали увесь урожай кавунів, динь і

всього, що там росло: соняшників, кукурудзи, картоплі, огірків тощо. А того року був добрий урожай на все. Що ж робив цілими днями сторож баштану? Найперше він зробив дерев'яне клепало, яким калатав і відганяв гайвороння, щоб не клювало кавунів і динь. Для цього він мав кілька разів обходити увесь баштан, а особливо вранці, коли гайвороння найбільше налітало. Коли кавуни виростали до великого розміру, то він накривав їх листям із соняшників, щоб сонце їх не попекло. А коли стали достигати дині, то він довгою лозиною проганяв собак і лисиць, щоб не їли динь. Та іноді й люди забігали на баштан зірвати кавуна, що пишався в огудині, як книш на обіді. Протягом дня сторож мав роботи досить, а на ніч приходив батько з вилами. Сторож сусіднього баштану мав рушницю-дробовика. Часом він стріляв уночі, а це відгонило злодіїв. Сторож Сергій, крім своєї праці, читав книжки, які мав у курені, бо восени він збирався йти до школи. Швидко збігало літо. А в серпні місяці всією сім'єю зібрали урожай баштану і все, що на ньому росло, і привезли додому. Розібрали і перевезли додому й курінь на паливо. Сторож баштану вернувся також додому і став допомагати в роботі дома та готуватися до школи. Він був дуже радий і задоволений, що провів літо на свіжому повітрі, прочитав чимало книжок за цей час і загорів на сонці так, що його трудно було впізнати. Він навіть поправився на кілька кілограмів, бо їв щодня досхочу кавуни і дині. Батькам він сказав, що коли і в наступному році його покличуть на цю роботу, то він з охотою піде.

А восени 1927 року сторож баштану, Сергій Остапець, пішов учитись до 5-го класу Потіцької семирічної школи.

30.11.1992 року, м.Канберра.

Приємний сон

(Правдива подія)

Від 21 лютого 1950 року вся наша родина живе на чужині в далекій Австралії: я, дружина, Людмила Пилипівна, наш син Анатолій і дочка Валентина. За цей період часу багато чого змінилося у нашому родинному житті. Наші діти виросли і вивчилися: обоє мають університетську освіту. Одружилися з чужинцями. Маємо п'ятеро дорослих внуків. У сина Анатолія троє дітей: Андрій, Марко і Тетяна, а в дочки Валентини є два сини: Стефан і Веніамин. Ми з дружиною постаріли і тяжка праця забрала наше здоров'я. А останні два роки дружина тяжко хворіла кількома хворобами. В 1994 році вона перебувала в шпиталях на лікуванні більше часу, як жила вдома.

Нарешті, 30 вересня 1994 року, в Калварі Госпіталі в Канберрі їй зробили операцію шлунка. А через сім днів після операції вона померла в тому ж самому шпиталі. Я залишився старий, хворий і немічний серед чужого оточення. Наші діти і внуки живуть дуже далеко від мене. Тяжкий смуток і жаль огортає моє серце за втраченою милою дружиною. Я часто за нею плачу. Часто відвідую її могилу-пам'ятник, молюся Богу і знову плачу. Часто вона мені сниться. А цей раз приснився мені приємний сон про неї, вночі, з середи на четвер, 19-20 липня 1995 року.

Я був ніби надворі і працював у своєму садку чи городі (добре не запам'ятав). Надворі стояла гарна погода. Сонце піднімалося все вище і вище в голубому небі. Був уже пізній ранок. Раптом через задні двері нашого дому виходить на балкон моя дружина, Людмила Пилипівна, і починає мене кликати: «Серьожа, вже пізня година, і тобі пора щось уже їсти. Кидай свою роботу і йди в хату». «Добре, — кажу, — нехай буде по-твоєму. Я вже йду.» Дружина пішла в хату, а я слідом за нею. Увійшовши в хату, я побачив, що в ній було дуже чисто, світло й тепло. А з кухні нісся приємний запах якоїсь страви.

Дружина Люда ніби стоїть біля столу в голубому платті з білими квітами на ньому і з усміхненим обличчям дивиться на мене.

«Сідай уже до столу та будемо їсти». «А що ж ти таке смачне приготувала?» «Не скажу. Попробуєш, тоді й сам узнаєш. Але я знаю, що ти таку страву любиш і вже за нею скучив. Отож, сідай до столу, добре поїж, а тоді підеш до своєї роботи. Бо завтра...» Та й не доказала. А я в цей час проснувся. Помалу прийшов до свідомості, оглянув свою напівтемну кімнату і зрозумів, що це був лише приємний сон. Бо моєї дорогої дружини вже дев'ять місяців немає в живих на цьому світі.

А я доживаю свого віку в австралійському домі для старих людей. І тяжко мені доживати віку самому, бо я лише один українець на 50 душ австралійців. Немає своїх людей, і не чую своєї рідної мови. Я пригадав усе своє прожите життя з дружиною на чужині і гірко заплакав. По моїх щоках потекли гарячі сльози, а надворі благословлялося на світ.

20 липня 1995 року.

м. Канберра.

Людмила Самарець - Ludmyla Samaretz

МИНУЛІ ВЕСНИ

Past Springs

Лірика, поеми, спогади, оповідання
Lyrics, poems, recollections, tales

*Свою скромну працю присвячую молоді
та дітям-школярам,
яких я безмежно любила все своє життя.*

Автор.

Австралія

Александра Самарина

АВТОБІОГРАФІЯ

Я, Людмила Пилипівна Онішко (дівоче прізвище Самарець), народилася 17-го серпня 1919 року в селі Сметанівці, Онопріївського району (Кременчуцького округу) Полтавської області, в сім'ї залізничного робітника-стрілочника. Мій батько звався Пилип Денисович Самарець, а мати Одарка Яківна Самарець (дівоче прізвище — Вовк).

Здобувала освіту в кількох школах, а саме: з 1927-го до 1931 року вчилася і закінчила Сметанівську 4-річну школу. З 1931-го до 1934-го року вчилася і закінчила з добрими оцінками Павлиську семирічну школу. З 1934 і до 1938 року вчилася і закінчила Кременчуцький Педагогічний Технікум. Я вчилася і працювала.

Педагогічну працю почала в 1935/36 навчальному році, будучи вчителькою 2-го класу Сметанівської чотирирічної школи. Восени 1936-го року, разом з моїм чоловіком, була переведена на працю в Павлиську середню школу. За час моєї праці в цій школі я навчала дітей в таких класах: в 1936/37 навчальному році навчала дітей 3-го класу, в 1937/38 році — 4-ий клас, 1938/39 навч. рік — 4-ий клас, 1939/40 н.р. також 4-ий клас, 1940/41 н.р. — у 2-х п'ятих і в одному шостому класах викладала українську мову і літературу. В 1941/42 н.р., під час німецької окупації України, була відкрита школа з меншою кількістю дітей у кожному класі. Довелося працювати з дітьми мішаного класу і то не дуже довго. Бо німці забрали шкільне приміщення для шпиталю, а школу було зачинено. Війна зупинила мою педагогічну працю в Україні. Восени, 25-го жовтня 1943-го року, я разом з моїм чоловіком і малим сином виїхала на Захід. Привезли нас у Німеччину й поселили в таборі для «остарбайтерів» за колючими дротами. Там довелося нам жити до закінчення Другої світової війни (9-го травня 1945-го року). В цей час я працювала прибиральницею бараків. В 1944-му році в нас народилася дочка. Перебуваючи в українських таборах, я знову приступила до педагогічної праці. Так в 1947/48 навчальному році вчила 3-й клас у таборі «Зеєдорф» біля Бремену, у Британській окупаційній зоні. В 1948/49 н.р. також навчала дітей 3-го класу в м. Ганновері, також в британській окуп. зоні.

Прибувши до Австралії і поселившись в м. Аделаїді, знову приступила до вчительської праці. В 1951/52 навч. році працювала в Рідній Школі в м. Аделаїді, в районі Сітон Парк. Вела 1-й клас. 1952/53 н.р. працювала там же. Навчала дітей 2-го класу. 1966 року викладала українську літературу в Школі Українознавства в м. Аделаїді, у Півд. Австралії. 1967 року працювала в цій самій школі і викладала той самий предмет.

Переїхавши на постійне перебування до столиці Австралії, Канберри, була вчителькою Рідної Школи ім. Лесі Українки. Вчила молодших дітей. Крім шкільної праці, багато працювала на культурно-освітній, громадській і церковній нивах.

25 років працювала на відповідальних посадах в Союзі Українок Австралії. Кілька каденцій була головою стейтових жіночих організацій та одну каденцію — головою Союзу Українок Австралії. Двічі обиралася Почесним членом цієї організації. 4 роки вчилася у Школі Гри на Бандурі ім. М.Лисенка в Канберрі і брала участь у концертах бандуристів під керівництвом Віктора Мішалова. При цій же школі організувала танцювальну групу для навчання українських танців. Ця група кілька разів виступала перед глядачами під керівництвом Роксоляни (Надії) Мішалової. Я дуже любила вишивати, і за свій вік, поза основною працею, вишила понад 200 речей українською вишивкою: рушники, чоловічі сорочки, блузки, плаття, жіночі костюми тощо. Мої вишивки носять люди в Україні, Австралії й Америці.

Їх одягають не тільки артисти, а й звичайні прості люди. За місцем свого перебування була головою сестрицтва у парафіях УАПЦ. Допомогала своєму чоловікові, о. Сергійові, у виконанні його пастирських обов'язків. За своє життя написала і виготовила багато доповідей, а особливо на літературні теми. Належала і була активною членкою Мовно-літературного гуртка в м. Аделаїді.

Книжка була моїм постійним другом. Але я не тільки читала, а й сама писала. Мої статті і твори були друковані не тільки в австралійських газетах і журналах, а й за океаном: «Вільна думка», «Українець в Австралії», «Нові дні», «Громада» тощо. За свій вік я написала багато поезій (не для конкурсу, а для простих людей), спогадів, оповідань, а особливо для дітей, яких я безмірно любила, як учителька і як мати. В останні роки мого життя моя праця на всіх ділянках була уповільнена через різні хвороби та операції. Однак свого життя я не змарнувала. Для свого народу і своєї сім'ї я зробила все, що змогла і що дозволяли мені зробити мої фізичні сили й час. Свою літературну працю я доручаю своєму чоловікові, о. Сергійові Онішкові, закінчити, впорядкувати і надрукувати під псевдонімом Людмила Самарець.

Склад нашої сім'ї на сьогоднішній день є таким: мій чоловік о. Сергій Онішко, наш син Анатолій С. Онішко, наша дочка Валентина С. Гіллارد-Онішко та п'ятеро дорослих внуків. Синові діти: Андрій, Марко і Тетяна. Діти дочки: Стефан і Веніамин.

10-го вересня 1994 року, Калвари Госпіталь у м. Канберрі, АСТ.

Л. Онішко.

Праця з пером

Свою працю з пером Людмила Пилипівна Самарець почала ще з шкільних років, коли була ученицею семирічної школи. Спочатку вона була членом редколегії шкільної стінгазети, а восени 1934 року (березень, квітень і травень) стала членом редколегії стінної газети, що виходила при місцевому колгоспі, проводячи пропаганду за посівну кампанію. По закінченні семирічної школи, її робота з пресою припинилася, бо всю увагу вона зосереджувала на навчанні в педтехнікумі, а пізніше на праці в школі ще в Україні. Перебуваючи в Німеччині, під час війни, також не було їй можливості працювати ані в пресі, ані в школі за своїм фахом. Але, як тільки закінчилась Друга світова війна, Людмила Пилипівна разом зі своїм чоловіком переїжджають до українського табору і відновлюють свою педагогічну працю. Разом з цим вони відновлюють і свою роботу в українській Ді-Пі пресі. Прибувши до Австралії, Людмила Пилипівна по-справжньому береться за працю в українській пресі та літературі. Починаючи від 1952 року і до кінця свого життя Л.П. Самарець не випускала зі своїх рук книжки, пера і голки. Вона вчителювала в рідних школах, написала чимало віршів та оповідань для дітей-школярів, яких вона так любила все своє життя. Крім цього, написала багато статей для української преси на літературні теми. Її твори та дописи друкувалися в таких журналах і газетах, як «Наш голос», «Громада», «Наше слово», «Українець в Австралії» та «Вільна думка».

Як майстер вишивання, за свій вік вона вишила понад 200 речей українською вишивкою. Своєю невтомною працею для добра українського народу вона заслужила уваги до себе не тільки за життя, а й після переходу в інший світ. У пам'ять про неї ми й випускаємо у світ ось цю її книжку

Видавці.

Слово до читачів

Дорогі мої читачі!

Коли на книжковому ринку чи полицях книгарень появляється будь-яка нова книжка, то любителі книжок намагаються якнайскоріше її купити і прочитати. А потім уже робити свої висновки про неї та її автора. Отож, щоб не було між нами жодної таємниці, я хочу сказати кілька слів про свою працю на літературній ниві. Працю з пером я почала ще з шкільних років, будучи ученицею семирічної школи. Але в той час я писала не літературні твори, а була активним дописувачем і членом редколегії стінної газети, що видавалися в школі та місцевому колгоспі, під час посівної кампанії. По-справжньому я взялася за літературу вже перебуваючи на еміграції в Австралії. Я дописувала до українських журналів і газет і разом з цим писала літературні твори, вірші та оповідання, до кінця свого життя. Я свідома того, що мої твори мають хиби, а особливо в розмірах віршування. Прошу шановних читачів за це мені вибачити. Тим більше, що я ніколи не належала до тих письменників, які своєю літературною працею заробляли собі на прожиток. Увесь свій вік я тяжко працювала на фізичній роботі аж до переходу на пенсію. Я ніколи не мала порядного відпочинку, а писала у вільні від праці хвилини. Писала свої твори не для конкурсу чи для премії, а для того, щоб висловити згадку про мою молодість, жаль і смуток за своїми рідними та поневоленою моєю Батьківщиною-Україною. Часом находив жаль за рідним краєм, за своєю ріднею в Україні, про яку я півстоліття нічого не знала і не чула. В такі хвилини я брала в руки папір і олівець та зі слізьми на очах починала викладати на папір свій жаль і сльози у далекій чужині. Пишучи про минуле, я ніби вдруге пережила ті події в моєму житті. Писала я і для дітей-школярів оповідання, а також і про наші нещастя, які довелось нам пережити на далекій еміграції. Отож, дорогі читачі, не судіть мене за якісь недоліки в моїй творчості. Я писала так, як уміла і як диктували мені моя душа й серце. Можливо, у моїх творах хтось знайде подібність свого життя до нашого на чужині, то і цим я буду задоволена. Нехай ця маленька книжечка вам посвідчить, що і на чужині ми не забули своєї Батьківщини і рідної мови.

Ваша Людмила Самарець.

Вересень 1994 р. Калварі шпиталь у Канберрі.

Весна 1929-го року. Людмила Самарець (справа) з сестрою Ялисаветою (стоять) та двоюрідними сестрами Ганною Гончар і Ганною Самарець (сидять).

Дівчата співали

Ми йшли з тобою степом запашним,
А навкруги жита й пшениці половіли.
І нам здавалося, що ним,
Ходили всі, хто серцем молоділи.

Вітрець тихенький хвилю гнав,
А колоски про щось шептались.
Ти ніжно мою руку тримав –
Ми щастям вечором впивались.

Зійшов і місяць з-за гори,
І на небі зорі вже сіяли.
Нам показалися хати і двори,
Де пісню дівчата співали.

Співали вони про любов козака
І вірність дівчині до краю.
А дівчина гарна, висока й струнка,
Сказала: «Батьків я своїх ще спитаю».

Співали дівчата про ту сироту,
Що матері й батька не знала,
Щоб доля її не лишала саму,
А вірного друга послала.

Ми далі йшли до хати моєї
І стали прощатись під кленом.
Та пісні не можна забути тієї,
Що лилася під зоряним небом.

Літо 1956 року.

м. Аделаїда.

Любов і щастя ожили (Поема)

Розлігся хутір попід лісом,
В долині річки Псла.
Там жив козак, що звався Борисом,
А жінку мав собі з села.

Борис любив свою Олену,
Як цвіт весною у саду,
Завжди усміхнену й веселу,
Її чорняву й молоду.

Вже рік минав від тої днини,
Як вони побрались.
І тепер щодня і щогодини
Сина сподівались.

Прийшов час – Олена слуха:
Їй недобре стало.
А на ранок баба-повитуха
Синочка «спіймала».

Були раді батько й мати,
Стали говорити:
Кого в куми їм узяти
Й коли охрестити.

Через тиждень охрестили
Марфа із Андрієм.
І мале дитя назвали
На ймення Сергієм.

Яка рада була мати,
Сина доглядала.
То пісеньку зачне йому співати,
То в душі бажала:

«Рости, любий мій синочку,
Та щасливий будь.
А виростиш, – приведеш у хату дочку.
Й мене – матір не забудь».

І ріс хлопчик у любові
І теплі від мами.
Як ті квіти кольорові.
Влітку вечорами.

В щасті й радості батьки
Разом працювали
Й за шість років вже вони
Аж трьох синів мали.

Вся сім'я жила багато,
Всього вистачало.
Поки лихо в їхню хату
Вночі завітало.

Захворіла вночі мама
І тяжко стогнала.
Дітвора уся ще спала
Й нічого не знала.

Лиш Сергійко прокинувся:
Почув мами муки.
Став їй сльози витирати
Й цілувати руки.

Та недовго бідна мама
Мучилась-страждала.
Як на світ благословлялось.
Душу Богові віддала.

Її врочисто ховали,
На цвинтарі у гаю.
Де колись вона співала
Свою пісню весняну.

Залишився Борис сам
І почав журитись:
«Всьому ради я не дам,
Мушу знов женитись».

Привів батько другу жінку
До своєї хати
І велів синам маленьким
Матір'ю її називати.

Довго діти не хотіли
Тітку мамою назвати.
Поки врешті зрозуміли,
Що їх рідна ненька не прийде уже до хати.

Швидко роки пробігали,
А сини росли.
Освіту в школі здобували
І на працю вже пішли.

Сергій у школі, на селі,
Уже рік учителює.
Його люблять і дорослі, і малі,
Бо і він усіх шанує.

Він пізнав собі дівчину,
Русяву Людмилу.
Круголицю й синьооку,
Хорошу і милу.

І вона його кохала,
Боялася признатись,
Щоб подружки не дізнались,
Не стали сміятись.

Їхня дружба все міцніла,
Любились-кохались,
І восени того ж року
Взяли й розписались.

Стали жити молодята,
Мов птиці на волі,
Разом в школі працювати
Та дякувати долі.

Любов і щастя ожили,
Як в ті часи за мами.
Нехай залишаться вони
Навіки, молодята, з вами.

Серпень 1958 року.

м.Челтенгам.

Була весна...

(Моєму чоловікові на згадку)

Була весна, як ми
Зустрілися з тобою.
Ти молодий, як явір був,
Що ріс у гаї над водою.

А я – то зовсім ще дитя,
Не знала справжньої любови,
Любить тебе усе життя
В душі клялася із собою.

А ти напевно це відчув
І пригорнув мене до себе.
Та, щоб ніхто цього не чув, сказав:
«Нікуди не піду від тебе».

28.8.1960 року, у день нашого шлюбу.
м. Аделаїда.

Друже!

(Моєму другові життя)

Пройшли весняні дні щасливі,
Минуло літо золоте,
Сумная осінь стука в двері
Й холодну зиму нам веде.

Життя пройшли ми з тобою:
Весну й літо золоте,
Пошли нам, Боже, осінь тиху
Й зустріти зиму разом теж.

23.9.1964 року.

м. Аделаїда.

Людмила Самарець - студентка 2-го курсу Кременчуцького педагогічного технікуму, 1935-ий рік.

До школи

Сьогодні велике в нас свято.
Всі діти до школи прийшли.
Щоб знову за парти сідати,
І по класах, мов бджоли, гули.

За літо усі відпочили,
І старші й нові школярі.
До річки купатись ходили
І рибу ловить до зорі.

День першого вересня нині
Усюди на нашій землі.
І радісно кожній дитині
Зустріти своїх вчителів.

Раптом двері відчиняють,
Я заходжу у четвертий клас.
Всі гуртом мене вітають:
«Добрий день, учителько, для вас».

«Добрий день, – відповідаю, –
Любі мої діти».
А Тетянка поспішає –
Несе мені квіти.

Ой, ви діти мої милі,
Як я вас любила!
Кожний рік і кожну хвилю
Я вас чесно вчила.

Я навчала вас любити
Рідну мову і Тараса
І до школи всім ходити,
Поки не закінчити всі класи.

Так було ще в Україні,
(Тяжко, як згадаю!).
Тепер живу я на чужині,
Людей хворих доглядаю.

1-го вересня 1965 року.

м. Енфільд.

Квіти відцвіли

(Моєму другові життя в день іменин)

Уже давно нам відцвіли квіти
І відгули весільні дзвони.
А все ж у серці не згаса
Проміння щирої любови.

Чимало років прожили
З тобою, милий друже.
Сивіти скроні почали,
Те все мені байдуже.

Лиш був би ти зі мною,
Як в ті минулі весни,
Моя любов завжди з тобою:
Свята і щира, й чесна.

23.9.1965 року.

м. Енфільд.

Зима

Минула осінь золота,
Скрізь на городах пустота.
Вже й сонце так не гріє,
Одна ялинка зеленіє.

На зміну осені прийшла зима,
Ніким не прохана – сама:
Холод в хати принесла,
А надворі усе снігом замела.

З півночі холодний вітер віє,
Під горою ліс чорніє.
Земля замерзла, мов граніт,
І ніби спить навколо світ.

Найбільше лиха зима принесла
Тій удові, що живе край села.
У колгоспі вона працювала,
А дітей півголодних вдома лишала.

Пізно вечером мати приходить додому
І приносить дрівець або в'язанку соломи.
Зварить їсти і хату нагріє,
За дітей в неї серце боліє.

Всіх ласкає і горне до себе,
Немов місяць зірок серед неба.
Всім набридла холодна зима,
Погуляти б надворі, але чобіт всім нема.

У замерзле вікно виглядають діти,
А мороз на шибках розписує квіти.
А вечером усі діти питаються мами:
«Коли ж прийде вже весна з теплом і квітками?»

Грудень 1965 року.

м. Енфільд.

Людмила Пилипівна Самарець та її подруга Лідія Василівна Мерк (Сизоненко). 1943-ій рік, м. Олександрія.

Ясний день і нам гряде

(Моєму чоловікові на спомин)

У людей в житті усяк буває:
Налітає буря й грім,
Але вітер порозгонить хмари.
І сміється сонце знову їм.

Так і нам з тобою, друже,
Зараз грім гримить і дощ іде.
Але вір – уже близько та хвилина:
Ясний день і нам гряде.

23. 9. 1966 року.

м. Енфільд.

*Старший брат Людмили Пилипівни Василь - інженер-будівельник,
1985 -ий рік.*

Братові Василеві

То не вітер у степу
Травицю колише,
То братові своєму
Сестра листа пише.

Ой, Василю, рідний брате,
Де тепер тебе шукати?
В Україні чи в Росії,
Чи в холодному Сибірі?

Поки мир був на землі
(Ми жили тоді в селі),
Листи завжди ми писали,
Бо адреси рідні знали.

Та прийшла війна проклята,
Дуже довга і завзята.
Сім'ю нашу розігнали,
І сліди навіть пропали.

Німці в нас хазяйнували,
Молодих людей на працю брали.
І на лихо та біду,
Привезли і нас у ту тюрму.

Аж п'ять років всій сім'ї
Прийшлось жити в Німеччині.
А тоді взяли до Океанії,
До далекої Австралії.

Чверть століття вже минає,
І нічого ми не знаєм:
Де живе наша рідня
Й твоя, брате, вся сім'я.

Та де, брате, я буваю,
То тебе не забуваю.

Мене мати не любила,
Щоб я вмерла все молилась.

Вже й убрання на смерть шила,
Як я тяжко захворіла.
Ти ж до лікаря побіг
І життя мені зберіг.

Ти любив мене – сестричку,
Й доглядав, як малу птичку.
Ти підняв подушку з мене,
Я всміхнулася до тебе.

Медицини лікар дав.
«Буде жити», – він сказав.
Я росла, училась, багато читала,
Закінчила педтехнікум – вчителькою стала.

З гарним хлопцем одружилась,
І думаю, що не помилилась.
Він жаліє мене й любить,
І дітей своїх голубить.

Так живу я на чужині,
В своїй новій Батьківщині.
Всього досить і все маєм.
Лиш за вами в Україні – ми скупаєм.

Осінь 1966 року.

м. Аделаїда.

Тетянці в день народження

Наша Таня ще маленька,
Спить у ліжку солоденько.
Раптом сонечко схопилось
І на Таню подивилось.

Стало Таню лоскотати
І на вушко промовляти:
«Годі, Таню, тобі спати,
Йди в садочок погуляти.

А в садочку трава, квіти,
Як ті перла й самоцвіти.
Відкривають всі віконця,
І всміхаються до сонця».

Наша Таня вмить схопилась
І швиденько взулась, вмилась,
Одягла спідничку і заплела стрічку,
А на ноги – черевики.

Та й побігла погуляти,
Бо ще й мамі треба помагати.
Отака то наша Таня:
І весела, і слухняна.

Ще й рум'яна та висока,
Темноруса, кароока.
І рухлива, як пташина,
Отака наша дитина.

Бабуся.

21.4.1969 року.

м. Енфільд.

Нам належить світ

(Моєму чоловікові на спомин)

Пам'ятаєш клен зелений
І вишневий цвіт?
Як ми мріяли з тобою:
«Нам належить світ».

Пам'ятаєш в полі жито.
Волошки цвітуть.
А на ранок – потяг, сльози:
«Будь щаслива в путь».

А тепер у нас на скронях
Теж вишневий цвіт.
І обоє ми з тобою
Перейшли весь світ.

Жито наше зелененьке
Вже другії жнуть.
А з тобою ми чекаєм
На останню путь.

23.9.1969 року.

м. Аделаїда.

Тобі

(Моєму дорогому чоловікові С.А. в день народження)

Замовкла пісня солов'їна,
І відцвіли вишневі сади.
Куди не глянеш – скрізь чужина,
І серце плаче від журби.

Але не смієш ти журитись,
Не смієш заломитись ти,
Бо ще далека дорога
До вибраної і світлої мети.

23.9.1970 року.

м. Аделаїда.

Рідна сестра Людмили - Ялисовета Пилипівна Самарець, лікар-помічник і акушерка, 1913-го року народження.

Моїм сестрам в Україну

Сестри мої, сестри,
Сестри дорогії,
Пригадайте теплі весни
Й літа молодії.

Ми збирались у неділю
До нашої хати –
Погуляти на дозвіллі,
Й пісень поспівати.

Сонце з неба голубого
На землю світило,
І старого і малого,
Серце веселило.

А вітрець той легкокрилий
Бавився з квітками,
Що росли рядком похилим
Поміж вишеньками.

Так приємно нам було
В ті весни гуляти,
Про них буде все село
Повік пам'ятати.

Тепер, сестри дорогії,
Весен тих немає,
Про літа ті молодії
Згадка пташкою літає.

Нехай пташка вам несе
Вісточку на крилах,
Що на світі десь живе
Сестричка Людмила.

Весна, 1969-й рік.

м. Аделаїда.

Ще прийде весна

Смутно схилили своє гілля
Голі дерева в нашій садку.
Щиро напоєна з неба земля
Мріє про зиму холодну й тяжку.

Лише ялинка не журиться,
Весела, як мала дитина.
А під тином притулилась
Червона калина.

На сухих гілках калини
Ягоди червоні аж горять.
А зелені гілочки ялини,
Щось таємне з ними говорять.

Може, шепчуть про весни
І про білий цвіт калини,
Що ніколи не воскресне,
У житті далекої чужини.

Сіється з неба дощик дрібненький,
Пеленою сірою усе покриває.
І вода із гілок молоденьких
Сльозою на землю спадає.

Сіро скрізь: в садку і на городі.
Та й на серці туга наляга,
Бо, здається, що не буде вже погоди,
Ані сонця, ні тепла.

Але то лиш так здається,
Коли душу смутком огорта.
Ми віримо, що вернеться,
Весна і тепла й молода.

Все кругом зазеленіє,
Зацвітуть садки.
Наше серце ще зрадіє,
Прилетять назад пташки.

Так і нашу Україну
Обгорнула сіра мла.
Але прийде та година,
Що дасть людям щастя і тепла.

Травень 1971 року.

«Полтавська хата» у Канберрі.

Не сумуй!

(Моєму дорогому чоловікові на спомин)

Не сумуй, що побілили скроні,
Не тужи, що пройдено життя
І твої натружені долоні
Не спочили ще для книжки і пера.

Тож нехай зима приходить
І сивіють вуса й борода,
У твоєму серці ще цвітуть фіялки,
Тож нехай шумить веселая весна.

Твоя Людмила Онішко.

23.9.1971 року.

м. Канберра.

Людмила Самарець після виступу на сцені в таборі (у місті Фельберт, Німеччина), 1947-ий рік.

Степ

(Уривок із поеми)

Зелений степ і синє небо,
І сонце в небі золоте.
Вітрець тихенький повіває,
Усе кругом в степу цвіте.

Із неба пісня жайворонка лється,
В просах заплутавсь перепел.
А я, мала, пасу корову
Й плету вінок з берізки стебел.

Ношу в серці радість я велику,
Бо кругом друзі всі мої.
І жайворонок у небі, й сонце злотолике,
І квіти запашні всміхаються мені.

Усе співає кругом мене,
Ніби турбот немає на землі.
Здається, що немає смутку
В моїй веселій стороні.

А там он колоситься жито
І гречки лан стоїть у квітках.
А далі соняшники головаті,
Неначе косарі у золотих брилях.

Вітрець тихенький набігає
І гонить хвилю по житах.
А біла гречка пахне медом,
Якого повно у її квітках.

Усе цвіте, усе радіє на землі.
Чого ж батьки мої сумнії
І похилили голови свої?

Чому ж народ увесь сумує,
І не радіє цій весні?
Тому, що полем володіє
Москаль червоний у Кремлі.

І те, що на нивах росте,
Все забере москаль для себе,
А люди хай вмирають у нужді.

15.9.1972 року.

м. Канберра.

Весна на чужині

Прийшла весна у наш садок
І принесла з собою роси.
Повіяв теплий вітерок.
І зацвіли найперше абрикоси.

Тоді покрились білим цвітом
Черешні й вишні у садку.
Вони вітались радісним привітом
До всіх дерев у нижньому рядку.

А тут росли вже яблуні і груші.
Що розцвітались найпізніше.
Вони боялись морозу й суші,
Цвіли, як сонце гріло вже тепліше.

Біля крану і води
Розрісся кущ калини.
Частенько ходила я туди
І поливала рідну цю рослину.

Увесь наш двір, неначе у вінку,
Кругом хати дерева цвітуть.

Стоїть пасіка в другім рядку,
А над квітами бджоли гудуть.

Це все зробили наші руки
Тяжким трудом у поті чола.
Щоб знали наші діти і внуки,
Що й на чужині весна була.

Співали птиці по садках,
І на грядках росли квіти свої.
Та все ж у наших думках
Ми летіли туди, де співали соловії.

Вересень 1972 року.

м. Канберра.

Наш ранок

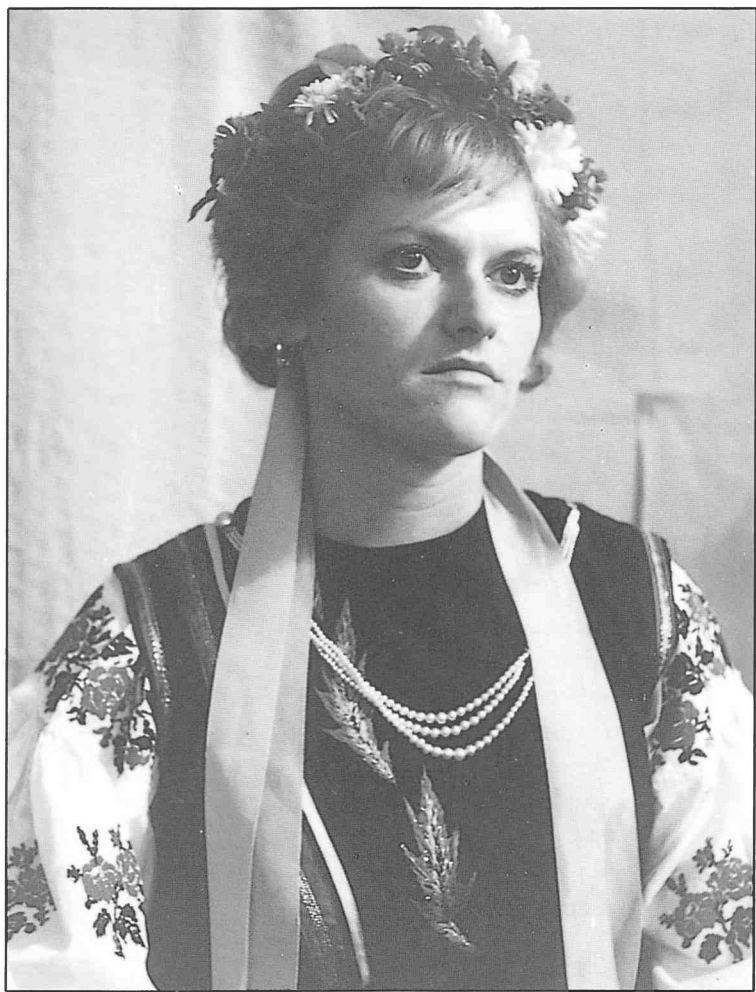
Я дивлюсь на світанку
В ясні очі твої.
Як спокійно і тихо
Усе спить навкруги!

Та ось блиснуло сонце,
І вітерець шелестить.
А у тебе усмішка
На устах вже бренить.

Поцілунком солодким
Ти вітаєш мене
І говориш тихенько:
«Я кохаю тебе».

23 вересня 1972 року.

м. Канберра.

Рідна дочка Людмили Пилипівни - Валентина Сергіївна Гілард-Онішко, 1944-го року народження, має університетську освіту, вчителька.

Мої побажання

(Моїй доні Валі у день народження)

У садочку з вишеньками
Виросла ялинка,
А у мене на чужині
Родилась дитинка.

Не так легко у садочку
Виростить ялинку.
А ще тяжче родить дочку
Й виховать дитинку.

Народилась наша доня
Не в рідній хатині,
А в бараці, серед поля,
В німецькій чужині.

Не шуміли під віконцем
Дерева тихенько.
Не всміхалось ясне сонце
В личенько маленьке.

Та дарма, ти росла здорова
І дуже щаслива,
Тонка станом, чорнобрива,
Вночі галаслива.

І виросла наша доня
Закінчила школи.
І послала її доля
На вчительське поле.

Знайшла свою долю,
В «кантрі» одружилась.
І живе собі на волі,
Хоч мати й журилась.

А сьогодні наша доня
Має два синочки.
Пустотливі, гомінливі,
Як срібні дзвіночки.

Не забудь же, моя доню,
Синочків учити,
Співать пісню українську
І мову любити.

Доглядай же, наша доню,
Своїх ти синочків,
Щоб діждала ти у хату
Дві розумні дочки..

А ми будемо із татом
До Бога молитись,
Щоб жили ви всі щасливо
Й нічим не журились.

13. 9. 1973 року.

м. Канберра.

Ти пам'ятаєш?

(Моему Сергійові на згадку)

Ти любий мій,
Як ми ішли з тобою?
Пишались верби і клени,
Прикрашені весною.

Літа пройшли, і верби ті
Всміхаються вже другим.
А ми з тобою в чужині
За Рідним краєм тужим.

Ми журимось за літами,
Що промайнули в чужині.
І верби ті й клени зелені
Ми бачимо лише у сні.

Ми молоді були й щасливі
І мріяли про школу і життя.
Та все пройшло, пробігло, промайнуло,
І молодості, і літам уже немає вороття.

Але хоч ми живемо на чужині,
Та серцем ми у рідній стороні.
І молим Бога ми щоднини,
Щоб наш народ запанував на своїй землі.

23.9.1973 року.

«Полтавська хата» у Канберрі.

Рідний син Людмили Пилипівни - Анатолій Сергійович Онішко, за фахом мовник - філолог, має два університетські дипломи, 1936-го року народження.

Лист до сина Анатолія

І чого ти, любий сину,
Любиш довго спати?
І не хочеш хоч слів пару
До нас написати?

Ми вже скучили за вами
І хотіли б знати:
Чи ще ходять хлопці в школу
Й що у вас чувати?

Як Марія, Таня й ти
Й чим усі зайняті?
Напиши нам, любий сину,
Ми будем чекати.

І на Діксон по листи,
Будем заїжджати.
А писала це тобі
Твоя рідна мати.

25.9.1973 року.

м. Канберра.

Дорогі читачі!

Вибачте мені за те, що на цьому місці я забираю кілька хвилин вашої уваги і прошу прочитати ось ці рядки. Коли я була ученицею в початковій школі, я дуже любила пісні на слова Т. Шевченка, як: «Садок вишневий», «Реве та стогне», «По діброві вітер віє» тощо.

Коли я стала юначкою, мені почали подобатися такі пісні як:

Коли потяг у даль загуркоче,
Пригадаються знову мені
Дзвін гітари у місячні ночі,
Поцілунки й жоржини сумні...

Я високо в небі літаю.
Спокою немає мені.
Прийди, мій миленький, до мене.
Приснився мені хоч у сні.

Але найбільше я любила слухати, коли хтось грав і співав пісню «Скажи нащо»...

Скажи, нащо тебе я покохала?
Скажи, нащо довірилась тобі?
Коли б не ти, сумна б я не ходила.
І день і ніч не плакала б в журбі.

Якби ти знав мої тяжкі муки,
Якби ти знав, що я пережила.
Не раз, не два, до неба знявши руки,
Тебе і світ, і долю я кляла.

Кляла я все і мрії ті дівочі,
Що рано так, ой, рано одцвіли.
Кляла твої веселі ясні очі,
Що, бач, мене до чого довели.

Без тебе я, як цвіт без сонця, в'яну.
Без тебе я не можу в світі жить.

Скажи ж мені, де чарів тих дістати,
Аби тебе забудь і не любить?

Скажи, нащо тебе я покохала?
Скажи, нащо довірилась тобі?
Коли б не ти, сумна б я не ходила
І день і ніч не плакала б в журбі.

Але з бігом часу, а особливо коли ми стали жити на далекій чужині, мені стали подобатись такі пісні, як: «Лугом іду...», «Понад нашим яром», «Стоїть гора високая» та інші. Коли мене перевели на пенсію, я поступила в Школу Бандуристів, навчалася грати на бандурі і разом з іншими бандуристами виступала на концертах. Тоді ми знову грали та співали пісні і для молоді, і для старших. Якщо комусь і з вас сподобаються пісні, які я любила, то я буду вдячна і дуже рада.

Тобі на спомин

Не хили ти голову, мій друже,
Не журись, що люта йде зима.
Хоч у нас на скронях «сніг» уже біліє,
Глибоко у серці ще цвіте весна.

Хоч уже осінній вітер віє
І пожовкле листя шелестить,
У грудях у нас молодість жевріє
Й пісня солов'їна радісно брєнить.

І нехай зима іде холодна!
І нехай все снігом заміта!
Доки серце б'ється в грудях,
Не страшні мороз нам і зима.

Навесні розтане сніг холодний
І трава зелена проросте,
Може нас уже й не буде.
Та любов для других знову зацвіте.

23.9.1974 року.

м. Канберра.

Людмила Пилипівна Самарець, 1975-ий рік, вранці на березі озера.

Над озером

Над озером ранок зайнявся,
І з неба нависла блакить.
В кущах очерет захитався,
То качка з дітьми гомонить.

Верба над водою схилилась
І слухає пісню пташок.
Я теж на цей рай задивилась,
На сопілку десь гра пастушок.

Увесь берег травною покрився,
Вода кришталеву блищить.
В брилі під кущем примостився –
Рибалка з вудками сидить.

Часом лебеді пропливають,
А лілії голови хилять.
У небі хмарки пробігають,
На острові чаєчка квилить.

Яка над озером картина!
Її не можна описати.
Щоб запам'ятала її людина,
То треба всім єством сприйняти.

Стою і я у цьому раю
І дихаю на повні груди.
Хотіла б пісню написати свою,
Та не знаю, що із того буде.

Жовтень 1975 року.

м. Канберра.

В нашому садочку

(Моєму чоловікові С. А. в день народження)

В нашому садочку зацвітає бузок,
А на твої скроні падає сніжок.
Хай він собі падає: не дайся журбі.
Ми будемо згадувати лиш весняні дні.
Знаю – в твоїм серці клени молоді
Відчиняють двері в роки золоті.

23.9.1978 року.

м. Канберра.

Наші надії

І знов прийшла до нас зима,
Дощі і сміток принесла в мішку.
Погожих днів уже нема,
Замовкло галасливе птаство у ліску.

Не гріє сонце нам з небес,
Лише холодний вітер віє,
Несе хвороби й тугу для тілес,
Немов крізь сито дощик сіє.

Весни неначе не було ніколи,
І не співали птиці голосні,
Як ми з дітьми училися у школі,
І так раділи тій весні!

Та все минає на цім світі,
Весна минула й літо золоте,
Осінь сонце світить, мов крізь сіті,
Й зима холодна знову йде.

Так тяжко нам з тобою в чужині
Зустрічати похмуру й холодну зиму,
І тільки мріяти про квіти весняні
Та запах вечірній соснового диму.

Лиш згадка про річку і ліс -
Стоять в наших очах, мов картина,
Де кожний родився і зріс,
Де плаче за нами Україна.

О, рідна моя Україно,
Як довго ти будеш іще бідувати?
За волю борись до загину,
Щоб ворог тебе перестав грабувати.

Але усе минає на цім світі,
І ця холодная зима мине,
Прийде весна і сонце, як у літі,
Тепло і щастя Україні принесе.

Нехай не загинуть наші надії,
Хай сонце їм світить, як ранній весні!
Щоб всі наші люди, старі й молоді,
У щасті співали веселі пісні.

Весна, 1980 року, м. Канберра.

Людмила Пилипівна Самарець після виступу Школи Бандуристів з концертом у м. Канберрі, серпень 1982-го року.

Бандуристи – наші подруги

Хоч я змалку ще любила
Музику й співати.
Але доля не судила
Артисткою стати.

Довгі роки я училась:
Здавала матуру.
Праці в школі посвятилась,
Шукала бандуру.

Так життя наше летіло
То в щасті, то в горі.
Поки війна на всі боки
Погасила зорі.

Прийшла німців на Україну
Превелика сила.
І веселі дівочі пісні,
На вулицях погасила.

Спів змінився на плач і сльози,
Коли молодь брали.
Півроздітих на морозі
У вагони гнали.

Повезли нас у Європу
На муки, на горе.
А як закінчилась війна,
Нас повезли за море.

Довелось нам дуже тяжко
Щодня працювати.
Та було вже для нас вільно
Пісню рідну заспівати.

То при церкві, то при клубі
Збиралися люди

І співали рідну пісню
На всі свої груди.

Дім Народний збудували
Й Рідну Школу в нім,
Літгурток організували
У приміщенні своїм.

Стали жити й ми щасливо,
Своїх маємо артистів.
А пізніш організували
Школу бандуристів.

І тепер для нас бандури
Зробились, мов подруги.
Ми збираємося грати
Й рідну пісню заспівати.

Серпень 1982 року.

м. Канберра.

Осінь

Осінь золотая, осінь сріблелиста,
Листячко пожовкле падає з дерев.
У садочку сумно, на городі пусто,
І пташки співучі розлетілись геть.

Лиш горді жоржини й золоті гвоздики
Прикрашають грядку у моїм садку.
Вийду подивлюся – всюди віє смуток,
З сумом зустрічаю осінь золоту.

Пам'ятаю осінь і стрункі тополі,
Листя золотее сипалось й тоді,
А у мене в серці, як весною в полі,
Вже цвіли фіялки сині, запашні.

Хоч холодний дощик сіявся із неба,
Та мені здавалось, то прийшла весна.

Бо у мене в серці, як у хаті в себе,
Любов і надія світила ясна.

А голі дерева в нашому саду
Грали мені пісню веселу й сумну.
Часом мені снилась весни красаота,
А насправді – то була осінь золота.

Але все минуло – відцвіли фіялки,
Й золоті тополі зникли, мов у сні,
Лиш у мене в серці лишилися згадки...
Відцвіли назавжди квіти запашні.

Осінь золотая, осінь жовтолиста,
Листячко, мов килим, стелиш по землі,
Принеси ж хоч згадку про весну барвисту,
Як цвіли у серці квіти весняні.

10.4.1983 року.

м. Канберра.

Чого мені тяжко

І знову щебечуть пташки у садочку,
І грядка на квіти чекає давно.
Але не здіймаються руки до праці.
Бо в серці у мене колюче зерно.

І те невелике зерно,
Колюче, як цвіт будяка,
Відгонить мій спокій давно,
І сон із очей утіка.

Здається, всього є доволі:
Одежі, і їжі, й пиття.
Чого ж мені тяжко на серці
І жаль мої груди стиска?

Того, що в неволі моя Україна:
Холодна, голодна й сумна.

Як довго терпіти ще буде
Моя золотая земля?

Як довго Москва-ненажера
Збиратиме наші жнива?
З косою, мов смерті химера,
Бо правди ще й досі нема.

Та вірю, що люд мій повстане
І скине московське ярмо із плеча.
Ще воля й для нього настане.
Берімося ж разом до праці й меча!
Осінь 1995 року.
м. Канберра.

Минулі весни

Відцвіли мої квіти в садочку.
І замовк у кущах соловей.
Тільки пізні жоржини-квіточки
Зганяють і тугу, і сльози з очей.

Все пожовкло в садку й на городі,
Лиш вітерець пустотливий шумить
Та, добігши берізки, у згоді,
Їй тихенько про щось шепотить.

Може шепче про весну веселу,
Про той місяць, що ясно світив,
Як з тобою ми йшли через села,
Й ти до мене про щось говорив.

Ми ішли по доріжці за садом,
А в кущах у садку солов'ї,
Ніби змовившись, разом співали,
Заглушали речі твої.

Та доріжка була коротенька,
І помалу ми нею пройшли.

Де стояла хатина біленька.
Моє рідне подвір'я знайшли.

Біля хати пишались черешні
І горіх шепотів щось до нас.
Ще співали дівчата тутешні.
Хоч надворі вже був пізній час.

Пригорнув ти до себе мене
І в уста гаряче цілував:
«Скоро знову прийду я до тебе», -
На прощання мені ти сказав.

І пішла я до хати швиденько.
Щоб заснути до ранку часок.
Ти ж, пішовши до баби Оленки,
До своїх мав сідати книжок.

А тепер вже немає садочка,
Й під горіхом хтось інший сидить.
Лиш вітрець легкокрилий часочком
До берізки про щось гомонить.

Осінь 1988 року.

м. Водонга.

Гості-птахи

Ми з тобою загібали
Жовте листя у садку.
Як до нас у гості завітали
Кукабара й кокаду.

Ми ласкаво привітались
Й стали їх питати.
Як вони до нас добрались
І що нового чувати:

Як зустріли осінь золоту?
Чи мають досить їсти й пити?
Чи послали в школу дівчату?
Як цю зиму пережити?

Всі свої новини
Вони нам сказали,
А найбільше про своїх дітей,
Чого ми й не знали.

«Дітей більше ми не маєм,
Всі повиростали.
Розлетілись де – не знаєм,
Ми самі zostались».

Так приємно із гістьми
Добре розмовлялось,
Бо і з нашими дітьми
Таке саме сталося.

Кукабара й кокаду
Стали відлітати,
Ми з тобою у саду –
Жовте листя догрібати.

Осінь 1990-го року.

м. Канберра.

Моя Австралія

Колись маленьким ще дівчатком
Я думала про те:
А де то та Австралія,
Де евкаліпт цвіте?

Де кокаду і кенгуру
Живуть собі на волі,
А помаранчі й ананаси
Ростуть, як груші в полі?

Немає там зими ніколи,
Усе весна й весна...
От щоб поїхати подивитись,
Яка отам краса!

Пройшли роки, війenni завірюхи
Розкидали нас по світах.
Й прийшлося життя нам марнувати
У німецьких таборах.

Закінчилась війна, і нам відкрили двері
Усі країни на землі -
Америка, Канада, Аргентина:
«Ідіть до нас, нещасні злидарі!»

Й Австралія нас не забула,
До себе щиро прийняла.
Тепер життя я доживаю
В країні, про яку я мріяла мала.

Моя омріяна Австраліє,
Мій ти коханий край,
Моя ти друга Батьківщино!
А серце крає жаль...

Думками лину в Україну,
У те загублене сільце,
Де виростало те дівчатко,
Що мріяло про це усе.

Живу в достатках на чужині,
А серце плаче від журби.
Моя кохана Україно,
Коли вже вільна будеш ти?

Жовтень 1991 року.

Австралія.

Не журись, дівчинонько

(За мотивами Т. Шевченка)

Не щебече соловейко,
Не цвіте калина,
І по воду до криниці
Не іде дівчина.

Не співа вона в садочку
Про зелену руту,
Тільки тяжко-гірко плаче
В кайдани закута.

Хто ж розірве ті кайдани
На тобі, дівчино?
Хто обітре гіркі сльози
Й візьме за дружину?

Де поділись козаченьки
В червоних жупанах?
Де сховалась наша Воля –
В москаля чи в пана?

Не журися, дівчинонько,
Умийся росою,
Вже збудилась Україна
Й готова до бою.

Бій жорстокий за Вкраїну,
За правду, за мову,
Й розірвуться всі кайдани,
Сковані Москвою.

4.11.1991 року.

м. Канберра.

Моя Україно

(До дня проголошення незалежності)

Чорнобрива моя Україно!
Ріки глибокі й розлогі поля...
Як згадаю, що ти у неволі,
Моє серце від жалю вмира.

Бог послав усього нам доволі:
Хліба, риби, вугілля й хутра,
Та проклятий москаль без дозволу
Це усе від нас забира.

Ми вмирали від голоду й злиднів,
Будували канали й копали моря.
Нас саджали за ґрати в Сибірі,
Де кінчалося наше життя.

Тільки сосни тужили за нами,
Тільки вітер стогнав на гробах.
І не знала матуся кохана,
Що дитя умира в таборах.

Ми молилися Богу в неволі,
Розтираючи сльози і кров на устах.
Ми прохали у Бога лиш волі:
«Єдність і волю нам дай».

І Бог вислухав наші моління,
Впали тюрми й кайдани тяжкі.
Україна сьогодні вже вільна,
І народ оживає на рідній землі.

6.12.1991 року.

Австралія.

Наш садок

(Присвячую внукам о. Голокіза)

У нас в садку цвіте черешня
І ввесь в квітках пишається бузок,
Біля вікна росте калина,
Неначе дівчина убралась у вінок.

У високій туї, між гілками,
Сумує горлиця і свище шпак,
Зелена бузина сховалася в куточку,
А біля неї червоніє мак.

Усе цвіте, усе буяє,
Увесь садок стоїть в цвіту,
А на квітках отих пахучих
Побачиш бджілку золоту.

Вона загляне в кожную квітку,
Що кругом неї довго так пихтить,
І, насмоктавшись нектару,
До вулика свого летить.

Отак маленькі трудівниці
Клопочуться від ранку до темна,
Щоб мала повні медівниці
Пахучого медку уся сім'я.

А як насуне хмара синя
І тихий дощик зашумить,
Тоді бджілки ховаються у вулик,
Щоб свої крильця не змочить.

Отак у нашому садочку
Весела праця аж кипить,
Лише Мурко у холодочку,
Розсердившись, лежить і спить.

А як устане – хмурить брови:
«А що мені з тої краси?
Не буду ж їсти оті квіти
І пити воду із роси».

«Вловити пташку я не смію:
На шиї дзвоник дзень та дзень.
А як вловлю, то господиня
Сваритись буде цілий день:

«Ах, ти ж сонько, ах, ти ж ледащо»,
І зараз пташку відбере.
Та в руки я не дамсь нізащо,
Бо ще й по спині попаде».

Отож, краса та не для мене,
Ще й сонечко пече аж-аж.
Піду я краще відпочину
У холодочок, у гараж».

Пішов у гараж, аж там на стежці
Рябенький котик чийсь сидить.
Ну, як то можна проминути
Й чужого зайду не набить?

Як закричить Мурко на нього:
«А ти чого прийшов сюди?
Чи може хочеш щось украсти,
Чи наробити тут біди?»

До нього скочивши, у хвіст уп'явся
І зразу геть його прогнав.
І дуже гордий з перемоги
Уже в гараж він повертав.

А там в куточку, у гніздечку,
Рябенька курочка сидить.
Побачивши кота, злякалась за яєчка,
Розставила свої широкі крила...

І на kota як закличить:
«А ти чого прийшов, злодюго?
Поїсти яйця всі мої?»
І, вискочивши із гнізда скоренько,

Давай дзьобати Мурка по голові.
Злякався Мурко та із гаражу
Почав швиденько утікати:
«А, то така нахаба грізна,

Що може й боки полатати».
А горобці узділи таке чудо.
Давай на весь садок кричать:
«А що, злодюго, налякався?

Не все ж тобі лиш нас ганять».
Мурко від сорому і страху
Прибіг до господині у город
І, дивлячись їй у вічі.

Давай з слізьми благати:
«Ой, заховай мене скоренько
Від злої курки й горобців,
Я буду в хаті спати тихенько
І не займатись чужих котів».

Великдень 1992-го року.

м. Ньюкастель.

Осіння журба

Відцвіли мої рожі пахучі,
Сумно сиплеться листячко з них.
І пташня галаслива, співуча
Не клопочеться в гніздах своїх.

Спорожніли ліси і діброви,
Тільки сумно вітрець шелестить.
Осипається листя додолу,
І задумався ліс, ніби спить.

Скоро прийдуть тріскучі морози,
Білим снігом усе замете.
І гойдатиме вітер холодний
На деревах гілля молоде.

Ліс покриється білим кожухом,
Куди глянеш – все голе й сухе.
Лиш ялинка стоїть вся зелена,
Як щасливе дівча молоде.

Коли ж гляну на гарну ялинку,
То печаль з мого серця втіка.
Бо то символ весни і надії,
Що усіх у житті нас трима.

Травень 1992 року.

Австралія.

Наші дороги кінчаються

І знову садки десь цвітуть,
І квіти пахнуть духмяні.
А ми вже пройшли свою путь,
Доспівуєм пісні ми останні.

Лиш згадки тікають у рідне село
З чужого й далекого краю,
Де юність і серце цвіло.
Про них я завжди пам'ятаю.

Війни хуртовина нас вигнала з хати,
Ми вік прожили на чужині.
Нам тяжко обом довелось працювати.
Щоб краще життя збудувати родині.

Обов'язок свій ми виконали чесно,
Дітям віддали півжиття.
У снах лише сняться нам весни,
Яким вже нема вороття.

Кусочок від Бога нам щастя лишилось,
Що ми доживаємо віку удвох.
І любимося ми, як перше любились,
Це щастя в житті нас обох.

Далека чужина і праця тяжка
Забрали здоров'я і силу.
Старість приходить, хвороба важка -
Це шлях, що веде у могилу.

Сьогодні я знов у шпиталі
І муки тяжкі терплю.
До Бога молюсь і благаю:
«Пошли мені поміч свою».

О, Боже, мій милий, всесильний,
Одійми з мого тіла всі муки.
Ти лікар один непомильний,
Життя віддаю в Твої руки.

Сіється з неба дощик дрібненький,
Душу і серце журба обніма.
Підведи мене, Боже, з ліжка швиденько,
Щоб не жила я на світі сама.

Недовго лишилось нам жити
З моїм чоловіком на світі.
Я буду у Бога просити,
Щоб разом із ним і світ цей лишити.
20. 6.1992 року в шпиталі у Канберрі.

ШКІЛЬНИЙ ДЗВІНОК

І знов осінь золотая
Прийшла у гості в наш садок.
Пожовкле листячко із клена
Спада тихенько на ганок.

В думках я бачу іншу осінь:
Шкільний дзвінок і гурт діток.
Що поспішають в свою школу,
Щоб знову сісти до книжок.

І скільки гомону і втіхи
Приносить той дитячий сміх!
А я стою у тому колі
Й вітаю кожного із них.

У нас сьогодні наше свято.
Воно буває раз на рік.
Тому усі приносять квіти.
Щоб разом стати на шкільний поріг.

Тепер ви вирости і розійшлися.
Напевно, маєте своїх діток.
Та все ж у серці кожного із вас заколе,
Як ви почуєте отой шкільний дзвінок.

Вересень 1992-го року.

Дитяча молитва

Пошли нам, Боже, добру пам'ять
І світлий розум нам подай.
Щоб ми навчилися у школі
Про Україну – рідний край.

Хоч ми родились на чужині,
Та в серці – пісня солов'я.

Хатки біленькі у садочку.
Біля колодязя – верба.

Охорони нам, Боже милий,
Нашу Україну від біди.
Пошли усім любов і згоду.
Ми щиро молимося Тобі.

Жовтень 1992-го року.

Мої сни

У снах моїх я бачу Україну,
Щасливу, вільну, чарівну.
Без чобота московського на шії,
Як дівчину веселу й молоду.

Кругом хатки, завітчані садами,
А далі – ліс і поле золоте.
Із неба пісня жайворонка ллється,
Навколо мене все цвіте.

А там дівчат зеленії віночки
Всміхаються до сонця і тепла.
Спішать у поле сини й дочки,
Й весела пісня лине до села.

В селі, у школі, діточки маленькі
Учать усе, що треба знати:
Як треба жити на Україні
Та в Бога щастя їй благати.

Усі веселі, радісні, багаті,
У кожного хліб білий на столі.
І вже москаль не лізе в хату
У нашій рідній стороні.

Але то тільки сни...
Моя душа нуртує.
Бо ще й сьогодні москвини
Народ мій скрізь грабують.

Коли ж прийде нам воля в Україну
Й москаль не буде панувати?
Ми терпимо так довго й без упину...
Пошли нам поміч, Божа Мати!

Подай нам, Боже, єдність, силу,
Щоб москаля гуртом прогнати,
Звільнить з кайданів Україну
І вголос світові сказати:

«Ми не раби! Ми також люди!
Ми хочемо волі на своїй землі.
Тоді лиш спокій в світі буде.
Коли тирани згинуть у Кремлі».

1.2.1993 року.

Австралія.

Названа сестра

(Названій сестрі Олесі в день народження присвячую)

Ти виросла малою сиротою.
Не знаючи від батька ні ласки, ні тепла.
Часом голодна в сльозах лягала спати.
Бо матері самій була несила
Нагодувати й зодягнути своє дитя.

І часто бігла ти до школи
Напівголодна, невдягнена, роззута і сумна.
А в школі мусіла співати
Про радісне і щасливе життя.

Та Бог дав здібність тобі до науки,
Ти першою ученицею у школі була.
Ти так хотіла, щоб здобути
Хороший фах і мати краще життя.

Але прийшла війна й усе перемішала:
Багато горенька усім нам принесла,
Україну здушили тяжкі вороги
І школи твоєї стіни змінили
На остівські холодні і голодні табори.

Війна закінчилась. Ти не вернулася до «раю»,
Бо не хотіла більше голоду й нужди.
Ти вийшла заміж і з чоловіком
Виїхала до Австралії, у далекі світи,
Будувати життя своє у чужій стороні.

Ти тяжко працювала на заводі,
Виконуючи працю аж за двох,
Щоб заплатити дітям за школу
Та щоб придбати свій куток.

Усі дівчатка закінчили школу
І мають вже своїх діток.
Здається, час тобі вже відпочити,
Але і далі ти працюєш аж за двох.

Ти не цуралась громадської праці,
Усюди ти встигала щось зробити:
У церкві, в Союзі Українок, в хорі
І в Рідній школі дітей учить.

Отож, бажаємо тобі, сестрице Олесю,
Від щирого серця муж і я,
Щоб Бог послав тобі щастя й здоров'я
Іще на многі і довгі літа.

2.5.1993 року.

м Канберра.

Терниста дорога

(Своїй землячці Леоніді Юріївні присвячую)

Родилась ти і жила у славній Полтаві.
Де річка Ворскла тихо протіка.
Ти все любила: ліс, річку й поле,
І знала кожну квітку, що там росла.

Твоїм найкращим вчителем і другом
Була бабуся рідна, що на околиці жила.
Свої жалі і радощі, й незгоди
Ти до старенької завжди несла.

Бабуся так тебе любила дуже,
Для неї ти, як квіточка була.
Щодня ти бігла до школи вчитись,
Щоб знать усе про Україну і Полтаву, де жила.

Ти мріяла усе про вищу школу,
Хотіла вчитись, набувать знання.
Але прийшла до нас війна кривава,
І школа-мрія пішла в забуття.

Замість школи – остівські табори
І праця тяжка на фабриці була.
Замість тепла і ласки, і любови -
Нагай німецький і голодне життя.

Але не гнулась ти, а гордо поглядала
На пузання німецького, що так кричав.
Часом голодна, як вовк, ішла до праці,
Аби нагай тяжкий на спині не гуляв.

Так щиро ти молилася до Бога,
Аби війна скінчилася і мир настав
І щоб голодній тяжко не робити
Та знов побачить рідний край.

Бог ізглянувся над миром:
Війна скінчилась, упали мури навісні.
І ти, зітхнувши на всі груди,
Покинула табори ранньої весни.

Ти не поїхала до «раю»,
Де голод і розруха панували.
Нас привезли до Австралії - краю,
Де ми контракти відробляли.

Ти працювала скрізь: на фабриці і в шпиталі,
Допомагала чоловікові будувати Божий Храм,
Який стоїть тепер в Канберрі,
На радість друзям і заздрість ворогам.

Отож, пора тобі вже відпочивати,
Й сьогодні, в день радісний твого життя,
Бажаємо тобі, землячко дорога,
Від серця щиро: здоров'я і щастя на многії літа.

23.5.1993 року.

м. Канберра.

Пройдені шляхи

(О.П.Дукину в день народження присвячую)

Родився хлопчина у сім'ї.
Яка то радість для родини!
І гордий батько каже всім:
«Тепер у мене є два сини».

А мати клопочеться дітям,
Щоб воно їло й спало
Та щоб швидше виросло із пелюшок
І бігати по хаті стало.

Росло хлоп'я. Вже час до школи.
Сім'я гордиться школярем.
Батьки говорять між собою:
«Як діти підростуть, тоді щасливо заживем».

Але біда прийшла незвана в хату.
Осиротила тих малих дітей.
Забрала батька до Сибіру, а мати
Вмерла, не діждавшись виростить дітей.

Малий Сашко попав у дитбудинок.
Не солодко було йому там жити.
Холодний і голодний хлопець
Не перестав за матір'ю тужити.

Але Господь дав йому розум світлий
І добру пам'ять до наук.
Те, що другі вивчали за два роки.
Сашко вивчав за один рік.

Закінчив школу достроково,
Добавив пару собі літ.
Й пішов учитись на пілота.
Щоб облетіти увесь світ.

Та з вибухом війни усе пропало,
Всі мрії зникли, як туман.
І молодий пілот прямо зі школи
Летить у бій назустріч ворогам.

В бою завжди відважний і кмітливий,
Він ворога трошив у прах.
Та раз не стало куль у кулеметі,
І смерть замерехтіла у його очах.

Але не все іще пропало,
Немає куль, ну і що ж, нехай і так.
І Саша наш, пілот відважний,
Сідає верхи на ворожий літак.

Загинув ворог ненависний,
І молодий пілот упав.
Та ще не смерть йому, він буде жити
І ворога перемагати в боях.

І хоч пілота знівечено тіло
Лежать не може на боках.
Його підвісили на простирадлах,
А дух незламний горів у очах.

Із шпиталю він вийшов півкаліка,
Тепер сідає він на танк.
І ворога спішить він добивати,
Який лишився недобитий на полях.

Війна скінчилася, і юний Олександр
Попав аж у Австралію, сонячну, ясну.
Він знову йде вчитися у «юні»,
Щоб наздогнати утрачену весну.

Закінчив «юні», оженився:
Взяв полтавчанку, гарну, молоду.
Дістав роботу у Канберрі,
Став наживати свою сім'ю.

Любив він церкву і молився Богу
За те життя, що Бог зберіг йому.
Та не було ще храму у Канберрі,
Де б міг Сашко вклонитися Йому.

І тут Сашко наш, інженер,
Рішив громаді послужити.
Він взяв на плечі цей тягар:
Будову церкви довершити.

Допомагала йому щиро
Його дружина – полтавчанка дорога.
І виросла в Канберрі церква-диво
На славу Божу й християн.

Тепер ця церква прикрашає Канберру,
Стоїть, як маків цвіт той у степу.
На сонці золотяться бані,
І люди поклоняються її хресту.

Отож, сьогодні в день святковий ваш
Ви гордо можете сказати:
«Якби не Дукин-інженер,-
Куполам цим не сіяти».

Хай Бог дає вам сили,
Здоров'я й щастя у житті.
Щоб ви громаді довго ще служили
І будували храми ще нові.

23.7.1993 року.

м. Канберра.

Нас доля звела (Поема)

(Моєму другові життя о. Сергійові на спомин)

Ти був учителем у школі
Малого нашого села,
Де у саду росли тополі,
А до школи доріжка вела.

Ти був високий і чорнявий,
Завжди усміхнене лице.
Був завжди в роботі дбайливий,
І всі тебе любили за це.

Удень ти вчив дітей науки,
А вечором спішив у колбуд.
Ти грав, і музику твою і звуки
Любив увесь юнацький люд.

Минула осінь і холодная зима.
Вітрець став теплий повівати.
Сама просилася весна
Роботу в полі починати.

Ми з Іваном вже кінчали
Семерічну школу в Павлиші,
А вечорами газету писали,
Усі веселі й горді у душі.

Три місяці газету ми писали
І вішали її в колбуді.
Тоді гуртом мене додому проводжали,
Хоч і не жила я на безлюдді.

Я познайомилась тоді з тобою.
Ми стали друзями весні.
Я не думала, що ти зі мною
Залишишся другом назавжди.

*Людмила Пилипівна і Сергій Афанасійович Онішки у день
20-річчя шлюбу, 1955-ий рік, м. Аделаїда.*

Ніхто не мріяв про любов,
Ми тільки друзями були.
Як грім все небо розколов,
А ми під дощ додому йшли.

Але любов ішла за нами
У ті духмяні вечори.
Як ми сиділи під кленками,
А місяць сяяв нам згори.

Твої ласкаві речі і усмішка,
Гітари дзвін і пісня солов'їв
Стоять в душі моїй, як та доріжка.
Якою ти мене додому вів.

Тоді тебе я покохала
І зрозуміла, що таке любов.
Я хвилювалася і вечора ждала,
Щоб у саду тебе побачить знов.

Для мене було найбільше щастя
Тебе побачить і в очі подивитись,
І розказати про радість серця і нещастя.
Бо більше нікому було хвалитись.

Весна вже крила опустила,
Закрились двері школи.
А ми з тобою біля саду
Город учительський пололи.

Ти вдень діла свої робив,
А вечорами знову зустрічались.
Я відчувала, що і ти мене любив,
Бо ми по ширості кохались.

Весні на зміну прийшло літо,
По небі гналися хмарки.
А для підвищення освіти
Ми знову брались за книжки.

Я готувала вступні
В педтехнікумі іспити здавати.
А ти допоміг мені
Найкраще їх підготувати.

У серпні іспити здала:
Студенткою стала.
І поїхала з села,
А тобі листи писала.

Часом ти, як дуже скучив,
Приїжджав мене відвідать.
Голод часто мене мучив,
Ти ж водив мене обідать.

Так провчилася я рік,
Перейшла на другий курс
І дала собі зарік,
Що до тебе повернусь.

Частина II.

Наше одруження

Приїхала до батьків трохи відпочити.
А мати моя почала сваритись:
То за гроші комірні, яких я не мала,
То за хлопців-женихів, яких я й не знала.

Ти виїхав із села
В армію служити.
А я в хаті все сама
Мусіла робити.

Я скучала за тобою
Щодень, щохвилини.
Щось робилося зі мною
В ті хмарні години.

Так жила я у батьків
Та все тебе ждала:
«Може ти десь захворів,
Чи любов наша пропала?»

Та одного дня в село
Ти вернувся додому.
Як нам радісно було
Зустрічатись знову!

Ми з тобою привітались,
Як давнії друзі.
Обнялись і поцілувались,
Як в степу чи в лузі.

То не місяць світив з неба,
Як раніш весною.
Ми рішили, що нам треба
Робити з собою.

Аж три дні ми говорили,
Як нам жити далі.
Більше року ми дружили
Радісно й без жалю.

Та нарешті домовились
Все батькам признатись.
А на завтра у сільраду
Іти розписатись.

Що рішили, те й зробили,
Довго не вагались.
28-го серпня 1935-го року
Пішли й розписались.

Ми одружились добровільно
Для щастя і любові у житті,
Щоб жити й працювати спільно
У нашому майбутньому путі.

Які щасливі ми були
У той прекрасний час!
Так, ніби сонечко згори
Всміхнулося до нас.

Працювали ми у школі
Уже, як родина,
А через рік сім'я зросла:
Я родила сина.

Працювала я і вчилась,
Вночі мало й спала,
Поки технікум скінчила
І диплом дістала.

Жили ми весело роками,
Власну хату збудували,
А в садку поміж деревами
Бджоли з пасіки літали.

Раптом щастя потемніло,
Почалася Друга світова війна.
В серцях наших защеміло,
Бо вона була страшна.

Частина III

Чужина

Приїхали німці на Україну.
Нові закони привезли.
Скільки лиха і руїни
В рідний край принесли!

Років три на Україні
Німці панували.
Майже з кожної хатини
Людей забирали.

Довелося й нам лишити
Рідну Батьківщину:
Все, що їсти було й пити
І рідну хатину.

Привезли нас в Німеччину
Знову бідувати,
Поки скінчилась війна
Й стали роз'їжджатись.

Нас забрали в Австралію
Їти й працювати,
У далеку Океанію
На хліб заробляти.

Тяжко було привикати
В гарячій країні.
Знову хату будувати.
Як на Україні.

Та спасибі цій країні,
Що нас прийняла,
Ніби Мати-Україна,
Напоїла й зодягла.

Півстоліття, милий друже,
Прожили ми на чужині,
Ти не був мені байдужим
І годив, як тій дитині.

Я дякую своїй долі
За те щастя на землі,
Що Господь зі своєї волі
Тебе мужем дарував мені.

Найбільшим щастям випало мені -
Це ти, Серьожо, друже мій.
За все я дякую тобі:
Турботу, твою ласку і любов мені.

Без тебе ласки я не знала
Ані від матері, ні від людей.
Моя душа завжди бажала
Зустрічі твоїх ласкавих очей.

Ти мій єдиний, моя радість,
Моє ти щастя і любов.
Я буду дякувати Богу,
Що Він послав тебе мені.

Коханий мій, моє ти щастя,
Мій друг і брат, весняний цвіт.
Приходить час нам розставаться,
Я покидаю білий світ.

Прости мені усі мої провини,
Що заподіяла тобі в житті.
Моя любов ніколи не загине,
Як ті клени й зелене жито,
Що виросло за садом на горі.

Тебе я знала років шістдесят,
А п'ятдесят дев'ять – дружиною була.
А й досі згадую подруг-дівчат
І ту любов у саду біля села.

Як прийде час і я закрию очі,
То ти не плач так дуже наді мною.
Весняні дні і ясні ночі
Я заберу з собою.

Прощай же, мій Серьожа,
Ти – моя любов,
Наша доля була схожа,
Скоро стрінемося знов.

Вересень 1994-го року.
Калварі госпіталь у Канберрі.

Сон про дівчину-пастушку

Давно-давно це все було.
Десятки років уже минуло.
Мені приснилось ріднеє село.
Як у моїм дитинстві воно було.

Раненько сонце ніби встало
І посилало всім тепло.
Дівча-пастушка виганяла
Корову пасти за село.

І знову бачу я у сні моїм
Широкий степ і жайворонка спів.
Хмарки пливуть у небі голубім.
Описати цю красу – немає слів.

В гаю зозуля десь кує,
Неначе лічить роки.
Для мене степ – то щастя все моє.
Як для весни стрімкі потоки.

Пасу корову. Зірку нашу.
А на плечі моїм торбинка.
Траву зриваю їй на пашу.
А в торбинці хліб і книжка.

Часом мати в торбу клала
Трошки сала, цибулі й огірок.
Щоб я корову добре доглядала
І заглядала менше до книжок.

Утомившись в пізній ранок.
Я сідала на межі
Й споживала свій сніданок
В щасті й радості душі.

Два вінки я виплітаю
З квітів свіжих степових.
Один Зірці надіваю.
А другий – для дружок нових.

Потім книжку беру в руки
І читаю все з запалом.
Чи роман, чи щось з науки,
Бо часу лишилось мало.

На обід корову гнала
Додому, до хати.
Бо роботу в хаті мала,
Й час корову напувати.

Так літа мої минали
У дитячі роки.
Щастя більшого не знала,
Як той степ широкий.

Такий сон приснивсь мені:
Приніс сльози й жалі.
Я вмираю в чужині,
В Калварі шпиталі.

Вересень 1994-го року.

Калварі госпіталь у Канберрі.

Остання пісня

(На смертному одрі)

Люблю я тебе, Україно,
Розлогі поля і зелені ліси.
Люблю я тебе, як мати дитину,
Народжену з лона краси.

Люблю я пшениці і жита лани,
Коли вітер гонить хвилі свої.
Хати біленькі й вишневі сади,
Куди згадки біжать мої.

Я нічого не буду у Бога просити,
Лише волі і щастя тобі, Україно.
А діти, щоб мали і їсти, і пити
У твоєму житті, моя Батьківщино.

Ти кохана, моя Україно,
Незабутня земля Полтавщина.
Я люблю вас обох до загину,
Хоч кінчаю життя на чужині.

Для народу живи, Батьківщино,
І дітей привітай з чужини.
Вони й досі ще люблять Вкраїну,
Вони є твої дочки й сини.

Вічно живи, моя Україно!
Для добра і надії свого люду.
Може світ я цей скоро покину,
Та до смерті тебе не забуду.

Вересень 1994-го року.
м. Канберра, Калварі госпіталь.

Людмила Пилипівна Самарець зі своїми учнями в Рідній Школі в таборі ім. М.В. Лисенка в 1948-49 навчальному році в Німеччині.

Святий Миколай в Аделаїді

Зійшов на землю Святий Миколай, щоб віддати подарунки дітям. А мав він тих подарунків аж повну торбу. Були тут подарунки для всіх дітей. І на кожному з них була написана адреса українською мовою. Став Святий Миколай на Сітон Парку, взяв один подарунок у руки і хотів читати адресу. Але... (ой, лишенько) загубив окуляри. Ну, що йому робити на білому світі? І вирішив Святий Миколай зачекати на дітей, коли вони йтимуть до школи. Бо хто ж, як не діти, прочитають оте нетутешнє письмо.

Недовго й чекав. Ось ідуть: Галя, Віра, Юрко, Роман, Люба, Гриць і Петро. Підійшов до них Святий Миколай і просить, щоб вони прочитали адреси на подарунках. Галя й каже: — Я вмію читати тільки по-австралійському, а по-українському — ні. — А я читаю по-німецькому, - озвався Юрко. Віра й собі: — А я читаю тільки по-польському, а по-українському теж не вмію.

Всі думали, що хоч Роман виручить їх, але і в нього та ж сама біда. Правда, друковані літери він умів розібрати, а написати — ні. — А що ж будемо робити, мої дорогенькі? — сумно запитав Святий Миколай. — Напевно доведеться мені вертатися додому по окуляри, не роздавши подарунків моїм любим. Зажурилися діти, бо кожний догадувався, що в тій дідусевій торбі за плечима є гарненький подарунок і для нього. Так шкода дітям, що аж плач розбирає. Ну, що тут діяти?

Коли це, на щастя, проходила старенька бабуся. — Що у вас за біда, діти? Чому всі такі сумні? — Та ось подарунки комусь є, може й нам, та ми адресів не прочитаємо. Взяла бабуся пакунки й читає. А то були подарунки: Галині і Юркові, Вірі й Грицькові, Любі і Петрові та ще й Романові.

Бабуся читає, а Святий Миколай роздає. Поки бабуся дочитала адреси, то в Святого Миколая і торбина спорожніла. — Бачите, я всі адреси прочитала, а подарунка не дістала, — промовила бабуся сміючись. І дідусь був раденький, що мішок у нього став легенький. Але дітям він наказав, щоб своєї рідної мови ніколи не забували.

Діти йому обіцяли: — Ми, дідусю, як ви приїдете до нас на другий рік, уже самі прочитаємо все, що буде написано на тих пакунках, нашою рідною українською мовою.

Різдво Христове 1952-го року.

Південна Австралія.

Легенда про ялинку

Мої любі діточки! Кожен з вас має в хаті прикрашену ялинку. А чи ви знаєте, чому ми її прикрашаємо? От про це я і розкажу вам. Колись давно-давно народилося Боже Дитятко. А в тій країні був царем Ірод. Він дуже боявся, щоб не втратити свою владу. А йому сказали, що народиться у Вифлеємі Цар царів і Цар світу. І от, щоб умертвити Боже Дитятко, цар Ірод дав наказ вирізати всіх маленьких дітей, народжених у Іудеї.

Але Господь Бог опікувався своїм сином. І вночі послав Ангела до Праведного Йосифа сказати, щоб Йосиф і діва Марія тікали геть, бо їм загрожує небезпека від Ірода. Свята Родина вночі вийшла і пішла. Йшли вони цілу ніч, а вдень було йти небезпечно, бо скрізь були воїни. Шукали вони маленьких діток і вирізали їх. Крім того, Мати Божа була дуже втомлена ходою, а ще більше втомлена від страху за свого сина.

І ось Свята Родина вирішила зупинитися і відпочити. Тут вони якраз дійшли до лісу і вирішили заховатися під деревом. Зразу підійшли до могутнього Дуба, що своїм гіллям діставав аж до хмар. Мати Божа спитала його: «Чи можна заховатися під твоїм гіллям? Адже ти такий могутній, захисти нас». «О, ні, Матінко, — озвався Дуб, — боюся я Ірода».

Бідна мати пішла далі до Березки. Але і Березка боязко зашепотіла: «О, я така ніжна, безсила, не можу Тебе захистити». І так ходила Мати Божа від дерева до дерева і скрізь діставала ту саму відповідь: «Ні, боюся».

Вже ліс закінчився, залишилася одна маленька колюча Ялинка. Угледівши Матір Божу, вона здалеку закивала привітно гіллям і гукнула: «Швидше до мене поспішайте, бо воїни близько. Сядьте під моїм гіллям, а я вкрию Вас щільно, щоб не було Вас видно. Свята родина поспішила до ялинки і саме вчасно. Не встигли вони сісти, як підбігли вояки, гукаючи: «Шукайте їх тут. Вони недалеко». Але Ялинка низько опустила свої віти і заховала Святу Родину, виставивши свої колючки. Деякі вояки хотіли заглянути під гілля Ялинки, але вона стала їх колоти в ніс і в руки, і вони, лишивши Ялинку в спокої, побігли далі. З пережитого страху і радості, що сховалися своєчасно, Божа Мати заплакала. Але її сльози не впали на землю, а кожна сльоза сіла на гілочки Ялинки, і засяяла Ялинка від перлів і самоцвітів, бо то сльози Матері Божої прикрасили її. І після цього Ялинка завжди стоїть зелена, а на Різдво прикрається різними прикрасами. До неї вночі приходять лісові гості: ведмеді, лисиці, зайці, вовки, білочки,

дикі кабани тощо. Вони беруться за лапки, стають у коло і співають хвалу Божій Дитині. А потім, як розходяться додому, кожен бере свій подарунок, що лежить під ялинкою: зайчик - солодку моркву, білочка - горішки, ведмідь - щільник меду, і всі задоволені...

А ми, діточки, прикрашаємо Ялинку в хаті і вкладаємо під неї подарунки, співаємо біля неї колядки. Цим ми величаємо народжене Дитятко і вихваляємо Ялинку за її добре серце. Отож, ніколи не забувайте прикрасити хоч маленьку Ялинку в своїй хаті.

Різдво Христове 1952-го року.

Аделаїда.

Подорожні враження

Довгим ланцюгом звивається потяг, повзе на гору, а потім швидко спускається вниз. Сходить сонце. Перші промені неспіливо заглядають у вікно вагона і будять мене. Спросоння виглядаю у вікно і я. Навкруги розкинувся розлогий степ, покритий оксамитом зелені. Кожна травинка, кожний кущик всміхається до сонця краплинками роси. А сонце золотить росу і відбивається тисячами різнобарвних вогнів. Дивлюся, люблюся, і серце завмирає від захоплення — це ж наш степ, наша люба Полтавщина! Ось кущик шипшини, покритий блідо-рожевим цвітом, кланяється мені; ось польовий мак усміхається жаринками своїх квіток.

Дикий клевер соромливо виглядає із трави білими квіточками і ніби каже: «і я тут, і я тут». А ось і степовий розбійник-будяк гордо красується, поглядаючи навкруги своїми головами-квітами.. По степу розкидані дерева — то поодинокі, то групами. Так, це ж наші берізки збилися до купи і манять у прохолодну тінь. А то дика груша відійшла від гурту і стоїть позаду сама, немов задумалась, як дівчина перед шлюбом. На обрії синіє ліс. Ось блиснула синьою стрічкою річка. О, Боже! Та це ж, мабуть, Псьол або Ворскла? А навколо хвилюються пишні трави, кланяються вітрові і манять до себе. Лише не чути жайворонка. Але це тому, що шум коліс потяга заглушує співця степів. І степ, і ліс, і річка, — все говорить і манить мене до себе. Хочеться вибігти з потяга, лягти на землю, притулитися до неї устами, як до маминих грудей, і побожно, як святий образ, поцілувати її красу. Вдихнути на повні груди її пахощі. Так, це наш пишний лісостеп, наша незабутня Полтавщина десь між Кременчуком і Полтавою.

Нетерпляче чекаю наступної зупинки, щоб довідатися, де я. Потяг

стишує ходу, і дерева підбігають до самих вікон. О, та то ж не берізки! Це ж евкаліпти, що прикрашають австралійські красвиди. Це ж не гілляста груша, а розлога сосна... Це ж не Полтавщина, а штат Вікторія у далекій Австралії... Мій сон закінчився... Серце болісно стискається, і капають сльози з моїх очей... Любий мій краю, зелені гаї і степи, дорога Полтавщино! Чи побачу я вас знову колись? І цілим серцем я стала молитись: «Боже, не дай нам померти на Чужині».

Грудень 1960-го року.

У потязі Аделаїда-Мельборн.

Вчителька

(Оповідання)

В селі Новоселівці добавилася ще одна родина молодих людей: Федір Іванович та його дружина Оксана Яківна Забігаї. Вони недавно одружились і вирішили назавжди поселитись у цьому селі, а тим більше, що тут вони мали багато рідні. Федір улаштувався на працю стрілочником на ст. Прохідна, а його дружина Оксана покищо займалася хатнім господарюванням. Але життя молодого подружжя Забігаїв тут пішло новим руслом. Мешканці села Новоселівки прийняли їх приязно. Саме село було дуже гарне. Воно лежало в долині між двома невеликими горами, що захищали його від великих вітрів та сніговіїв. Особливо село красувалося весною, коли цвіли садки. Вийдеш на гору, глянеш униз і побачиш ніби намальовану картину. Все село потопало в садках, що білим килимом покривали все навколо. Де-не-де виднілись солом'яні покрівлі хат з димарями та рядок високих тополь у панському саду. Дивишся на цю картину, і душа твоя радіє, забуваючи про всі свої турботи. Село мало тільки дві вулиці. Їх так і називали: Верхня і Нижня. Нижня вулиця служила за головну дорогу через село. Колись це село було кріпацьке і належало якомусь збіднілому поміщикові. А тепер живуть у ньому спокійні, трудящі люди, до яких приєдналася сім'я молодих Забігаїв. Спочатку обом їм довелося тяжко працювати. Але завжди, як кажуть, їм везло. За рік після їхнього шлюбу вони збудували гарну власну хату. Федір Іванович працював і далі на залізниці, а його дружина, Оксана Яківна, доглядала домашнє господарство: кури, поросята, корову, город тощо. В 1905 році в них народився перший син Василь. Батьки тішились своїм дитям, а воно росло в теплі і догляді на втіху

їм. Хлопчик швидко ріс, набирався сили і вже іноді пас гусей або корову. Літо минало швидко, а зима тяглася довго. Тоді Василеві стало скучно самому сидіти в хаті, і він з нетерпінням чекав того часу, коли піде до школи вчитись. Аж ось настала осінь, і Василя послали в школу. А тим часом в родині Забігаїв родилася в 1913 році друга дитина. Цим разом на світ прийшла дівчинка, яку охрестили і назвали Ларисою. Василь був радий маленькій сестриці і, прибігши зі школи, питав матері, чи вона не плакала, або чи вона не хвора. Коли Лариса трошки піросла, Василь її доглядав, бавився з нею і вже не бігав так часто на вулицю бавитись із хлопцями. Війна 1914 року застала Федора Забігая на роботі, на залізниці, і його до війська не взяли як робітника транспорту. Він і далі працював стрілочником на ст. Прохідна. Спокійно і в достатку жила родина Забігаїв. Старший син Василь ходив до школи, а менша сестричка Лариса трохи вже піросла і бігала за мамою або гралася ляльками. Мати дуже її любила і часом аж забагато пестила. Лариса була маленького росту, чорноволоса і дуже рухлива. Надійшов 1917 рік. В Росії вибухнула революція, і царя скинули з трону. Заворушився народ і на Україні. Але в родині Забігаїв великих змін не сталося. Батько Федір працював і далі на залізниці за своєю спеціальністю, а син Василь ходив до школи, аж поки шкіл не позакривали. В 1919 році подружжя Забігаїв сподівалося третьої дитини. Мати цим разом хотіла мати сина, але народилася маленька, русява, з голубими очима дівчинка. Мати була не дуже цим задоволена, але дитя в цьому не було винним. Дізнавшись про це, брат Василь був дуже радий, що в нього тепер аж дві сестрички. Батьки знайшли кумів, а ті через тиждень взяли дитя в сусіднє село та й охрестили в церкві. Дівчинку назвали Оленкою. З перших місяців свого життя дитина часто хворіла. А одного разу мало не померла. Брат Василь прийшов зі школи і побачив, що сестричка Оленка дуже хвора. Він побіг до лікаря і привів його до хворої сестрички. Лікар її оглянув, дав якісь ліки і наказав матері, як доглядати хвору дитину, поки вона видужає. Життя дитини було врятоване. З того часу брат Василь найбільше любив свою сестричку Оленку. Також і вона любила його. 1922 року по всій Україні була встановлена радянська влада. Її встановила Москва своєю «твердою рукою». Швидко пробігали роки, і діти росли. Вже і сестричка Лариса пішла до школи. А брат Василь виїхав до свого родича в м. Дніпропетровськ та там і зостався. Там він працював і вчився. Тільки вряди-годи він приїжджав додому в гості і привозив сестричкам гостинців і подарунків. Та в скорім часі і Василева сестра Лариса закінчила в сусідньому селі Прохідному семирічну школу, та

й собі поїхала в м. Дніпропетровськ до брата Василя і вступила вчитися у медичну школу. Поменшала сім'я у Забігая Федора. Старші діти виїхали до міста вчитися, а вдома лишилася найменша дочка Оленка. З самого дитинства вона була допитливою і цікавою дитиною. Вона хотіла про все знати. В шість років свого віку навчилася читати. Приблизно в цій віці вона почала пасти в степу свою корову. А степ починався недалеко від їхньої хати і став для малої пастушки найулюбленішим місцем: сонце, квіти, спів жайворонка і багато степових друзів. А в її торбинці завжди був сніданок і книжка. Прийшов час і її віддати вчитися до місцевої 4-річної школи. Вчилася вона дуже добре і дуже любила дітей. В 1931 році закінчила початкову школу в с. Новоселівці і сказала батькам, що хоче вчитись далі і вчитись на вчительку. Того ж року Оленку віддали вчитись в семирічну школу в сусіднє село Прохідне. Оленка вже багато піросла, і тепер їй разом з іншими школярами доводилось щодня ходити до школи п'ять кілометрів. Та це її не турбувало. Її здоров'я поправилось, і вона виросла по-спартанському. В школі була дуже активною, добре вчилася, і за це її обрали головою учкому всієї школи. В свої 15 років віку вона закінчила в с. Прохідному семирічну школу з добрими оцінками. Але це вже не була маленька Оленка, як колись. Тепер вона виглядала цілком дорослою, середнього росту, з темнорусавим волоссям дівчиною. Вона мала біле кругле обличчя і великі голубі очі. Ось такою виросла дівчина Олена. Лице її завжди було усмінене, і все взяте разом робило її гарною.

У серпні 1934 року Олена Забігай здала іспити, і її прийняли студенткою Кременчуцького Педагогічного Технікуму, який вона закінчила з успіхом. Здійснились її бажання і мрія: вона дістала диплом учительки. Ще будучи студенткою, вона одружилася з молодим гарним учителем, і вони стали разом працювати в школах Наддніпрянщини. Всі діти-школярі її любили і знали як учительку Олену Федорівну Забігай.

Вересень 1962 року.

м. Аделаїда.

П.С. Назви місцевості та імена, подані в цьому оповіданні, змінені.

Страшний сон

(Правдива розповідь)

Нехай шановний читач не подумає, що це є моя вигадка. Це дійсно був сон, що приснився мені вночі з вівторка на середу, 27-го липня 1966 року. Я спала міцним сном, як сплять усі люди після тяжкої фізичної праці та моральних переживань щоденного життя. Хоч я живу в далекій чужині, а приснилось мені, що я ніби знову в Україні, в своєму рідному селі, стою серед двору моїх рідних батьків, де пройшли незабутні мої дитячі літа й молодість. Я ніби стою і все оглядаю навкруги. Раптом посередині двору я побачила свіжонасипану могилу-гріб. Швидким птахом мені прийшла в голову думка про те, що там похована наша дочка Валя, яка померла від напою зілля, котрим я напоїла її. Мене охопив страх і жаль за неї від такої думки.

Я швидко підійшла до тієї могилки і руками почала її розгрібати. За якийсь час, я натрапила на дошки, котрі творили склеп над її труною. Вибравши ті дошки, я побачила труну. Потім я зсунула віко труни і побачила в ній свою дочку Валю. Вона лежала, як жива. Тоді я подумала: «Ні, вона не вмерла, вона лише спить». І справді, за короткий час Валя ніби проснулась, вийшла з труни і пішла двором моїх батьків. Я — за нею навздогін. Але вона нічого мені не сказала і пішла, навіть не глянувши в мою сторону. Жаль і сльози стиснули моє серце, і я заплакала.

Від цього крику прокинувся і мій чоловік і став мене допитуватись, що зі мною сталось і чому я так гірко плачу. Я стала йому оповідати про свій страшний сон, не маючи сили вгамувати свої гіркі сльози. Чоловік мене заспокоював, а я плакала ще більше, як плаче мала дитина з жалю перед своєю мамою. Мабуть, плакав і мій чоловік, але так, щоб я не помітила. Бо і він же любив свою дочку не менше за мене.

У темряві ночі ми не бачили одне другого. Але спільне лихо єднало наші душі. Надворі благословлялося на світ, і краплі холодного дощу бились у шибки вікон нашої хати.

27.7.1966 року.

м. Аделаїда.

Мати

(Справжня пригода)

Серце матері — безмірне море любові до своїх дітей. Іноді мати ризикує своїм життям, щоб спасти свою дитину. Ось послухайте, яка пригода трапилась зі мною, коли я йшла на працю в шпиталь. Ця пригода сталася на Святий Вечір, 6-го січня 1968 року, в м. Аделаїді, у Південній Австралії. Цього ранку сонечко встало трохи пізенько і було невиспане. Воно глянуло навкруги і побачило, що травичка пожовтіла й похилилася, листя на деревах почало скручуватись, а квіти закрили свої пелюстки.

Шкода стало сонечкові травички й квіточок і воно покликало до себе дощика: «Дощику, напій травичку і квіточки, щоб усі були веселі і щасливі увечері зустріти народження Божого Дитяти». Дощик радо погодився і звернувся до вітру: «Вітре-вітрику, прижени сюди хмарку — будемо поливати травичку і квіти». На легких крилах вітру прилетіла хмарка, і пішов дрібнесенький теплий дощик. Травичка зазеленіла, а квіточки повідкривали свої пелюстки і почали пити живодайну воду. Все навкруги засміялося.

Лише одна маленька пташка не була щаслива. Вона, жалібно плачучи, перелітала з місця на місце, кличучи когось на допомогу. Що ж насправді сталося? А сталося лихо, хоч і не дуже велике, але пташка була безпорадна. Це була маленька чорненька пташка з білим фартушком на грудях і животику та довгим задерикуватим хвостиком. Ні однієї хвилини вона не могла сидіти на місці спокійно: вертілася, підсакувала, крутилася сюди і туди і голосно співала чи плакала. Помостила вона своє гніздечко на дереві у центрі м. Аделаїди, з лівого боку на Норд Террасе, як іти в напрямку до шпиталю. І хоч по цій вулиці їхало багато авт і ходило багато людей, пташка знала, що ніхто її не скривдить і не зруйнує гніздечка. Назвемо цю пташку мамою-вертихвостиком. Поклала мама-вертихвостик у своєму гніздечку четверо маленьких яєчок, а з них вилупилося четверо маленьких пташенят.

А сьогодні вони перший раз вилетіли на науку літання. Стояла гаряча погода. Пташенята скакали по землі, літали по кущиках, що росли біля стежки. Через деякий час знову почав іти дощик. Знаючи про те, що маленьке пір'ячко швидко змокне і пташенята не зможуть полетіти у своє гніздечко, мати-вертихвостик стала кликати їх усіх додому. Прилетівши в гніздечко, мати-вертихвостик наказала своїм дітям почистити їхнє пір'ячко, а сама полетіла принести їм щось на обід. Троє пташенят були слухняні і лишилися в гніздечку, а четверте

вирішило трошки погуляти між кущиками, де так гарно цвіли квіточки і шумів тихенький дощик.

Воно злетіло на землю, де кругом цвіли червоні та білі рожі, зелена травичка жадібно всмоктувала воду, а сині дзвіночки підвели опущені голівки і радісно дзвеніли від задоволення. Блакитна фіялка відкрила свою чашечку і пахтіла на весь парк. Навіть, жовто-гарячі гвоздики та різнокольорові мальви радісно тяглися назустріч дощеві. Пташенятко почало пурхати між квітами. Спершу було дуже весело, ніхто на нього не сварився, і воно робило, що хотіло. Але потім... ой, леле моя, змогло пір'ячко, змогли крильця, намок хвостик, і пташенятко не змогло підлетіти вгору до свого гніздечка. Та воно і не бачило, де те гніздечко.

Пташенятко перелякалося і почало жалісно кликати маму і плакати. Мама почула голос дитини і прилетіла йому на допомогу. Але й вона була теж безпомічна: гніздечко було на дереві, а пташеня на землі, і дощик все густішав. Бідна мама пурхала над мокрою дитиною і теж гірко плакала. В цей час я йшла до праці в шпиталь. Мати-пташка вирішила звернутися до матері-людини за допомогою. Вона підлетіла до мене і жалісно почала пищати. Спершу я не розуміла, що сталося. Подивилась навкруги і, нічого не побачила, рушила йти далі. Але пташка не лишила мене: весь час навколо мене літала і не пускала мене йти далі. Тоді я нахилилася до пташки, що сиділа переді мною на стежці і запитала її: «Що ж ти, маленька, хочеш від мене?»

Вона затріпотіла крильцями і пострибала в куці. Я пішла за нею і побачила пташенятко.

Воно було маленьке, мокре і дуже тряслося. Я простягла руку, щоб його взяти. Пташенятко вмить настовбурчилось, відкрило ротик і страшно запищало, і зашипіло на мене. Це виглядало дуже смішно. Я взяла його в руки і посадила на гілку найближчого дерева. Почала йти далі.

Але пташка-мати почала знову пурхати від мене і до пташеняти. Підлетить трохи наперед і знову вертається назад, ніби хотіла ще щось сказати. Вона не лишала мене, але не лишала і пташеняти. Я повернулася назад, взяла пташеня в руки і пішла за пташкою. Аж на четвертому дереві пташка сіла на гілку і затріпотіла крильцями. Я простягла руку і посадила поруч неї мокре пташеня. Глянувши уважно між листя, я побачила гніздечко, звідки визирало три маленькі голівки. В цей час мати-пташка радісно стріпнула крильцями і залилася чудовою пісенькою, дякуючи мені за спасіння її дитини.

Село в степу

У степу, між невисокими горами, в долині висохлої річки, притулилося невеличке село Сметанівка. Це село було колись кріпацьке. Старі люди оповідали, що перші його поселенці були уходці-кріпаки, що тікали від своїх панів і поселялися у вільних степах, ставали й самі знову вільними. Але цариця Катерина II нагородила (за якісь заслуги) збіднілого поміщика Сметанку цією землею з усіма угіддями, скотом і людьми, що жили на цій землі. Уходці стали знову кріпаками, а село було назване прізвищем поміщика.

Їдучи на Україну, пан Сметанка привіз із собою чотири сім'ї з «глибокої Росії», теж кріпаків, і поселив їх між місцевим населенням. Але ті люди відрізнялися від місцевих кольором свого волосся, були рижі або смуглі, як монголи чи турки. Вони були лихої вдачі і великі забіяки. Однак ці чотири сім'ї поволі асимілювалися. Старі вимирали, а молоді женилися з місцевими дівчатами, і їхні діти були вже зовсім іншими людьми. Та часом народжувалась рижа дитина та ще й з лихим характером. Таким людям на селі давали прізвище «рижий» або «скажений».

До цього сільця примикало велике «казьонне», тобто вільне село Павлиш, яке панщини не відробляло. Зате в ньому завжди було розміщено багато царського війська. Тому воно було розділене на «взводи», дільниці й сотні, наприклад, I взвод, IV взвод, Ковалівка, Каланча, Дача тощо. Як і кожне «казьонне» село, воно було непривітне і не таке чисте, як те маленьке сільце Сметанівка в степу.

З двох сторін до села Сметанівки підходили невисокі гори, які захищали від великих вітрів і сніговіїв. На сході і заході від села простяглися широкі поля. Ті поля були, як шовковий килим: зелені весною, полові літом і золотисті в жнива і ранньої осені. Широкий битий шлях простягався степом і через усе село, аж до залізничної станції. Цим шляхом, до колективізації, завжди їхало сотні підвід.

Вони везли дерево, вугілля зі станції, вози-ходи з Крилова, зерно тощо. Їхали цим шляхом і величезні гарби, нагружені гончарськими виробами, з Глинської та Скубіївки. З цими виробами могли змагатися лише вироби з Опішні на Полтавщині. На інших підводах везли цукрові буряки, сіно і слідом гнали худобу. Всю харчову продукцію, як то збіжжя, свинячі туші, масло, мед, яйця й каву на залізничній станції Павлиш погрузали у вагони і відправляли в ненажерливу Москву та її фабрики й заводи. Цей шлях через містечко Крилів підходив аж до Дніпра, а восени і весною перетворювався в суцільне море води. По ньому неможливо було ані їхати, ані йти.

Зимою на тому шляху гуляв вітер і наносив гори снігу, часом засипав хати в селі. Тоді треба було прокидати проходи-тунелі, щоб пройти до колодязя чи обори. Усі звірята і птахи тулилися до села. Особливо зайці приносили багато шкоди, обгризаючи гілочки молодих дерев. А лисиці нищили курей і гусей. Зате пізніше, як висихав шлях і степ починав зеленіти, то вже більшої краси не могло бути на світі. По обох боках шляху росли тюльпани, червоний мак, ромашки тощо. А понад самим шляхом слався густий, зелений, як шовк, спориш. Між стеблами молодого збіжжя росли волошки й червона горішина. Соромливий білий клевер пахнув медом. А над усім цим сяяло золоте сонечко і лилася пісня жайворонка. Іноді промайне тінь шуліки. Десь у панському саду зозуля кує і жаліється одуд: «Худо там, худо там». Десь у житі перепілка скликає своїх дітей: «Хо-вав, ховав, ідіть сюди». І маленькі смугнасті перепелята швидко біжать до мами. А коли їм загрожує небезпека, вони приплюскають до землі, зажмурують свої маленькі оченята і чекають, поки небезпека мине. Тоді їхня мама знову до них обізветься.

Серед цього широкого степу загубилося дівча, що пасло свою корову Зірку. Корова було пасеться, а дівчина читає книжку. Степ і книжка були найкращі приятелі для неї. Вона не сумує за товариством. Коли їй щось не подобається, вона свої жалі розповідає корові. А та тільки похитує головою, ніби й справді розуміє свою пастушку. Коли дівчинці набридало читання, вона починала робити віночки для себе, а другий - для корови, і прив'язувала його корові на роги. І так завітчані і горді обидві йшли до села. Але часом бувало й таке, що корова, почувши запах свіжих квіток, підходила до дівчини і одним помахом язика здійсмила вінок з голови дівчини і посилала собі в рот. Тоді було багато сміху, а ще більше докорів корові, що вона така ненажера, що і вінок з'їла.

Засоромлена корова відходила від дівчини і починала пастися, а дівчина знову бралася до книжки. Але літо кінчалося, і коротші ставали дні. У вересні дівча мусіло йти до школи. Корова Зірка завжди чекала на свою пастушку, поки та прийде зі школи. З'ївши нашвидку обід, дівчина виганяла корову із загорода, і обидві прямували в степ. Корова не починає пастися, а підходить до дівчини і починає лизати їй руки й обличчя. Дівча відгонить її від себе, і обидві починають свою роботу. Корова пасеться на стерні, де є зелена паша, а дівчина вчить напам'ять вірш на завтра до школи. Вона вже не має з чого плести віночки.

В степу стало пусто. Копи збіжжя були також звезені, і лише де-не-де зеленіли смуги буряків, які також починали вже копати. Для корови Зірки це була велика розкіш. Вона їла досхочу солодкі корені.

А копачі розводили вогонь і пекли картоплю і солодкі буряки. Нема добрішої їжі, як на полі спечена картопля з маслом або сіллю, що пахне трошки димом. Добрий на смак і солодкий буряк, а особливо, коли він трохи пригорів.

Почали копати картоплю й буряки, орали ниви на зяб, сіяли жито й пшеницю на зиму. Небо частіше вкривалося хмарами. Не чути вже співу жайворонка. Лише качки, гуси й журавлі, жалібно курликаючи, відлітали у вирій. Дівчина і корова вже рідко показувалися в степу, хіба що випаде ясний сонячний день. Та й трава вже посохла. Лише де-не-де зеленіє збіжжя, розсипане під час жнив, а тепер воно зійшло. Починаються осінні нудні дощі. Все стає сіре і непривітне. Степ втрачає свою красу, бо все завмирає. Навіть ховрашки поховалися в свої нори. А корова Зірка проводить більше часу в загороді біля ясел, чекаючи, коли її знову покличуть у степ.

Дівчинка, прибігши зі школи, біжить провідати свою подругу і приносить їй щось добреньке з'їсти. В хаті січуть і шаткують на зиму капусту. В цей день корові розкіш, вона їсть досхочу свіже листя і солодкі качани з капусти. Ці качани їдять удвох: солодку середину їсть дівчинка, а тверду шкіру — корова. Під час такого обіду дівчинка оповідає корові свої шкільні пригоди.

Кінчається збір і заготівка капусти. Заходять осінні дощі. Господині прядуть, шиють, а діти йдуть до школи. Аж ось із самого вечора подув холодний вітер, небо вкрилося сірими хмарами, що плвли низько над землею. Всіх почав огортати ніби якийсь сон. А на ранок степу не можна пізнати: лежить він увесь білий-білий. Пухнасті сніжинки падають з неба, покриваючи степ білим кожухом. Дівчинка вибігає з хати, дивиться на степ і каже: «Спокійного сну тобі, мій друже. Побачимось весною».

Курчатко-сирітка

Наші кури неслися в сараї, у великому жолобі, з якого корова Лиска їла свої харчі. У жолобі завжди лежало сіно, солома і кусок солиглюдянки, що його лизала корова. У сараї під самою стелею було маленьке віконце, що пропускало скупеньке світло всередину. Тому в сараї завжди було напівтемно: влітку було прохолодно, а взимку — тепло..

Одного разу моя мама, пораючись у сараї, почула якийсь писк. Пищало щось у жолобі, де неслися кури. Підійшовши ближче і добре роздивившись, вона побачила маленьке курчатко, яке жалібно

пищало. Мама взяла те курчатко до хати і не знала, що з ним робити. Я увійшла в хату, а вона стоїть серед хати і держить в руці маленьке курчатко. Я їй питаю: «Що сталося? Де ви його взяли?» А вона мені відповідає: «Це курчатко я знайшла в гнізді в жолобі, де несуться наші кури». Напевно одно яєчко закотилося десь в кутку у солому, і там всі кури гуртом його висиділи. А тепер і сама не придумую, що з ним робити. Старі кури його заклують. Я підійшла до мами і взяла те курчатко в свої руки. Воно було маленьке, пухнасте і жалібно пищало, ніби плакало. Мені стало його дуже шкода, і я мамі відповіла: «Та що ж робити? Нехай живе з нами в хаті». Я помостила в куточку гніздечко, посадила курча туди і погладила по голівці. Але воно не хотіло сидіти в гніздечку, а почало бігати за мною. Я налила в блюдечко води, а біля гніздечка насипала пшона. Але воно було таке мале і безсиле, що не могло дзьобати і пшона. Тоді я взяла в ложку пшоняної каші з молоком і почала його годувати. Воно швидко зрозуміло, що то їжа, і охоче почало їй дзьобати, а потім сіло у гніздечко і заснуло. Так у нас у хаті появилася ще один мешканець. Я дуже боялася, щоб наша кицька Миця його не з'їла. Але вона не звертала на нього уваги.

Через тиждень курчатко піросло і ввесь час бігало як не за мною, то за моєю мамою. Мені треба було щодня йти до школи. А як тільки я приходила зі школи, курчатко, почувши мій голос, зразу бігло до мене. Ми разом з ним сідали обідати. Воно вже охоче їло картоплю й бурячки з борщу. Пообідавши, я сідала до столу робити домашні завдання, а курчатко вилазило мені на плече, вмошувалося і смачно засипало, інколи приспівуючи: «Сюр-сюр-р». Коли надійшла пора копати картоплю на городі, мама брала курчатко з собою. Але надворі було вже прохолодно, і воно швидко мерзло і починало пищати. Тоді мама розстібала свій жакет, нахилившись, відхиляла полу, і воно влазило мамі під полу жакета, виставляючи свою голівку. Так вони удвох з мамою і копали картоплю. Надійшла зима, курчатко піросло, але й далі жило в хаті, в своєму куточку, і було великою розвагою для мене. Я навчила його пити молоко з чашки, їсти борщ і картоплю. За зиму із курчатки виросла гарна зозуляста курочка. А як тільки пригріло весняне сонечко, я випустила її до курей, на подвір'я. Зразу ж усі кури кинулись до неї і почали клювати своїми дзьобами. Але негайно підбіг півень і всіх курей розігнав, а зозулясту курочку взяв під свою опіку. З того часу зозуляста курочка жила вже з курми, але, почувши мій голос, завжди бігла мені назустріч. А я завжди мала в кишені якісь для неї ласощі: кусочок хліба або трошки якогось зерна.

Березень 1973-го року.

м. Ганберга.

Білочка

У дуплі старого береста поселилася білочка. Вона була маленька, сіренька і мала малесенькі китички на вушках. Натрапила вона на це дупло випадково — шукала горішків та жолудів, щоб заготовити їх на зиму. Дупло було дуже вигідне. Воно знаходилося між гілкою і стовбуром старого береста. Вхід до середини був через маленьку дірочку. В ту дірочку могла пролізти тільки білочка. А всередині дупло розширилося й утворювало затишний куточок для неї. Від великого стовбура відходили маленькі дірочки, в яких було дуже зручно ховати жолуді, горіхи, сухі гриби і різне насіння. Білочка була дуже хазяйновита. Вона збирала гриби, нанизувала їх на гілочки, щоб вони сохли, а вже сухі несла до кубельця і складала у щілинки-комірки. Горішки та жолуді вона ховала в мішечки біля щік, а принісши в кубельце, складала окремо жолуді, окремо горішки і окремо шишки ялинки, в яких було смачне насіння. Білочка була дуже гарна: жовто-сіра, шерсть покривала її спинку і боки, а на животі шерсть була трохи світліша, майже біла. Розкішний пухнастий хвостик допомагав їй перескакувати з однієї гілки на другу. Маленьку голівку прикрашали гостренькі вушка з китичками на кінцях. Розумні і хитрі оченята завжди були насторожі. При найменшій небезпеці білочка ховалася в дупло. Часом ненажера куниця хотіла її піймати, але дірочка в дуплі була дуже маленька. І лише лапка куниці могла в неї просунутись.

А тому білочка почувала себе в дуплі цілком безпечно. На зиму білочка вистелила дупло мохом, сухим листям та пухом із себе. У найдальшому кінці дупла зробила затишне, тепле кубелечко, в якому було безпечно і тепло пережити зиму. У білочки було багато ворогів у лісі: лисиці, куниці, шуліки, дикі коти. Але вона мала також чимало і друзів: клаповухий зайчик, колючий їжак, дятел, а зимою — снігурі, які попереджували її при найменшій небезпеці. Зайчик стукав задніми лапками об землю. Це означало: «небезпека, тікай!» Снігурі тривожно пищали, перелітаючи з гілки на гілку, а мудрий дятел часто стукав своїм дзьобом об стовбур дерева: «Стук-стук-стук». Це стукання викликало страх навіть у їжака. Білочка тікала, їжак звивався в клубочок, і все завмирало, аж поки минала небезпека. Але найближчим сусідом був старий сліпий кріт, що мешкав у землі між корінням старого береста. Час від часу він вилазив із своєї нори, щоб погріти свої старі кістки на сонці, і навчав білочку різних життєвих мудрощів. Він попереджував її про дощ, сніг і вітер. Навчав, як треба пережити холодну зиму, щоб не замерзнути, коли найкраще

збирати жолуді й горішки й таке інше. Поживши довге життя та маючи великий досвід, він був у великій пошані у білочки.

Закінчилася золота осінь. Білочка все частіше почувала якусь утому. Вона вже не плигала для забави з гілочки на гілочку, а продовжувала збирати горіхи, яких було багато в лісі. В її дуплі було досить запасу жолудів, горіхів і грибів. Але тепер небезпека в лісі була багато більша. На гілках листя осипалося, і їй не було де ховатися. Все рідше білочка бігала далеко від свого дупла в ліс. Всі дерева були голі, лише сосна пишалася своєю вродою. Білочка збирала сухі шишки ялинки і носила в дупло. В тих шишках було повно насіння, яке білочка дуже любила. Старий дятел радісно вітав білочку і говорив їй, що скоро прийде зима і землю покриє сніг. Що таке зима і сніг, білочка не знала, бо це була перша для неї зима. Запитати у мудрого крота про зиму вона не могла, бо він уже ліг спати. Та й сама вона часто почувала себе втомленою і часто хотіла спати.

А одного разу вона вирішила залишитися в дуплі і добре виспатися. Заснула білочка і не чула, коли випав сніг, повіяв холодний вітер. Як довго спала, вона не знала. Прокинулася від співу синиці і снігурів, які сиділи на кущі калини, що росла біля дуба. Білочка вилізла із дупла і перелякалася: не той ліс, не той дуб, не та ялинка. Усе стояло завітчане пухнастим снігом.

«Добридень, білочко, вітаємо тебе із зимою», — радісно гукнув їй дятел із сусіднього дерева. Білочка зрозуміла, що це і є зима, яка прийшла до неї в ліс. Погломівши трохи з дятелем і лизнувши трохи снігу, вона відчула велику втому. Налетіли чорно-червоні снігурі і радісно вітали її. Але білочка дуже хотіла спати. Вона залізла у своє дупло, лягла в кубелечко, вкрилася пухнастим хвостиком і заснула. «Приємних снів тобі, білочко, побачимось весною,» — шумів гіллям над нею старий берест.

Осінь 1973-го року.

м. Канберра.

Зайчик

Жив у лісі зайчик-побігайчик: довгі вуха, куций хвостик, сіренький кожушок літом, а майже білий — зимою. Їв зайчик травичку, обгризав кору на молодих деревах і кущах і був дуже боязкий. Він боявся усіх: вовка, лисиці, сови, куниці й інших звірів. Тільки й приятелів було в нього, що сіренька білочка, мудрий дятел та їжачок, який часом

приходив до нього в гості. Але їжачок теж був не дуже відважний і при найменшій небезпеці згортався в клубочок і виставляв свої голки.

Зайчик ніколи не мав своєї хатки, а ночував там, де його застала ніч: під кущем, під листям, у ямці тощо. Зате їжачок мав свою хатку — затишне кубелечко в норі між корінням старого дуба. Білочка теж мала своє дупло, де зробила теплу, затишну хатку. Їжачок наносив у свою хатку листя, яким вистелив гніздечко.

Дуже смішно він збирав те листя. Спершу він скручувався в колобок, а потім качався по сухому листі. Воно нанизувалось на його голки, і тоді він ніс його до своєї хатки і вистеляв її цим листям. Таким способом він заготовляв собі на зиму яблучка-кислички і якісь ягоди. Коли збоку подивитись на його працю, то здається, що то біжить купа листя або яблужок-кисличок.

Їжачок мав гострий носик і хитрі оченята, які все бачили навкруги. Він дуже любив ловити мишей і гадюк, яких охоче з'їдав. Одного разу, крім своїх приятелів, малий зайчик зустрів на узліссі маленьку зайчиху. Вона була дуже гарна, і зайчик потоваришував з нею. Зайчиха недалеко мала свою хату, але вона ніколи не запрошувала зайчика до себе в гості. Вони радо зустрічалися в лісі чи на полі і стали великими приятелями. Вони разом бігали в городи ласувати свіжу капусту або на поле попастися на свіжій конюшині.

Зайчиха дуже дбала про свою нірку-хатку. Щоб потрапити в ту хатку, треба було спершу залізти в дірку під коренем дуба, а потім дірка розширювалася й утворювала маленьку печерку, яка служила зайчиси за кубельце. Нірка була вже кимсь викопана, а печерку вирила сама зайчиха. В ній було сухо і тепло, бо вона була вистелена мохом і шерстю самої зайчихи.

Надійшла зима, і зайчики замінили свої кожушки з темно-сірих на біло-сірі. Зайчиха вже не так бігала й скакала, як зайчик. Вона трохи потовщала, багато їла трави, обгризала гілочки молодих дерев і була ніби голодною. Вона готувалася бути матір'ю і тому багато їла. Одного разу зайчик сказав їй, що натрапив на грядку, на якій росла морква й капуста. І хоч на полі лежав сніг, але з-під нього можна було дістати забутий корінець моркви або качан капусти. Снігу було небагато і його легко можна було розгребти. Зайчик повів свою приятельку на те поле, і вони мали смачний обід із моркви та качанів капусти. Вони знайшли аж дві морквини й один качан капусти. То був для них не обід, а цілий бенкет.

На це місце вони приходили ще пару разів, аж поки глибокий сніг покрив усе поле. Зайчикам було трудно розгрібати цей сніг, і вони перестали ходити на це поле. Свій голод вони задовольняли корою молодих дерев та сухою травичкою під гіллястими деревами.

Настав березень місяць. Дні стали довші, сонечко світило ясніше,

подекуди почав розтавати сніг, вслід за цим проростала молода травичка і зелена озимина. Зайчиха все частіше залишалася в своїй норі. Вона вискубувала пух на своєму животі: готувала кубельце для своїх дітей, які мали ось-ось народитися. Зайчисі все тяжче було вилазити з нори, і часто вона лишалася в ній на цілий день і ввесь час спала. Одного дня вона почула себе дуже хворою, надвечір прийшло на світ троє маленьких зайченят.

Через тиждень часу зайчиха-мама вивела своїх дітей у ліс на сонечко. Тут вони всі зустрілися. Засць-батько дуже зрадив, побачивши зайчиху, за якою він дуже скучав. На маленьких зайченят він спершу не звертав уваги. Але, побачивши, як зайчиха-мама ними турбується, почав і собі слідкувати за малими, щоб не влізли в якусь біду. Він навчав їх стерегтися ворогів, як обминати капкани, що були наставлені в траві, як не впасти в яму.

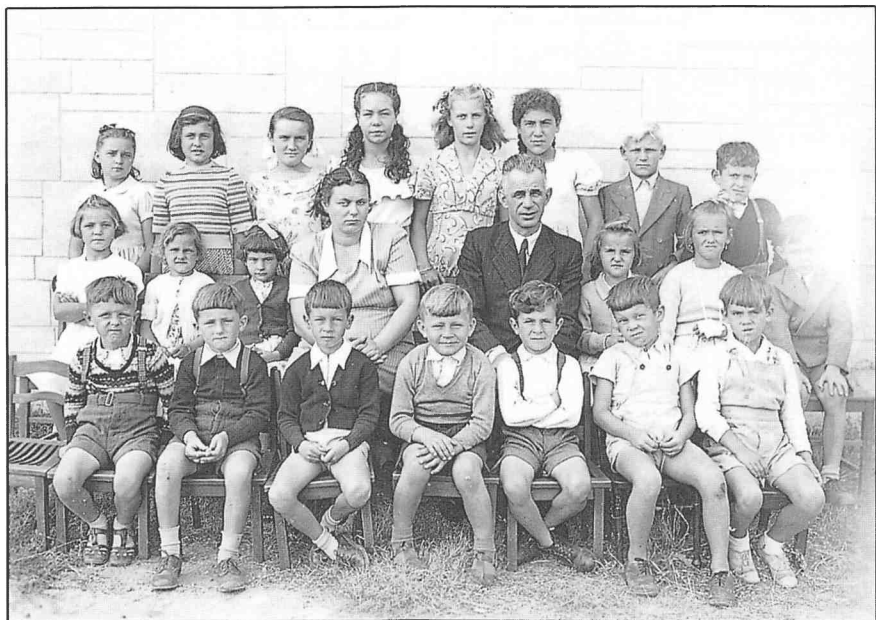
Але зайчата не були дуже слухняні. Особливо найбільший зайчик-братик завжди був готовий влізти в якусь шкоду, або залізти в кущі, що росли навкруги, або забігти десь далеко від родини. Тоді всі гуртом мусіли йти його шукати і визволяти з біди. Часом він падав у яму, з якої сам не міг вилізти. Тоді вся родина носила травичку й гілочки, щоб ту яму закрити і витягти його з неї. Одна з таких пригод мало не закінчилася трагедією і була б причиною його смерті або каліцтва. Граючись і підскакуючи на галявині між молодими кущами і деревами, що їх насадив лісник, зайчик заплутався в сітку, якою була обгороджена молода посадка. Сітка була зроблена з дроту, і перегризти її не було ніякої можливості. Малий зайчик перелякався та почав борсатися, але ще більше заплутувався в неї. Він почав голосно плакати і кликати маму. На його біду, пролітаючий шуліка побачив його і хотів схопити собі на обід. Він стрілою кинувся на зайчика і вхопив його за шию. Але дріт не пустив зайчика, а шуліку смикнув назад, і він упав біля зайченяти. Злякавшись пастки, шуліка відлетів геть. Але, хватаючи зайченя, шуліка шарпнув дріт і трохи його зігнув. Вся родина з жахом спостерігала за цією подією.

Як тільки відлетів шуліка, вся родина прибігла до зайченяти. Засць-батько сказав, щоб усі разом рили ямку під сіткою. Робота закипіла, і за кілька хвилин ямка була готова. Засць-батько проліз на другий бік сітки і почав легенько просувати лапки зайчика назад через дротяну сітку. Визволив одну лапку, потім - другу, і зайченя стало вільне. Життя його було врятоване.

З радості вся родина почала скакати кругом зайченяти. На цей раз обійшлося лише страхом та здертою шкіркою на шиї, але це навчило зайчика слухатись науки зайця-батька і бути завжди й скрізь обережнішим. Отож, діти, слухайте і ви своїх батьків, забавляйтеся, та знайте міру, щоб і вам не трапилося такої пригоди, яка принесла б вам лихо.

Весна 1975 року.

М. Канберра.

Людмила Пилипівна Самарець та Юрій Скибинецький серед своїх учнів у школі в Сітон Парку в Південній Австралії під час 1951-52-го навчального року.

Мої друзі

У мене, як і в кожної дитини, що виросла на селі, було багато друзів. Але найголовнішою з них була наша корова Зірка, і котик Мурко. Крім них у мене ще була приятелька курочка-сирітка, веселий шпак, що жив у своїй хатці, колючий їжак і ціла зграя веселих горобців, які ніколи не журилися. У коровнику, в куточку під стіною, жила ластівка зі своєю родиною. Отже, я не мала багато часу на байдики, бо мусіла заглянути в кожний куточок подвір'я і поговорити зі своїми друзями.

Рано-вранці, разом із сонцем, ми з коровою Зіркою ішли в степ, де біля шляху було її постійне місце пастися. Поки не висохла роса, я рвала квіти і плела вінок собі і Зірці. Підбирала ті самі квіти: волошки, ромашки, мак, кукіль тощо. Але через деякий час мак губив свої пелюстки: залишались тільки ніжки з його квітів. Тому я не любила вплітати мак у віночки. Вінки завжди були однакові, але у вінках для корови я лишала довгі батоги із зілля, щоб їй було краще обганяти мухи. Надівши вінки на голови собі і Зірці, я бігла провідати гніздечко перепілки, що було неподалік у житі. Вона привикла до мене і ніколи не тікала із гніздечка.

Я завжди приносила їй трошки пшона або каші. А коли не було ні того, ні другого, приносила кусочок хліба. Перепілочка привикла до мене так, що брала хліб із моїх рук. Потім я мусіла відвідати зайчиків. Але вони сиділи у своїй ямці, як неживі, і мені було мало потіхи з них. А одного дня я прийшла знову їх провідати, але побачила тільки їхню ямку: зайчики кудись повтікали. За зайчиками опустіло і гніздечко перепілки. Хоча деякий час вона підходила до мене, щоб чимсь пожитись, але в руки вже не давалась.

Тим часом сонце піднімалося вище і ставало тепліше. Зірка вже не так охоче паслася. Я брала мішок і йшла рвати траву Зірці на зиму. Нарвавши мішок трави, я сідала на траву і читала книжку, аж поки ставало жарко і Зірка переставала пастися. Тоді ми з нею йшли додому. Напоївши Зірку з бочки біля колодязя, я бігла провідати їжачка, якого трудно було застати дома. Після цього я йшла трохи поговорити з курочкою і свистом імітувала шпака. А свистіти я вміла знаменито. Не знайшовши нічого більше цікавого, я йшла в хату. А в хаті завжди була мені робота: позамітати, помити підлогу та посуд і таке інше. Зробивши все необхідне, я простилала на підлозі килимок і лягала з книжкою в руках трохи відпочити і почитати. До мене приходив наш кіт Мурко, і ми починали з ним нашу нехитру розмову. Я оповідала йому про зайчиків і невдячну перепілку, які зникли, навіть не сказавши «До побачення». А він оповідав свої пригоди. Часом наслідки тих пригод я бачила сама: передраний ніс, прокушене

вуха, хвора лапка. Вислухавши мої докори за свою поведінку, Мурко засипав. А я, трохи почитавши книжку, засипала біла нього також. Я не пам'ятаю, коли я навчилася читати. Напевно тоді, як мені було п'ять років і ми переїхали із станції жити в свою хату. Коли не було на кого мене лишити дома, то моя старша сестра брала мене з собою до школи. А там, очевидно, я вчилася біля учнів та вчителів, які завжди саджали мене біля свого столу і вчили малювати і писати друкованими літерами. Коли я трохи підросла, то вміла вже читати по-українському, по-російському і по-церковно-слов'янському. У нас була велика бібліотека. Мій старший брат Василь любив книжки і під час революції він знайшов на станції у вагоні цілу бібліотеку, якою ніхто не цікавився. І він ледве не всю ту бібліотеку переніс до себе в хату.

Книжки були пересипані якимсь порошком, що спалив його чоботи і шкіру на руках. Пізніше руки вигоїлись, я за чоботи брат дістав від батька доброго прочухана. Ось ті книжки я й читала. Час від часу він приносив і нових книжок, таких авторів, як Микитенко, Горський, Гжицький та інші. Але то було вже пізніше. Я читала все підряд, та найбільше любила читати «Кобзар» та книжки, в яких описувалися пригоди дітей.

Одного разу мені попала в руки книжка під заголовком «Юні австралійці». Я не могла від неї відірватися, аж поки прочитала до кінця. Мені тоді так хотілося побачити Австралію і кенгуру. Після обіду, як трохи спадала спека, ми із Зіркою знову ішли в поле: вона паслася, а я читала книжку. Я також любила читати книжку «Житіє святих», але мені не дозволяли брати її на поле. Тому цю книжку доводилося читати тільки в хаті, за столом, біля Божничка (покуття). Будучи пастушкою на полі, я прочитала «Цусіму» О.С. Новика-Прибоя, роман Сави Божики «В степах», в якому мені дуже подобався опис степів. Читала я тоді і твори Купера, Діккенса, Дюма й інших авторів. Часом, читаючи, не розуміла, про що йшла мова в творі.

Пізніше, будучи на еміграції і працюючи в Національній Бібліотеці, я знаходила в каталогах прізвища цих авторів і була дуже рада: ніби зустрічала приятелів свого дитинства.

Отже, моє виховання відбувалося в степу. Книжки вчили мене, як поводитися в товаристві, поширювали мій кругозір. Але я відійшла трохи від теми. Пригнавши Зірку в степ, я знову рвала траву в мішок і для Зірки, щоб скоріше наїлася. За літо вона робилася дуже сита, а шерсть на ній була, як шовкова. Зірка дуже боялася гедзів. І коли якийсь її вкусить, вона стрімголов бігла у високе жито чи пшеницю, щоб їх пообганяти. Зупинити її було неможливо. Я сідала тоді на межі і починала плакати, бо знала, що мені попаде від батька за потолочений хліб. Через кілька хвилин Зірка поверталася до мене,

штовхала мене своєю мордою і починала лизати сльози на моєму обличчі. Між нами знову панував мир.

Але надходила осінь, і я мусіла йти до школи. В школі мені не було чого робити, бо я вже вміла і читати, і рахувати. Буквар був для мене нецікавим. Тому, прибігши зі школи, я швиденько щось їла або брала з собою на степ хліб, помідори, кавун, і разом із Зіркою ми йшли в степ. Але і степ був мені уже інакшим. Він посірів, копи збіжжя були звезені, босі ноги колола колюча стерня. Соняшники також були зрізані, і люди де-не-де починали вже копати картоплю і буряки. Для мене була велика потіха пекти картоплю разом із жінками, що її копали. Мене всі жінки знали і любили і тому завжди запрошували разом з ними їсти ту печену картоплю. О, яка ж вона добра з сіллю чи з маслом, спечена в степу, та ще й пахла трохи димом. Для Зірки також була велика насолода: вона їла буряки і зелену гичку з них. Пекли і буряки, але вони не були такі смачні, як картопля.

Та приходив кінець і цій роботі в степу. Починали орати степ і сіяти озимину. Дні ставали коротші й холодніші. Трава посохла, і лише де-не-де зеленіли латочки зеленого збіжжя, що виросло із розсипаного зерна.

Зірка вже не так охоче ішла в степ. Починалися осінні дощі. Не стало співу жайворонка, зникли перепелята, а дикі гуси ключами тяглися у вирій. По степу гуляв холодний вітер і сірий вітер, і каркало чорне гайвороння. Зникли всі мої друзі. Прощай, степе, до наступної весни. Після школи я вже не бігала в степ, а сиділа в хаті з Мурком і чекала на перший сніг. Сіро, холодно і сумно стало надворі. Лише книжки zostалися моїми друзями, а тепла хата — моєю втіхою.

Літо 1977 року.

м. Канберра.

Дівчина й зайченятко

Це діялося в непроглядному і непрохідному лісі далекої Бразилії. В цих лісах ще й досі живуть темношкірі племена людей в досить примітивному стані. Про одну дівчину з такого племені я хочу розказати вам у цьому оповіданні. На окраїні такого лісу, біля невеликого струмочка, в печері-землянці жила сім'я: батько, мати і троє дітей. Старші двоє були хлопці, а найменша — дівчина. Жили вони з того, що рубали ліс, полювали на звірів, ловили рибу тощо.

Їсти варили надворі на каміннях і вогні з дров. А дрова збирали в цьому ж таки лісі, де жило багато всякої звірини: вовків, лисиць, мавп, зайців тощо.

І одного разу стара зайчиха-мати народила четверо зайченят. Вони були маленькі і пухнаті, як м'ячики. Спочатку зайченята були дуже рухливі. Вони паслися, забавлялися, але недалеко своєї хатки-норки. Мама-зайчиха наказала їм, щоб вони не відходили далеко від хатки. А на випадок небезпеки — ховалися в хатку. Мама-зайчиха мусіла десь бігти у своїх справах і рішила всіх зайченят загнати додому в темну хатку.

Надворі світило ясне сонечко, а в хатці було темно. От зайченятка й вирішили вийти з хатки і побавитись трохи надворі. Вилізши на двір, вони пустували: підскакували, перекидалися через голову і почували себе дуже щасливими. Але одне зайченятко було дуже цікаве і хотіло все знати. От воно й вирішило побігти трошки далі від хатки і подивитись, що там є навкруги. Недовго думаючи, воно вилізло нагору і поскакало далі в ліс.

А ліс виглядав скрізь однаково: дерева, сухе гілля, трава тощо. Нічого не побачивши цікавого, зайченя вирішило повертатись додому у свою хатку. Але... лишенько! Де ж вона є, та хатка? Спершу зайченя поскакало в один бік — немає хатки. Потім поскакало в другу сторону — зовсім невідомі кущі й дерева. Воно почало плакати і кликати маму. Але мама його не почула, бо була десь далеко в лісі. Як на лихо, зайченяті захотілося напиться водички і воно вирішило піти до струмочка, в якому дзюрчала вода, обминаючи каміння.

Не дійшовши до струмочка, зайченя зустрілося з малим вовченям, яке бавилося на галявині. Вовчення, побачивши зайчика, почало за ним гнатися, а зайченя — тікати. Але вовчення було більше й сильніше від зайчика і швидко його наздогнало. Вовчення піймало зайчика за задню ніжку. Зайченя з переляку дуже пручалося в зубах у вовченяті, а вовчення стиснуло зуби і перекусило зайченяті ніжку. Запах свіжої крові вдарив у ніс вовченяті, і воно хотіло вхопити зайченя за горло.

Але в цей час маленька дівчинка (років вісім віку) з татом ішла в ліс по дрова. Почувши запах людини, мама-вовчиха крикнула на вовчення, щоб воно тікало до неї. Через те, що вовчення не було голодне, воно покинуло зайчика і зникло в кущах, де була його мама-вовчиха. Дівчина йшла попереду тата і побачила поранене зайченятко, що лежало на траві, як сіренький м'ячик. Вона взяла його в свої руки і бігом побігла додому, до своєї мами. Ця вся сім'я належала до племені, що звалось «Плем'я ведмедів». Принісши зайченя до мами, дівчина просила її, щоб вона його вилікувала. Мама знайшла дві плоскі гілочки і прив'язала їх до зайчикової перегризеної ніжки. Спершу зайчик боявся ставати на хвору ніжку, бо вона йому

боліла. А через кілька тижнів він призвичаївся і вже скакав по підлозі, стукаючи ніжками: «Стук-стук-стук».

Коли ніжка у зайчика зрослася, мама відв'язала ті лозинки, і дівчина віднесла зайченятко в ліс. Восени дівчина, збираючи в лісі горіхи і гриби, вийшла на галявину і сіла під розкішним деревом. До неї з кущиків прибіг зайчик з кривенькою ніжкою. Він прискакав ближче до дівчинки, потерся об її босі ноги і поскакав у кущі. Більше дівчина його не бачила, але вона знала, що врятувала йому життя.

25 січня 1994 року.

Казварі госпіталь в м. Канберрі.

Зустріч із вовками

На полях гуляла березнева хуртовина. Вітер змітав сніг на своєму шляху: кущі, полин перетворював у чагарники, ламав дерева, намітав кучугури снігу. Надворі не було холодно, сніг був густий і лапатий. До ранку вітер затих і перестав падати сніг. Ми дістали вістку про те, що у Таловій Балці помер наш дід Яків Вовк, залишивши бабу Меланію саму в хаті. Моя мати вдягла кожух, взяла мене, сіли ми на сани і поїхали кіньми до баби.

Від нас до Талової Балки було приблизно 8-10 км. Я була тоді мала, можливо, мені було всього три роки віку. Але для мене то була далека дорога. Приїхали ми туди надвечір, а на другий день був похорон діда. Знову падав густий і лапатий сніг, хоч часом всміхалося й сонце. Нас повезли кіньми на кладовище. Поховали діда Якова і вернулися додому до баби Меланки, де був улаштований поминальний обід. Баба давала всьому порядок, всіх нагодувала і напоїла. Як закінчили обідати, то баба була дуже втомлена і полізла на піч. Сидячи на печі, вона сказала дочкам, що вона буде вмирати, бо нема їй для чого жити на світі. «Помер мій Яків, і я піду до нього». Звичайно, ніхто на ці слова не звернув уваги. Моя мати почала збиратися зі мною йти пішки додому. Її просили залишитися ще на одну ніч у баби, але вона настояла на своєму, і вона зі мною вирушила в дорогу, недивлячись на те, що надворі вже вечоріло. За короткий час сонечко лягло спати, затих вітер, і почалася місячна ніч.

Вдягнувши кожух, мати однією полою обмотала мене, а другою прикрила і, тримаючи в другій руці палицю, помалу понесла мене додому. Від села Мовчанівки аж до нашого села Сметанівки простягався степ, осяяний місячним світлом. Мовчанівка за нами вже сховалася в яму. Ніде не було видно ні хати, ні вогника. Мати

швидко втомилася. Тоді вона ставила мене на землю, і я бігла за нею поруч. Однак я швидко втомлювалася, і мати знову брала мене на руки і вмотувала в кожух. Зійшовши на Жукову гору (недалеко нашого села), ми почули виття вовків. Був березневий місяць — час вовчих весіль. Вовче виття приближалося все ближче і ближче. Мати вгорнула мене в кожух, притулила до себе і відкотила великий комір кожуха, який накрив наші голови. Підібравши ноги і вкривши їх кожухом, ми лягли під великим наметом снігу. Мати увесь час молилася до св. Миколая за спасіння наших душ. Загорнута в кожух під наметеною кучугурою снігу, мати виглядала, як копиця сіна. І ось надбігли вовки. Перед вела вовчиця. Підбігши до нас та обнюхавши кожух, вона присіла, покропила нас своєю сечею і побігла далі. Після неї кожний з вовків, піднявши ногу, зробив те саме. Після цього всі вони погнались за вовчицею. Мати встала, перехрестилася, подякувала св. Миколаєві, і ми пішли далі, наближаючись до свого села. В селі відразу загавкали собаки, почувши вовчий сморід. Вони почали бігти нам назустріч і рвати кожух. Наша хата була третьою з краю села, і це нас спасло від собак, які купою напали на нас з матір'ю.

Увійшовши у свій двір, мати зачинила і замкнула на гак хвіртку і почала стукати у вікно. А собаки, перескочивши забір, знову купчилися біля нас, біля самого порогу. На наше щастя, батько вже прийшов з роботи і був дома. Він відчинив двері і втяг матір і мене в сіни. В сінях мати скинула кожух, від якого несло вовчим смородом, і викинула його надвір. На ранок від кожуха залишилися тільки шматки вовни. Так собаки розправилися з кожухом, що смердів вовками. Це була перша і остання наша зустріч з вовками, але вона залишилась в моїй пам'яті на все життя.

27.9.1994-го року.

каварі госпіталь ч. м. канберрі.

Алфавітний покажчик творів

Частина I

Поезії

1. Автобіографія
2. Бажаю тобі
3. Босоноге дитинство
4. Буду молитись в Бога
5. Великодні дзвони
6. Весна
7. Голуба дійничка
8. Голубі твої очі
9. Де поділись наші друзі
10. День матері
11. Дорога дружино, Людо
12. Дочці в день народження
13. Дружині
14. Дружино моя
15. Дукину О.П.
16. Дяка щира вам, батьки
17. Дяка щира, Тобі, Боже
18. Зацвів садок
19. Згадка про тебе, дружино моя
20. Зелений горіх
21. Знову шпиталь
22. Зозуля й мандрівник
23. Зустріч на пероні
24. Зустріч у саду
25. І знову муки і жалі
26. Колискова пісня
27. Колись жили ми в Україні
28. Косовиця
29. Ледачий Микола
30. Леоніді Юрівні Дукиній
31. Літо в Україні
32. Мандрівка чужиною
33. Ми будемо плакати обоє
34. Ми вже більше не раби
35. Місяць на небі
36. Мої думи летять в Україну
37. Моя праця з пером
38. Молитва і надія
39. Молитва матері
40. Молодий учитель
41. Названа сестра
42. Народжений
43. Народні месники-герої
44. Наші побажання
45. Ніби в Україні
46. Нічого вічного немає
47. Ой, ви далі ясні
48. Ой, послала мене ненька
49. Осінній вечір
50. Осінь
51. Осінь вже надходить
52. Пам'ятай, хто ти є
53. Пасічник
54. Перша любов
55. Погасло сонце
56. Портрет з моєї матері
57. Потоки
58. Пригадай
59. Пригадай і не лай
60. Прийшла осінь золотая
61. Прокляті чекісти
62. Пролетіли літа
63. Прости мені, брате
64. Ранок
65. Самотність
66. Сашко
67. Сестрі Леоніді в шпиталь
68. Слово до читачів
69. Сон
70. Спогад
71. Студент
72. Сумна зустріч
73. Тепер тебе я розумію
74. Ти була мені зорею
75. Ти для мене одна, Україно
76. Ти моя страдниця
77. То не вся біда
78. Тяжко без тебе жити самому
79. У дорогу мене виряджала
80. Храмове свято
81. Христос Воскрес

82. Христос родився
83. Хто ж тебе так любив
84. Чого мені невесело
85. Шануймо батьків
86. Школа
87. Шпитальні ілюзії

Проза

1. Контракт
2. Малий рибалка
3. Приємний сон
4. Сторож баштану
5. Чого плакав тесля

Частина II

Поезії

1. Автобіографія
2. Бандури — наші подруги
3. Братові Василеві
4. Була весна
5. Весна на чужині
6. В нашому садочку
7. Гості-птахи
8. Дитяча молитва
9. Дівчата співали
10. Дорогі читачі!
11. До школи
12. Друже
13. Квіти відцвіли
14. Лист до сина
15. Любов і щастя ожили
16. Минулі весни
17. Минула осінь золота
18. Мої побажання
19. Мої сни
20. Моїм сестрам в Україні
21. Моя Австралія
22. Моя Україна
23. Над озером
24. Названа сестра
25. Нам належить світ
26. Нас доля звела
27. Наш ранок
28. Наш садок
29. Наші дороги кінчаються
30. Наші надії
31. Не журися, дівчинонько
32. Не сумуй

33. Осінь
34. Осіння журба
35. Остання пісня
36. Праця з пером
37. Пройдені шляхи
38. Слово до читача
39. Сон про дівчину-пастушку
40. Степ
41. Терниста дорога
42. Тетянці в день народження
43. Ти пам'ятаєш?
44. Тобі
45. Тобі на спомин
46. Чого мені тяжко?
47. Шкільний дзвінок
48. Ще прийде весна
49. Ясний день і нам гряде

Проза

1. Білочка
2. Вчителька
3. Дівчинка й зайченятко
4. Зайчик
5. Зустріч із вовками
6. Курчатко-сирітка
7. Легенда про ялинку
8. Мати
9. Мої друзі
10. Подорожні враження
11. Святий Миколай в Аделаїді
12. Село в степу
13. Страшний сон

Зміст

Частина I

Автобіографія	5	Христос Родився	69
Моя праця з пером	8	Пригадай	71
Слово до читачів	9	Дяка щира, Тобі, Боже	72
Зустріч у саду	11	Дружино моя!	72
Перша любов	13	Сестрі Леоніді в шпиталь	74
Ти була мені зорею	14	Христос Воскрес!	75
Голуба дійничка	15	Народженій	76
Хто ж тебе так любив	15	Зелений горіх	76
Косовиця	17	Спогад	78
Босоноге дитинство	18	Дружині	79
Студент	21	Ми вже більше не раби	80
Потоки	23	Молитва і надія	82
Школа	25	Наші побажання	82
Зустріч на пероні	28	Знову шпиталь	83
Ранок	29	Прости, мій брате дорогий	84
Голубі твої очі	30	Ніби в Україні	85
Молодий учитель	31	Прокляті чекісти	87
Зацвів садок	34	Мандрівка чужиною	89
Пасічник	36	Прийшла осінь золотая	92
Чого мені невесело?	37	Сашко	93
Весна	39	Через сад ми ходили весною	96
Зозуля й мандрівник	42	У дорогу мене виряджала	98
Осінній вечір	46	Дочці Валі в день народження	100
Колискова пісня	48	Де поділись наші друзі?	101
Осінь вже надходить	49	Колись жили ми в Україні	103
Літо в Україні	51	І знову муки і жалі	104
То не вся біда	51	Ти моя страдниця	106
Шануймо батьків	52	Самотність	107
Ледачий Микола	53	Мої думи летять в Україну	108
Ти для мене одна, Україно	55	Пам'ятай, хто ти є	109
Бажаю тобі	56	Ми будем плакати обоє	112
Храмове свято	56	Дорога дружино, Людо	113
Портрет з моєї матері	59	Сон	114
Пролетіли літа	60	Погасло сонце	115
Молитва матері	61	Ой, ви далі ясні	117
Буду молитись до Бога	63	Осінь	118
Ой, послала мене ненька	64	Тепер тебе я розумію	119
Місяць на небі	65	Великодні дзвони	123
Дяка щира вам, батьки	66	Названа сестра	124

День матері	141	Сумна зустріч	156
Нічого вічного немає	142	Шпитальні ілюзії	157
Леоніді Юріївні Дукиній	143	Проза	
Народні месники-герої	144	Чого плакав тесляр?	159
Дукину О.П.	148	Малий рибалка	162
Згадка про тебе, дружино моя	149	Контракт	163
Пригадай і не лай	152	Сторож баштану	165
Тяжко без тебе жити самому	154	Приємний сон	167

Частина II

Поезії		Чого мені тяжко	216
Автобіографія	171	Минулі весни	217
Праця з пером	173	Гості - птахи	218
Слово до читачів	174	Моя Австралія	219
Дівчата співали	176	Не журись, дівчинонько	221
Любов і щастя ожили	177	Моя Україна	222
Була весна	180	Наш садок	223
Друже!	181	Осіння журба	226
До школи	183	Наші дороги кінчаються	226
Квіти відцвіли	184	Шкільний дзвінок	228
Минула осінь золота	185	Дитяча молитва	228
Ясний день і нам гряде	187	Мої сни	229
Братові Василеві	189	Названа сестра	230
Тетянці в день народження	191	Терниста дорога	232
Нам належить світ	192	Пройдені шляхи	234
Тобі (Моєму чоловікові на згадку)	192	Нас доля звела	237
Моїм сестрам в Україні	194	Сон про дівчинку-пастушку	245
Ще прийде весна	195	Остання пісня	247
Не сумуй	196	Проза	
Степ (Уривок із поеми)	198	Святий Миколай в Аделаїді	249
Весна на чужині	199	Легенда про ялинку	250
Наш ранок	200	Подорожні враження	251
Мої побажання	202	Вчителька	252
Ти пам'ятаєш?	204	Страшний сон	255
Лист до сина Анатолія	206	Мати (Справжня пригода)	256
Дорогі читачі!	207	Село в степу	258
Тобі на спомин	208	Курчатко-сирітка	260
Над озером	210	Білочка	262
В нашому садочку	211	Зайчик	263
Наші надії	212	Мої друзі	267
Бандури — наші подруги	214	Дівчинка й зайченятко	269
Осінь	215	Зустріч із вовками	271

*Сергій Афанасійович Онішко
Людмила Пилипівна Самарець*

НАС ДОЛЯ З'ЄДНАЛА
Лірика, поеми, спогади, оповідання.

*Видавництво «Полтавська хата»
Редактор Григорій Вишневий.*

Комп'ютерний набір і верстка редакційно-видавничої фірми
«Партнер України» (Богдан Рудницький).
POBox 87, Rosanna, Victoria 3084, Australia.

*Publisher by "Poltava Home".
Canberra-Melbourne.
1996.*

ISBN 0 646 28261 1

Copyright © reserved with the publisher.